

צ'בזטי מוזהר"ן

תנינא

דף כה.:

עם

ביאור חברותא

ללימוד בעיון

תורה לט

אמר שהמתמיד בלימוד ספרו יהיה נעשה איש כשר באמת
ובעל מה גדול כי יש בה עמקות נוראה שאין בשום ספר
(ה"מ שמו שמה)

ליקוטי

לז לח למ

מוהר"ן תנינא

כה.

הוא רק מה שהוא מקיין ומעורר בזה תמונתו ית' בחי' צלם דמות תבניתו כנ"ל :

וזהו ממתים ירך ה' וכו' כי יש שהם מתים מיתה טבעיית שהם נולדים בליחות שרשיית ושאר דברים כאלו שעל ידם ראוי להם לחיות מספר שנים כאלו והם מתקיימים וחיים כל אותן השנים עד שנפסק ונכלה ליהותם [א] והיותם והם מתים מחלד וזהו בחי' **ממתים מחלד** : ויש שהש"י גזור עליהם מיתה קודם זמנם בשביל עונש וזהו **ממתים ירך ה' וכו'** ואלו ראוי להם עוה"ב מאחר שמתו קודם זמנם. אבל המתים מחלד הם בחי' בני עולם הזה שאין להם עולם הבא כי הם חיים וקיימים בעוה"ז בלי שום עונש עד שמתים מחלד כנ"ל. ודוד המע"ה אמר שמכ' הכתות הנ"ל דהיינו בני עוה"ז ובני עוה"ב וזהו **ממתים ירך ה' ממתים מחלד** היינו מן המתים ע"י ה' ויש להם עוה"ב ומן המתים מחלד דהיינו בני עוה"ז וזהו **חלקם בחיים וצפונך**. היינו ב' הכתות כנ"ל ששניהם בחי' **תמלא בטנם** היינו מילוי בטן בעוה"ז או בעוה"ב כנ"ל. וזהו **ישבעו בנים והניחו יתרם לעולליהם** כנ"ל. וגם מי שבחר בעוה"ב ורוצה להשאיר זכותו לבניו גם זה בחי' **ישבעו בנים והניחו וכו'**. אבל אני בוחר לעצמי מב' הכתות הנ"ל **בצדק אחזה פניך** שעם כל הצדקות שלי אזכה לחיות **פני ה' / אשבעה בהקנין תמונתך** כנ"ל : ועכ"ז טוב מאוד אפי' מי שעובד בשביל עוה"ב. וגם טוב להשאיר זכותו לבניו כמובא [א] שאין לאדם לקבל כל שכרו רק ישאיר מזכותו לבניו אחריו : רק שהצדיקים השלימים אוהבי ה' באמת כגון דוד וכיוצא אין בוחרים בכל זה כלל ואין רוצים לא בעוה"ז ולא בעוה"ב ולא להשאיר זכותם וצדקתם לבניהם רק למלאות רצונו ית' וכנ"ל :

לח [א] לפעמים הגדול הולך ונוסע להקטן ולפעמים להיפך. דהיינו שלפעמים הצדיק נוסע על המדינה ומאיר להתלמידים ולפעמים התלמידים באים אצלו. ודע שזאת הבחינה היא גדולה, דהיינו כשהגדול נוסע להקטן זאת הבחינה היא גדולה ביותר. כי זה פשוט שהקטן צריך לבא להגדול כי הוא צריך לקבל ממנו. אך לפעמים אורו של הגדול הוא גדול מאד מאד עד שא"א להקטן לקבל מן הגדול במקומו מחמת ריבוי האור הגדול מאד. ע"כ מוכרח הגדול להוריד ולהכניע עצמו אצל הקטן ולילך אליו כדי שע"י יתמעט ויתגשם האור קצת כדי שיוכל הקטן לקבלו נמצא כשהגדול צריך לילך להקטן זהו מגדול עוצם מעלתו מאד כנ"ל [א]. ומשה רבינו ע"ה ה' גדול כמעלה כ"כ עד שאפי' לפני גדולים ה' צריך להקטין עצמו ולהראות הכנעה נגדם כ"ש (כמדבר יב) **והאיש משה עניו מאד מכל האדם וכו'**, היינו אע"פ שגם הם היו גדולים מאד כגון יהושע ואהרן עכ"ז היה משרע"ה כמעלה גדולה ועצומה מאד עד שהוכרח להקטין עצמו ולהכניע עצמו נגדם כדי שיוכלו לקבל אורו כנ"ל. וזה בחי' (מגילה לא) ככל מקום שאתה

מוצא גדולתו שם אתה מוצא ענוותנותו [א], שבכל מקום שיש גדלות ביותר שם צריך ענוה וקטנות כדי שיוכלו לקבל האור כנ"ל. והנה כשהקטן בא לפני הגדול כדי לקבל ממנו ואזי הגדול מאיר בו ועיקר הדבר לעשות ממוהין דקטנות מוהין דגדלות דהיינו להאיר בהקטן להגדיל דעתו שיתגדל מקטנותו ויהי נעשה גדול דהיינו שיבא למוהין דגדלות וזהו בחי' המתקה. ולפעמים מאיר בו ע"י הארת פנים ונחמות שמואיר לו פניו בפנים שוחקות אנפין נהירין. ולפעמים אינו יכול לקבל ע"י והוא בבחי' אע"א דלא דליק מבטשין לי' [ב] שצריך להאיר בו ע"י יסורין שצריך לייסרו ולבזותו כדי לבטל אותו שיוכל לקבל. ודע כי אע"פ שהגדול צריך להוריד עצמו ולבטל עצמו קצת מגדולתו כדי שיוכל הקטן לקבל אע"פ אין נחשב זה הגרעון וההפסד של הגדול שצריך לבטל אורו לפי שעה, כנגד התיקון שנעשה בהקטן שהוא מתקנו ומגדילו. כי ביטול וקטנות הגדול הוא רק לפי שעה ואח"כ חוזר למעלתו, והוא מתקן ומגדיל את הקטן לגמרי כנ"ל :

וי"ש חילוקים בענין קטנות והכנעת הגדול אצל הקטן כדי לקבל אורו כנ"ל. כי הכל לפי הענין, לפעמים הוא בתנועה בעלמא ולפעמים צריך לילך ולנסוע אליו, והכל לפי הענין. כמו נר שכבה כשיש בו קצת אור עדיין יכולין להדליקו רק ע"י מה שמקרבין אותו קצת לנר הדולק דהינו שאוהוין אותו למטה אצל נר הדולק כידוע בחוש. וזה מחמת שיש בו עדיין קצת אור, אבל כשאין בו שום אור אין יכולין להדליקו מרחוק כ"א כשמקרבין אותו ממש להאור או להיפך וכו' :

לט [א] (תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא הש"י את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, **מה רבו מעשי ה' [ב]**. ואפי' בזה העולם לבד עצמו נפלאות ה', אשר ברא דוממים וצומחים וכו', ומי יוכל לשער גדולת ה' שיש בכריות של זה העולם, מכ"ש שאר העולמות. והכל כאשר לכל [ג] לא נברא אלא בשביל ישראל [ד]. וישראל בעצמן עיקר בריאתן בשביל בחי' שבת שהוא התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ [ה], שהוא בחי' עולם הנשמות [ו] שהוא עולם שכולו שבת [ז] ושם ישיגו את הש"י כראוי בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע, כי אז יהי' נעשה אחדות גמור, וכ"א יהי' מראה באצבעו זה ה' קיינו לו [ח] כמאמר רז"ל (תענית לא) וזהו התכלית שבשביל זה ברא הש"י את כל הבריאה כולה. וע"כ יש בוודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחי' התכלית, כי בכל דבר ודבר, יש בו התחלה וסוף, דהיינו ההתחלה ממקום שנשתלשל בהשתלשלות עד שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות. וגם יש בו בחי' התכלית והסוף שבשביל

תורה אור
תהלים ז' (יד) ממתים ירך
יקון מקמים מחלד חלקם
בתיים וצפונך תמלא
בטנם ישבעו בנים והניחו
יתרם לעולליהם: (טו) אני
בצדק אמתה פניך אשבעה
בהקנין תמונתך:
תורה לח
במדבר בהעלותך יב (ג)
והאיש משה עניו מאד מכל
האדם אשר על פני
הארץ:מכל
תורה לט
תהלים מו (ט) לכו חזו
מפעלות ידך אשר שם
שמות בארץ:
תהלים קד (כד) מה רבו
מעשיך יקון כלם תהייה
עשית מלאה הארץ קננתך:
ישעיה כה (ט) ואמר ביום
הוא תנה אלתינו זה קיינו
לז' וישענו זה ידוך קיינו
לז' גגליה ונשקחה בישועתו:

¹ **הקדמת זוהר דף א: זוהר תרומה קלו**. [ועיין שער מאמרי רשב"י על הקדמת זוהר הנ"ל. ובראשית הכמה שער הקדושה פ"ב הובא בשל"ה הקדוש מסכת חולין פ' תורה אור ס"ק ג' ועיין תולעת יעקב ביאור התפילות לרבי מאיר בן גבאי שגרמו בא-ב של תפילת יוצר של שבת א-ל ארון על כל המעשים. ועיין ישר דברי אמת אות מט] (ללא על עולם התמיה נאמר אלל על עולם הנשמות כלא גוף ועיין בככות זו: שבת אחל משקיס לעוה"ז קדאמר שם הכן יאידע שהכוונה לעולם התמיה ולא עולם הנשמות ואפי"ה הא קדאמר בשקיס הכוונה ששבת על עוה"ז לבניו כמו א' כס' בעוה"ז דהיינו שאין יחם כלל. וכ"ש עולם הנשמות. והיינו קדאמר רבינו הגא' בחי' שבת)
² עיין לעיל תורה מט אות ו' ותורה נט אות ג' ושם גרשם
³ ישעיהו כה ט'

⁴ ספורנו שמות כג כו
⁵ מתורכי - וקיימים
⁶ מתורכי - תמונתך
⁷ מתורכי - מאד
⁸ עיין ילקוט שמעוני ויקרא פרק כו רמז תרעה. גם עיין לק"ה נחלות א' ב' שעי' הירושה לבנים צדיקים נעשים לבושין לאביהם. ועיין עירובין נד. שטוב לעשות צדקה ומצוות בממנו מלהשאיר ירושה לבניו.
⁹ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו
¹⁰ עיין זוהר ויחי דף רלט.
¹¹ שם הגרסא גבורתו ועיין בסוף ויתן לך שאומרים במוצאי שבת ועיין עץ יוסף על עין יעקב במגילה שם כגרסת רבינו גדולתו ועיין לעיל תורה ע' והגרשם שם
¹² עץ שלא נאחו בו האש מכתשים אותו. וזהו שלח דף קסת. אע"א דלא סליק נהריה יבטשון ביה ואנהיר, גופא דלא סלקא ביה נהורא דנשמתא יבטשון ביה ויסלק נהרו דנשמתא
¹³ גם בדפוס"ר מגדולתו. ומתורכי - מגדולתו (בקרן הורוביץ החדש תוק)
¹⁴ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן עו
¹⁵ לשה"כ בתהלים קד כד
¹⁶ לשה"כ בקהלת ט' ב'
¹⁷ עיין ברכות לב: ד"ה ותאמר ציון עונכי
¹⁸ לשון תפלת מעריב של שבת
¹⁹ ציון מ"מ זה נדפס בתולדו בעמוד הבא ובתשכ"ט מחקו שם וציינו כאן

תורה אור
 תהלים מו (ט) לכו הוזהרו
 מפעולות ידו אשר שם
 שמות פארץ:
 בראשית ב (ט) ויצר ידו
 אלהים מן האדמה כל הית
 השדה ואת כל עוף השמים
 ויבא אל האדם לראות מה
 יקרא לו וכל אשר יקרא לו
 האדם נפש הנה הוא שמו:
 שמות כי תשא לא (יז) בני
 בני ישראל את השם
 לעלם כי ששת ימים עשה
 יקום את השמים ואת הארץ
 וביום השביעי שבת וינפש:
 שמות יתרו כ (יא) כי ששת
 ימים עשה יקום את השמים
 ואת הארץ את הים ואת כל
 אשר בם וינתן ביום השביעי
 על פן ברך יקום את יום
 השבת ויקדשהו: ו
 קהלת ד (ג) וטוב משניהם
 את אשר עזן לא הנה אשר
 לא ראה את הפעשה הרע
 אשר נעשה תחת השמים:
 שמות יא (ח) וידו כל
 עבדיו אלה אלה והשתחו לי
 לאמר צא אתה וכל העם
 אשר בגלגלך ואחרי כן אצא
 ויצא מעם פרעה קהרי אף:

זה נברא, דהיינו שיכולין ישראל להעמיק עיונם ולדעת ולהתבונן בפרטי הבריאה בתבנית האברים ובנין וקומה ודמות וכו' של כל דבר ודבר להתבונן בהם גדולות הבורא ית' [א] ולעבדו ית' עיי"ז וכן למעלה מעלה עד התכלית ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא שע"י דבר זה יכולין להשיגו ית' ולעבדו עד אותו התכלית ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כ"א להעמיק עיונו בזה לדעת ולהכיר גדולת הבורא בכל דבר ודבר בתבניתו ודמותו בפרטיות אבריו ובניינו וכיוצא בזה ולעבדו ית' בזה עד אשר יבא לבחי' התכלית של אותו הדבר שהוא בחי' שבת עולם הנשמות וכו' (הקדמת הוזהר דף א: וזהר תרומה קלו.). והנה הבעלי שכל שיש להם שכל גדול הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום שכולנו במדרגה פחותה מאד בבחי' רגלין איך אפשר לנו לבא לידועה זו. וע"כ יש לנו לכסוף ולהתגעגע ולהשתוקק מאוד, מי יתן והיה לנו מנהיג הדור רועה נאמן שיהיה לו זה הכח שיוכל להאיר אפי' בנו בבחי' רגלין ידועה והשגה הנ"ל שנוכה לבא אל התכלית. כמו משה רבינו ע"ה שמגדול עוצם מעלתו היה יכול להאיר אפי' בפחות שבפחותים אפי' בשפחה כשארז"ל [מכילתא בשלח [2] ופירש"י שם, ועיינן וזהר בשלח נה: [7] ויקרא כב:]: ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. הרי שאפי' יחזקאל שהיה נביא גדול כזה לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה מהחמת גודל עוצם מעלת המנהיג [7] שהיה משה רבינו המנהיג, והוא יכול להאיר אפי' בבחי' רגלין שאפי' הרגלין שרהוקים מהמוח אעפ"כ גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית ע"י מפעלות ה' אשר ברא בעולם השפל הזה כנ"ל. כי ע"י גדולת המנהיג יכול להמשיך המוח אפי' להרגלין, ואז יוכל להיות שהרגלין אלו הם גדולים ממוח אחר וזהו לכו חזו לכו דייקא היינו בחי' הרגלין שהם כלי ההליכה גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ היינו פעולות ה' אשר שם בארץ הוזהר דהיינו בזה העולם השפל שע"י מפעלות ה' שבארץ הזאת השפילה יכולין לדעת ולהשיג התכלית וזהו אשר שם שמות בארץ היינו שהתכלית שהוא בחי' שמות רת תכלית לנעשה לשמים וארץ בבחי' [7] נפש חיה הוא שמו [7] (וכשארז"ל ברכות ז ע"ב אל תקרי' שמות אלא שמות) דהיינו עולם הנשמות שהוא התכלית, הוא מלוכב ונאחו בארץ השפילה הוזהר, שע"י עולם הזה השפל, דייקא על ידו מוכרחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חידוש נפלא ונורא מאוד שהשגת התכלית שהוא דבר גבוה כזה להשיג אותו ית', הוא תלוי דייקא בכריות עולם השפל, וכל הנשמות מוכרחין לעבור בזה העולם כדי להשיג התכלית כי אין משיח בן דוד בא עד שייכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות סב ע"א) [7], כי כולם מוכרחין לבא לזה העולם השפל כדי להשיג התכלית על ידו כנ"ל: נמצא שכולם הם בחי' נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם להשיג התכלית על ידם כנ"ל:

וראוי לנו לומר זאת בכביה בדמעות שלישי, לבכות ולהתגעגע לבקש ולהתחנן לפניו ית' מתי נזכה לזה שיהיה לנו זה הדעת שנוכל לדעת ולהכיר הבורא ית' מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה פחותה שלנו עתה, וכולנו אין פנינו יפות כלל [8], אנו צריכין שירחם עלינו הש"י ליתן לנו מנהיג רועה נאמן שיוכל להאיר בנו ידועה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו ית' כראוי ולבא אל התכלית כנ"ל:

הששת ימים הם ההתחלה שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובוודאי יש חילוק בין הבריות, כי בוודאי יש חילוק בין מה שנברא קודם ובין מה שנברא בששי שהוא סמוך יותר לשבת. ואיתא בספרים [9], **כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [9]**, שגם הששת ימים בעצמן נבראו, והם בסוד עגולה אל הנקודה פנימיות שהוא שבת [10], אך אעפ"כ יש חילוקים:

מה שארז"ל (עירובין יג ע"ב) נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וכן מ"ש (קהלת ד) **"וטוב משניהם את אשר עזן לא היה, הדבר תמוה, וא"כ על מה נברא. ובוודאי אין הדברים נאמרין כ"א בעוה"ז שכפי צרות עוה"ז והיסורין שסובלין בני אדם בזה העולם כ"א ואחד, בוודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל אבל בעוה"ב בוודאי טוב יותר מה שנברא כי עיי"ז דייקא באין אל התכלית כנ"ל [11]. וגם אפי' בעוה"ז, יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העולם הבא ואבות פ"ד]:**

ניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב.) [12], ואז ממנין כל המלכים למעלה [13], ובוודאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם יתברך יתן לנו גם כן מלך ומנהיג רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו וכו' כנ"ל [14]. ואנחנו הם העם אשר **ברגליך** [15] החולכים אחר עצתך [16] שמתנהגים אחר המנהיג. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבינו עליו השלום וכו' כנ"ל [17] (כ"ז שייך לסי' לט):

כו [18] שיוודע מארץ ישראל שמעם באמת טעם ארץ ישראל, הוא יכול להכיר באחר אם היה אצל צדיק על ראש השנה אם לאו, ואם אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן, ואם הוא צדיק אמיתי אם לאו, או אם הוא בעצמו צדיק. כי טעם ארץ ישראל יכולין לצייר לפני מי שיוודע טעם שכל. כי רק מי שהוא איש בור אי אפשר לו לידע זאת, אבל מי שיוודע משכל כגון לומדים שמרגישים מעט טעם השכל בפשט וקושיא כדרך הלומדים או חכמים בחכמות אחרות שמרגישים טעם שכל יכולין להבין טעם ארץ ישראל, כי אוירא דאי' מהחכים [19] (כ"ב) קנה. ובוזהר פנחס רמה: [20] ובתיקון כב [21] ו[22]. ומעם החכמה והשכל בוודאי יקר מאוד, אך עיקר מעלת קדושת ארץ ישראל, רק על ידי השגחת השם יתברך, ומחמת

כ"ו עיין חיי מוהר"ן סימן קד שרבינו נולד בניסן
 כ"ז שמות ית' א'
 כ"ח * פרש"י שם
 כ"ט נוסף בתקפא
 ל"א לא ידוע מתי והכין נאמרה תורה זו ועיינן חיי מוהר"ן את נד
 כ"ב בתקפא השאיר באו ריוח לציין מים ולא ציין ובתולד ציין (כ"ב דף קנח) ובתולד הוסיף כנ"ל
 כ"ג עיי"ש ברע"ב ובגרסת הוזהר
 כ"ד עיינן לעיל סוף תורה מד, וחסד לאברהם מעין א' סוף נהר כד
 כ"ה בדפוס – ישראל, הוא רק נוסף אחרי ישראל) בתקפא – ישראל, רק (תיבת הוא מחוק) בתולד ומתולד – ישראל הוא, רק (נפסיק אחרי הוא)

כ"ו גט בדפוס ותולד – שהוא, ומתולדו - שהיא
 כ"ז * וזהו ויקהל רד. [עיינן לקמן תורה מת]
 כ"ח בדפוס – וטוב. בתקפא ו' מחוק ונשא נקודה חלשה. בתולד – טוב, ומתולד – טוב (1099-1100)
 כ"ט עיין לקמן תורה נה תנינא ובש"ש ח"ו רצא
 ל"א בתקפא (ראש השנה א) ובתשכ"ט תוקן (כידוע שאין דף א בגמ'. ואולי מוהר"ת כיוון נפרק א)
 ל"ב בעש"ט עה"ת פרשת בא את ג' (כשם הדגל מתנה אפרים פרשת בא ועיי"ש מקור מים חיים את ה').

כ"ו פרשת נצבים ל' ב. ויקראטי פרשת וישב לח ח' ד"ה ספר הבהיר
 כ"ז עיין מדרש תהלים מזמור קנג [יצ"ל קנג] והנחכו כל פנים לירקון (ירמיה ל' 1) – אין אדם ביום ההוא שפניו יפות.
 כ"ח בפרדס רמונים להרמ"ק שער ד' ס"ג. ועיינן וזהר ויהי דף רמו תחילת עמוד א. ועיינן של"ה שבני לוחות הברית מסכת חולין פרק תורה אור ס"ק כב כ"ק כס ועיינן לקמן תורה מה
 כ"ט * שמות לז' או [שמות כ יא] בתקפא - השושם

כ"ו בדפוס – ההליכה, בתקפא-הה לייכה
 כ"ז * בראשית ב'
 כ"ח הכתוב בסוגרין היא הוספת מוהר"ת בתקפא ואינה בדפוס. בתולד השתק בכו בתקפא. ומתולד השתקו את הכתוב בסוגרין בלי הסוגרין וטגרו רק את הצינן מים (ברכות ג"ב)
 כ"ט מתוצרו – אל תקרא
 ל"א ובדף ס: עיין פרש"י שם ד"ה גוף. ועיינן ע"ז ה. ונדה י: וזהו בראשית כה: ותיקון סט דף קג. ועיינן בש"ת הרשב"א המיוחסות למב"ן סימן רפד ועיינן רמב"ן בתקפא - השושם

כ"ו כעין זה בתורה א' קמא ותורה יז
 כ"ז א' קמא וספר המדות דעת ח"ב את א' וחיי מוהר"ן סימן ע'
 כ"ח בתקפא ותולד השאיר באו ריוח כדי לציין בו המים ולא ציין
 כ"ט מכילתא דרבי ישמעאל בשלה פרשת שירה פרשה ג' עה"פ ה' אלי ואנחה
 ל"א ג עיי"ש דף ס. ודף סד:
 ל"ב עיין וזהו ויקרא דף כב: ביומי דרבי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן הכמתא. ועיי"ש בהמשך כל הענין. ועיינן בעש"ט עה"ת יתרו את כט.

כ"ו כעין זה בתורה א' קמא ותורה יז
 כ"ז א' קמא וספר המדות דעת ח"ב את א' וחיי מוהר"ן סימן ע'
 כ"ח בתקפא ותולד השאיר באו ריוח כדי לציין בו המים ולא ציין
 כ"ט מכילתא דרבי ישמעאל בשלה פרשת שירה פרשה ג' עה"פ ה' אלי ואנחה
 ל"א ג עיי"ש דף ס. ודף סד:
 ל"ב עיין וזהו ויקרא דף כב: ביומי דרבי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן הכמתא. ועיי"ש בהמשך כל הענין. ועיינן בעש"ט עה"ת יתרו את כט.

מאמר לכו חזו מפעלות ה'

מספה"ק ליקוטי מוהר"ן תנינא

זמן ומקום אמירת התורה

לא ידוע.

פתיחה

רבנו מבאר כאן עבודה נפלאה של צדיקים גדולים שבכל פרט בבריאה דהיינו סוף המעשה, מגלים את נקודת השרש שלה במחשבה תחילה שקודם הבריאה. ועי"ז זוכים להכיר ולדעת גדולת הבורא, ולעבדו בדעת. דהיינו שכל רגע ודבר ומאורע יודעים שהם רק לבוש מדומה של ה' ית', כי המחשבה תחילה היא ממש בסוף המעשה, ואפשר לתפוס את התכלית, שהיא עולם השכר בחי' שבת, כאן ממש בכל רגע ובכל דבר ומאורע. ועל כן נח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא, כי עי"ז יזכה לעונג נצחי לעתיד לבא, ואפילו פושע גדול כי כל רע יש לו סוף ואילו לטוב אפילו המועט ביותר הוא כלי לאין סוף לעונג נצחי.

והעיקר למעשה נראה כוונת רבנו שמבאר כיצד לקיים בכל דרכך דעהו, דהיינו שבכל רגע מרגיש שהבורא עם כל א"ס אלוקתו ממלא כל עלמין ונמצא כאן ממש ומנהיג את העולם, וכל פרט בבריאה וכל רגע ודבר ומאורע הוא דבור שלו ית', להנהיג אותנו בבחי' (קהלת ח' ד') "באשר דבר מלך שלטון", וצריך לראות ולהתבונן להבין כוונתו וזו שלימות העבודה.

ונראה שהמבואר כאן מאד דומה לתורה א' שצריך להסתכל ולהתקשר לשכל שבכל דבר אלא ששם בכל דבר מתקשר לחכמה בחי' יעקב איש תם, שעולם הבא היה אצלו בבחי' שם, אבל בתורה שלנו ע"י התבוננות בכל דבר מתקשר לתכלית ממש שהיא מדרגת משה רבנו שהשיג שהעולם הבא נמצא כאן/י.

שיחות

ספר המידות – ערך דעת חלק שני אות א. דע, כי לכל העולמות ולכל נברא יש לו קומה מיוחדת ובנין מיוחד. למשל מין האריה קומתו נבדל ממין הצאן הן בכחו והן בבנין איבריו, והן בקולו והן במין האריה ובעצמו יש הבדל בין כל אחד ואחד, וכן בכל הנבראים ההבדלים הן כולם רמוזים בתמונת האותיות ובצירופיהם. והזוכה להבין את התורה, יוכל להבין רמזות כל ההבדלים שבין כל הנבראים וגם ידע התאחדותם, הינו ראשיתם ותכליתם כי בראשית ותכלית הם באחדות בלי הבדל:

חיי מוהר"ן – אות עו – (יז) ש"ך לאלף בית החדש אות דעת סימן א' בסופו, וגם יודע התאחדותם הינו ראשיתם ותכליתם כי בראשית ותכלית הם באחדות בלי הבדל. אפשר שזה היה קצת פונת רבנו זכרוננו לברכה בהתורה המתחלת לכו חזו מפעלות ה' בליקוטי תנינא סימן ל"ט, כי לכל דבר יש התחלה ותכלית וכו', עין שם היטב. ואפשר היתה פונתו ענין הנ"ל שצריך לזכות לידע ולהשיג ענין הנ"ל שבהתחלה והתכלית הם באחדות בלי הבדל, כי זאת התורה לכו חזו הנ"ל לא זכיתי להבינה היטב בשעה ששמעתי מפיו הקדוש, וגם כשראה התורה בכתב אמר שבזאת התורה לא פונתי לדעתו ואמר בזה הלשון לא כף אמרתי, וגם אפלו לא כף היתה פונתי, ואפשר היתה פונתו ענין הנ"ל וזה לא בארתי שם בכתב, על כן אמר שלא פונתי לדעתו ודי' יודע נסתרות:

בהקדמת ככבי אור – מאד רבים וגדולים מעשיו ומפעלותיו אשר פעל והכין גם לעינינו הגשמיים וכו' כתב שם בהגה א' – עיין היטב בלק"ת סי' לט וגם בסוף שיר ידידות שבתחילת הלק"מ א' מ"ש שם אדמו"ר זצ"ל "נביא לבב חכמה להבין תכונת גופינו ומרחקי פרקיו ועריכות איבריו. חיוב הבנתו מועילה לידיעת הבורא המצייר אלו היצירות כולם". עכ"ל. ומר' אפרים שמעתי שסיפר ממזהר"ת ז"ל שהאריך פ"א לדבר בענין זה בעוצם גדולת הבורא ית' אשר נראה לעינים גם בהבריות של זה העולם לבד. ומכ"ז התעוררתי להעמיק בזה מחשבותי ורעיוני עד שהעלתי זאת על הכתב כאשר עיניכם תחוינה מישירים. עכ"ל. וכוונתו כנראה להמשך השיר שכתב בהקדמה הנ"ל, עי"ש.

שבת תכלית הבריאה

יקרא דשבתא לטשרינער רב – על תורה סה – וזה בחינת שבת שהוא בחינת התכלית כי הוא תכלית מעשי שמים וארץ והוא מעין עולם הבא שהוא התכלית ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד. שזה בחינת מה שמבואר במאמר הזוהר הקדוש שאומרים בכניסת שבת כגוונא דאינון מתייחדין לעילא באחד וכו' עד דאתעבידת ברזא דאחד וכו' והא אוקימנא רזא דה' אחד ושמו אחד. רזא דשבת איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד וכו' צלותא דמעלי שבתא דהא אתאחדת כורסייא יקרא קדישא ברזא דאחד וכו' וזה שדרשו רז"ל ימים יוצרו ולו אחד בהם זה שבת. כי שבת הוא בחינת כולו אחד ועל כן גם כל ששת ימי המעשה כלולין בו כמו שכתוב כי ששת ימים וכו' וינח ביום השביעי וכמבואר בזוהר הקדוש וכן אמרו בזוהר הקדוש אין טוב אלא שבת וכו' כי שבת הוא בחינת כולו טוב כולו אחד שזה בחינת התכלית כנ"ל. ועל כן בטלין בו כל הדינין והיסורין כמו שכתוב ביום הניח ה' לך מעצבך ומרגוזך וכו' כמבואר בזוהר הקדוש ואין שואלין בו שאלת צרכי כדי שלא יהא נזכר בצערו כמו שאמרו רז"ל. כי כשזוכין להסתכל על התכלית אז נתבטל כל מיני צער ויסורין כי התכלית הוא

בחינת כולו טוב וכמבואר בפנים. כי עיקר הצער שיש להאדם מהיסורין הוא רק מחמת שלוקחין ממנו הדעת עד שאינו יכול להסתכל על התכלית שהוא כולו טוב וכמבואר בפנים. אבל בשבת שאז נמשך הארת הדעת והמוחין על כל אחד מישראל וכנ"ל כמה פעמים. ועל כן נתבטלין אז כל מיני צער ויסורין על ידי שזוכין להסתכל על התכלית שהוא בעצמו בחינת שבת כנ"ל. וזה בעצמו גם כן בחינת הנשמה יתרה שזוכין בשבת. כי התכלית הוא בחינת שבת עולם הנשמות כמבואר בליקוטי תנינא סימן ל"ט במאמר לכו חזו וכו' ועל כן נקרא שבת מלשון ביטול כנ"ל כמה פעמים. כי אז זוכין לבטל עצמו באמת אל התכלית וזה שאמרו רז"ל כיון ששבת (פירש רש"י שיצא השבת) וי אבדה נפש.

מנהיג כמו משה רבנו

עיין עונג שבת (לרבי אפרים) דף תיד שואל כיון שהיה לבני ישראל מנהיג בזה גדול משה רבנו כיצד יתכן שהיו מתלוננים בכל פעם על הנהגת הקב"ה אותם. ומתרחץ שזה היה בזמן הנפילות שלהם, כמבואר בתורה ו' שצריך להיות בקי ברצוא ושוב, ואותם שלא היו בקיאים בשוב היו מתלוננים. עי"ש הלשון המדוייק.

נח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא

עיין עונג שבת לרבי אפרים עמ' לט הנה איתא במסכת עירובין דף י"ג ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו יעי"ש היטב יעי"ש בדברי רבינו ז"ל בליקוטי תנינא סימן לט הדבר תמוה וא"כ על מה נברא יעי"ש וי"ל דהנה יש שני עניני הנהגות בעבודת השי"ת אחד להתנהג בדרך הטבע בעסקי העוה"ז לישא וליתן ולעשות כל צרכי עוה"ז ולכוון הכל לשם שמים וזאת ההנהגה נהגת ברוב העולם כידוע והנהגה זאת יש לומר דנקרא בשם נברא כי באמת הכל ברא השי"ת לכבודו כי יכול האדם לעבדו ית"ש בכל מעשי העוה"ז שיכוון הכל לש"ש ולהעלות הכל אל הקדושה ויש הנהגה שמביא רבינו ז"ל בסיפורי מעשיות הקדוש במעשה של הבעל תפלה שהביא את אנשיו חוץ לישב שיעסקו רק בתפלה ותחנונים ובתשובה ובסיגופים ובמע"ט ולהתפרנס מן הפירות שהיה שם ומן המים ועל הבגדים לא הקפיד כמובא שם והנהגה זאת י"ל שנקרא בשם שלא נברא שהוא חוץ מגדר והנהגת בני אדם.

ויש לומר שב"ש וב"ה היו מחולקים באלו ההנהגות איזה נוחה יותר הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא היינו הנהגה שמביא רבינו ז"ל בסיפורי מעשיות הנ"ל מהבעל תפלה כי בזה יכולים יותר להתקרב להשי"ת באמת שאין כאן מניעות ובלבולים כ"כ מהבלי עוה"ז כמובן והללו אומרים יותר נוח לו לאדם שנברא היינו בהנהגה הנ"ל לעסוק בעסקי עוה"ז ולכוון הכל לש"ש כדי להעלות כל הגשמיות אל הקדושה שהכל ברא לכבודו ונמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא היינו הנהגה של רבינו ז"ל שהוא דרך יותר נכון להתקרב להשי"ת בלי בלבולים ומניעות כ"כ שיש בהנהגת עוה"ז שהוא דרך מסוכן גם הוא עבודה חיצונית ותורה ותפלה הוא עבודה פנימית יעי"ש בדברי רבינו ליקוטי קמא סימן נ"ד ומסיימת הגמרא ועכשיו שנברא הרצון אף שנוח יותר עבודה הנ"ל שנקרא בשם שלא נברא המובא בהמעשה של הבעל תפלה אך זעירין אינן העוסקין בזה רק יחידי סגולה זוכין לזה אבל רוב בני אדם אף היראים וחרדים עוסקין גם בעוה"ז רק מכוונין הכל לש"ש כי קשה לאדם לעזוב לגמרי את העוה"ז ולילך לחוץ לישב כמובן קאמר הגמרא ועכשיו שנברא עכ"פ יפשפש במעשיו ואמרו לה ימשמש במעשיו יעי"ש בפירושו רש"י ז"ל. עי"ש שמאריך עוד וגם מבאר שזה ההבדל בין דוד לשאול שרוד נהג כמנהג הבעל תפלה וכו' עי"ש. (הובא בחברותא לעין בלק"מ על תורה רפג בשיחות שם)

ככבי אור ששון ושמחה הערה ג' - ... עם כל זאת ואחרי כל אלה מאחר שגם פושעי ישראל מלאים מצוות כרימון (ברכות נו.) על כן גם החדווה שלנו גדול ועצום מאד עד בלי די כי הלא החילוק לנצח שבין כל אחד לחברו לא יהיה רק במהות התענוגים של השגת אלוקותו, אבל כמות התענוגים גם ממצוה אחת יהיה עד בלי תכלית (כי מה שאמרו חז"ל נח לו לאדם שלא נברא וכו' והכתוב טוב משניהם את אשר עדין לא היה" לא נאמרו כי אם לחיי האדם שבעולם הזה כמובא בתור הלט תנינא אבל כפי התכלית האחרון שיזכה כל אחד בודאי טוב יותר מה שנברא, וזה נאמר אפילו על הפושע שבפושעים שאין פושע יותר ממנו, כי גם אצלו "כל מה דעביד רחמנא" להוריד נשמתו לזה העולם "לטובתו" הבלתי תכלית "עביד" ועשה כל זה, כי גם כל הענשים מרים ומרורים שלו שייצטרך לסבול עד אשר ידוכך, אף על שיהיו קשים וגרועים מכולם, כאין יהיו נחשבים נגד העונג אשר יזכה גם הוא גם אם לא עשה בזה העולם רק מצוה אחת. כי הענשים גם אצלו יהיו מוגבלים ותקות חוט זוהר אין סוף בדעת למעלה מדעת, ובעונג למעלה מעונג אשר תזכה נשמת כל אחד מישראל גם על ידי מצוה אחת יהיה עד בלתי תכלית וגבול. והדבר המוגבל אף אם הוא גדול כמו שהוא גדול נגד הדבר שאינו מוגבל כאין וכאפס ממש הוא נחשב. וכי הלכה כדורשי רשומות שאמרו כולם באים לחיי עולם הבא (סנהדרין קד) שמובא שם גם לענין הארבעה שאין להם חלק לעולם הבא (גם עיין תורה כא עתיקא שגם העכו"ם יודכבו) (כמובן מדברי מוהר"ן ז"ל שמעתי בעל פה בענין זה מאבי הכ"מ, גם עיין בחיי מוהר"ן בהשיחה של עבודת ה' בסוף אות ט') ועוד שמעתי מאבי הכ"מ לענין מה שאמר "אפר תחת כפות רגלי הצדיקים" גילויבט (השבח) וכו' והמובן בזה וכו' ומה שמובא שם שיש שיכלו לגמרי וכו' נראה לפי עניות דעתי לפרש בזה כמו שפרש הוא בעצמו ז"ל בהלכות תפילין הלכה ד' אות ה' ענין מאמר הזוהר שאין מועיל תשובה וכו' שאין זה רק בחינת התרחקות למי שצריך להרחיקו ולכתוב עליו כן, והאמנם שגם זה וכו' עיין שם וכעין שאמרו חכמינו ז"ל על אחר וכו' ומה שמובא בהלכות.. שיש שלא ישאר מהם כלל זה נאמר רק על קליפת עמלק כי הוא שנאמר עליו "מחה תמחה" שהוא באמת עצם הרע והטומאה. וכו' עי"ש.

לקוטי הלכות השייך לתורה זו

או"ח הודאה הלכה ו' אות ט' - שבת תכלית הבריאה

ח"מ נזיקין הלכה ד' אות כה - פי לא נברא העולם בשביל לאכל ולשתות חס ושלום, או בשביל תאנות נאוף חס ושלום, או בשביל תאנות ממון וכבוד וקנאה ושאנאה חס ושלום, רק הכל נברא בשביל התכלית האמתית כדי להפיר אותו יתברך. פי מי שיש לו מח בקדקדו יכול להבין הכל העולם פי ה' יתברך ברא עולם כזה בהכמה נפלאה כזאת שיש בכל דבר, והכל בא לידי בליין והפסד, אף פלם אין בהם דעת להבין מה נעשה עמיהם. אבל האדם שנברא עם דעת ראוי לו להתפלא מאד על מה נברא מטפה סרוחה בהכמה נפלאה ונוראה כזאת שישב אחר כך אל העפר ויהיה נעשה ממנו תרוד רקב וגם כל ימיו פעם ומכאובות. וחליו הרבה וקצף וכו' ועל

מה עשה ה' ככה לארץ הזאת. אף באמת הכל נברא ומתקיים רק בשביל התכלית האמיתית כדי לזכות להשגות אלקיות שאי אפשר לבוא לזה כי אם בשעורבין בזה העולם שנברא בהכמה נפלאה הזאת שעל ידי זה דיקא באין להתכלית האמיתית הה' (ועין מזה בהתורה לכו חזו וכו' בלקוטי תנינא, עין שם). על כן צריכין לידע ולהאמין שכל הדברים והסבות שבעולם הכל מסבב ה' יתברך בשביל לבוא על ידי זה להשגות אלקיות. אבל אין מי שיכניס בננו השכל האמת הזה כי אם הצדיק הדור האמיתי שזכה לזה על ידי יגיעתו ועבודתו העצומה. אף צריכין לבקשו ולחפשו מאד מאד וצריכין לבלות ימים ושנים לבקשו ולחפשו מאד כדי שיוזב להפואת נפשו באמת ולבוא להשגות אלקיות וכו' ל:

יו"ד סמני בהמה וחי' טהורה הלכה ד' אות כד – נמצא, שעקר האמת הוא התכלית, דהינו שיסתכל בכל דבר על האמת לאמתו, שבכל דבר שיראה יאמין מיד שה' יתברך ברא אותו ברצונו בתבנית הה' ובטעם הה' וכו'. ויכסף וישתוקק וישתדל לעבד את ה' יתברך על ידי זה הדבר, כמבאר בדברי רבנו, זכרוננו לברכה, בהתורה לכו חזו מפעלות ה' (בסימן לט בלקוטי תנינא) וכו' וזה עקר האמת, אבל מי שידע האמת שזה כסף צרוף וזה כסף סיגים, אבל כופר בעקר חס ושלום, בהבואר אותו, או אפלו אם מאמין בה' יתברך שברא אותו, אבל אינו מאמין בהמצוות התלויות בזה הדבר, כגון שהוא חכם גדול לעשות בזה ובכסף וידע האמת להבחין בין כסף סיגים וכו'. כנ"ל, אבל הוא עושה מלאכה בשבת, או ביום טוב. הנה בודאי אין שקרן ורשע יותר ממנו, מאחר שכוףר במצוות שבת ויום טוב שנחשב כפומיר לכל התורה שהיא תורת אמת וכן כל פיצא בזה. על כן עקר האמת הוא התכלית, דהינו שיכון בכל דבר לאמתתו, שיוזב לעבד ה' יתברך על ידי זה הדבר. ובכל הדברים שרועה לידע בהם האמת יהיה כונתו בשביל שרש תכלית האמת, שהוא ה' יתברך והתורה והצדיקים, שהם עצם האמת ועל ידי זה נתבטל השקר, כי עקר אחיות השקר הוא מהראשית והתכלית, כי מחמת שבהראשית והתכלית כל הדברים הם באחיות בלי הבדל, משם נשתלשל אחיהו להשקר שיש לו פח להפך האמת כנ"ל.

או"ח נ"ט הלכה ו' אות לט וזה בחינת קריעת ים סוף שאז היה עקר התגלות הדעת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. מכל שכן ישראל אפלו הפשוטים, מכל שכן הגדולים וכו', כמו שמבאר (בסימן לט בלקוטי תנינא).

או"ח שבת הלכה ה' אות ו' – על ידי קדשת שבת שהוא שם ה' זוכין לדעת שלם לזכות להכיר ולהתבונן גדלת ה' יתברך ולהכיר שמו יתברך על ידי כל דבר שבעולם וזהו בחינת לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ ואמרו רבותינו זכרונם לברכה אל תקרי שמות אלא שמות ואיתא בלקוטי תנינא בסימן ל"ט על פסוק זה. ששמות הוא ראשי תבות תכלית מעשה שמים וארץ שהוא בחינת שבת שהוא התכלית של כל הבריאה כלה וכו' עין שם. הינו כנ"ל. כי שם של כל דבר הוא חיותו ותכליתו שעל ידו יכולין להכיר שמו יתברך שמשם נשתלשל זה השם שיש לו. וזה זוכין על ידי שבת שהוא שמה דקדשא בריהו הוא שרש של כל השמות של כל הדברים שבעולם שהם חיותם שהוא התכלית של כל מעשה שמים וארץ כי עקר התכלית של כל דבר הוא להכיר שמו יתברך על ידי אותו הדבר כפי השם שיש לו כנ"ל. שזה זוכין על ידי שבת שהוא שמה דקדשא בריהו הוא כנ"ל. כי ה' יתברך ברא את כל הבריאה בשיש ימי המעשה ושבת בשבת ודיקא על ידי המנוחה והשבייתה של שבת הוא עקר שלמות וחיות וקיום כל הבריאה כידוע. ...ואם לא היה חוטא אדם הראשון. היה משלים תקון כל הבריאה בערב שבת כנ"ל וכו' וזהו תפלה לכד וכו' וזהו זוכה בשבת להכיר שמו יתברך בשלמות על ידי כל פרטי הבריאה. ואז היו כל העולמות עולים למקומן לשלמות תכליתן ביום השבת הראשון. וכמבאר בכתבי האר"י ז"ל

יו"ד שבעות הלכה ב' אות ח' – וזהו פכד את אביה ואת אמה למען יאריכון ימיה וכו'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה, לעולם שפלו ארץ וכו'. כי רבותינו זכרונם לברכה אמרו, טוב לאדם שלא נברא משונברא. ואם פן קשה למה נברא, ופרש רבנו זכרוננו לברכה (בלקוטי תנינא סימן לט) שכפי פגעי העולם הזה בודאי טוב שלא נברא אבל בשביל התכלית בודאי טוב מה שנברא. כי אי אפשר להנשמה להשיג התכלית בחינת שבת, כי אם על ידי שעוברת בזה העולם המעשה וכו', עין שם. ועל כן נסמך למען יאריכון ימיה אצל מצות פכד דיקא, כי יש שיקשה בעיניהם למה לו לכבד אביו ואמו בשביל שהביאו אותו לזה העולם, הלא טוב לאדם שלא נברא משונברא. וכאשר באמת הרבה בני אדם קובלים על ימיהם ואומרים למה נבראו מחמת רבוי הצרות והיסורים שסובלים בזה העולם וכמו שכתוב, אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רגו. אף באמת בשביל התכלית שיוזב אפלו הפחות שבפחותים והקל שבקלים בודאי כדאי כל היסורים והצרות שסובל בזה העולם ואחר מיתה, כי הכל כדאי בשביל התכלית רק מי שהוא חכם אמת ורואה את הנולד הוא מישב עצמו למה לו לסבל צער ויסורים הרבה בזה העולם, כפרט אחר מיתה אם לא ייטיב את מעשיו ולסוף מה ישאר ממנו. הלא טוב לו שייטיב את מעשיו ויהיה נצל ממרידות הענשים לאחר מותו וגם בזה העולם יהיה נקל לו ביותר לקבל פגעי העולם כידוע ואחר כך יזכה למה שיוזב עין לא ראתה וכו'. אבל על כל פנים סוף כל סוף גם התכלית המעט המעט שיוזב, הקל שבקלים עולה על כל הצרות והיסורים שסובל בזה העולם ואחר כך ובשביל זה בודאי הוא מחייב לכבד את אביו ואמו שהביאו אותו לעולם. מאחר שעל ידם יזכה לתכלית בזה שאי אפשר לזכות אליו שום מלאך וכו' כי אם נשמות ישראל על ידי שהיה בזה העולם דיקא שיש בו אחיות השקר בזה ותאזת פאלה וכו' וכו' ל:

ראשי פרקים

- א. מי יוכל לשער גדולת ה' שיש בבריות של זה העולם
- ב. מכל שכן בשאר עולמות
- ג. הכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל
- ד. וישראל עיקר בריאתן בשביל השבת
- ה. שבת הוא התכלית מעשה שמים וארץ שהוא עולם הנשמות
- ו. עולם הנשמות הוא עולם שכולו שבת
- ז. שם ישיגו את ה' ית' כראוי בלי שום מסך ובלי מונע
- ח. כי אז יהיה נעשה אחדות גמור וכל אחד יהיה מראה באצבע זה ה' קוינו לו (כל ימי עוה"ז קוינו לראותו בכל פרט בבריאה)
- ט. כמו שאמרו חז"ל בגמרא סוף תענית.
- י. זה התכלית שבשביל זה ברא ה' ית' את כל הבריאה כולה. (כדי שבכל דבר נקווה למצא אותו)
- יא. ועל כן יש בודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחי' התכלית
- יב. כי בכל דבר ודבר יש בו התחלה למעלה וסוף למטה. דהיינו התמונה והדמות וגם התכלית והסוף שבשבילה נברא הדמות וצורה.
- יג. (כי כל דבר כל פרט בבריאה נברא כדי שישג מסוף המעשה את המחשבה תחילה)

- ד. כי כל סוף מעשה הוא השתלשלות וצמצום תחילת המחשבה, לכן בעיני גדול אפשר לגלות בסוף המעשה את המחשבה תחילה ולהתבונן בהם גדלות הבורא ולעבדו ע"ז (ובוראי יש איזה דמיון דאי לאו הכי לא יועיל הסוף להתקשר להתחלה אבל בוודאי ההבדל עצום כי סוף המעשה גשם הנתפס בחוש ואילו המחשבה תחילה היא במלכות דאין סוף
- טו. וכן למעלה למעלה עד התכלית ששם נסמך אותו דבר אל התכלית
- טז. כי כל דבר יש לו אחיזה בהתכלית שבשבילו נברא, שעי" דבר זה יכולין להשיגו ית' ולעבדו עד אותו התכלית
- יז. וצריך כל אחד להעמיד עיניו בזה לדעת ולהכיר גדולת הבורא בכל דבר ודבר בתבניתו ודמותו בפרטיות איבריו וכיו"ב
- יח. ולעבדו ית' בזה עד שיבוא לבחי' התכלית של אותו דבר שהוא בחי' שבת עולם הנשמות וכו'
- יט. צריך להתגעגע ולכסוף ולהתפלל שיהיה לנו מנהיג כמשה רבנו שיכניס בנו דעת כוז שנוכל לקיים כל הנ"ל
- כ. וזהו ראתה שפחה על הים וכו' דהיינו ע"י משה רבנו
- כא. וזהו לכו חזו וכו'
- כב. וראוי לנו לבכות בדמעות שליש שנזכה למנהיג כנ"ל
- כג. הששת ימים ושבת בחי' נקודה שמחיה את העיגול שטביה
- כד. מה שאמרו בגמ' טוב לאדם של אנברא זה רק מצד יסורי עוה"ז אבל באמת טוב לו.
- כה. ואפילו בעוה"ז עם בגלל היסורים עושה תשובה ומעשים טובים זה יפה מכל עולם הבא מצד ששם א"א לעשות שום מצווה ולהוסיף שום שבר.
- כו. ניסן ראש השנה למלכים אז ממנים גם את המנהיג שינהיג אותנו כנ"ל.

הקדמה

רבנו מבאר שבכל פרט בבריאה יש בו התחלה וסוף, דהיינו שבסוף המעשה נמצא המחשבה תחילה, בפשטות הכוונה שהתחלה היא במחשבת הקב"ה לברא את העולם והסוף הוא היכן שהשתלשל ונתגשם הדבר בעולם הזה, על כן אפשר ע"י התבוננות בכל דבר בעולם הזה לפי תבניתו ודמותו וציורו להתבונן גדולת הבורא ולעבדו ית'.

וכבר דיבר בכגון זה בתורה א"י שאיש ישראלי צריך להסתכל בשכל והחכמה שבכל דבר ובתורה נד' שצריך להבין את הרמזים ששולח הקב"ה לאדם בכל רגע במחשבה דבור ומעשה. ותורה יז' ושכל הבריאה נבראה באופן שמכל פרט בה תהיה להקב"ה התפארות מכל אחד מישראל, והצדיק ע"י שיודע את ההתפארות מכ"א מישראל מבין את רצון ה' מכל פרט בבריאה. גם עיין תורה לג' שהכל תלוי בכפיית היצר.

אע"פ שבוודאי יש הבדל בעומק הכוונה בכל תורה ותורה, הכל הוא עניין אחד שמתוך עולם הזה החשוך אפשר להכיר את הקב"ה ורצונותיו וכיצד לעבוד אותו. שמתוך העולם הזה בעצמו אפשר להכיר את הקב"ה ולהתקשר אליו.

אע"פ שבלק"ע תלמוד תורה אות ג' (הובא בקיצור לק"מ השלם תורה א אות ג') משמע ממוהרנ"ת שההתקשרות לשכל שבכל דבר בתורה א' היא הבנת הרמזים של הקב"ה המבואר בתורה נד, ראה בהקדמה לתורה א' שחילקנו בין רמז הנמצא בדבר עצמו, לבין רמז שה' ית' שולח בכל רגע. ולפ"ז תורה לט תנינא שלנו יותר קרובה לתורה א' וכן לתורה יז שם מבואר שכל פרט בבריאת העולם נברא בשביל ישראל שעל ידו ימליכו את ה' ית'. אלא שכנ"ל בפתיחה נראה שבתורה שלנו מדבר ממדרגה גבוה יותר. כי שם בכל דבר נמצא שכל וחכמה ואילו כאן בכל דבר נמצא הבורא בעצמו. וזה ההבדל בין השגת יעקב להשגת ישראל. וע"כ אצלינו נזכר משה רבנו ולא יעקב אבינו.

כמו בתורה ל' שחכמה תתאה אע"פ שאין לה דמיון כלל לחכמה עלאה אע"כ היא צמצום והשתלשלות שלה, שעל כן ע"י לימוד חכמה תתאה זוכים להשיג חכמה עלאה. כך גם כל פרט בעולם העשייה שלנו אע"פ שהוא גשמיות שעברה את החלל הפנוי, הוא השתלשלות של צמצום ציור ודמות שלו בראשית המחשבה דהיינו בתכלית ושכר עולם הבא, ועל כן כפי מה שבכל פרט קוינו לו ית' בעולם העשייה כך נזכה לעונג נצחי בהשגת אלוקותו בעולם הנשמות להצביע ולומר זה ה' קוינו לו.

¹ בתורה א' – איש הישראלי צריך תמיד להסתכל בהשכל, של כל דבר, ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שיאיר לו השכל, שיש בכל דבר, להתקרב להשם יתברך על ידי אותו הדבר.

² תורה נד – כל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש ברוך הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית. עד נקדת המרפז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה, לפי היום ולפי האדם ולפי המקום. ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה שמוזמן לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. והצדיק והחכם שיש לו מח גדול, עד שיכול להבין את הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל דבר בכל יום, אפילו בעסקי חל. ועל ידי זה הוא יכול לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבועלם, אפילו בעסקי חל. ואם פן ירצה, חס ושלום, לעסוק רק בזה, דהיינו בעסקי חל. מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם יתברך על ידם.

³ תורה יז – הכלל, כי עקר הבריאה היה בשביל ההתפארות שיתפאר עם ישראל, וזה ההתפארות הוא השרש והחיות של כל הבריאה בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של השם יתברך בבריאת עולמו, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, היה כפי ההתפארות שמקבל מישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות. כי כלליות הבריאה נבראת בזאת התמונה ובזה הסדר וההנהגה שיש לכלליות הבריאה, כפי כלליות ההתפארות שמקבל מכלל ישראל; וכן כל דבר בפרט נברא בזה התמונה ובזה הטבע, כפי פרטיות ההתפארות שמקבל מכל אחד מישראל בפרט וכן בפרטי פרטיות כנ"ל.

⁴ עיין תורה לג שכפי מה שכופה את יצרו כן נופלים לפניו הלבושים ורואה פנימיות בכל דבר, עד שיכול להשיג את אותיות התורה הלבוש הוץ שעל רוחניות אלוקות ית' שהיא התורה הקדומה תורה דעתיקא. כי עיקר ההסתרה היא היצירה.

ונראה עומק כוונת רבנו שאין הכוונה שהסוף הוא כאן וההתחלה שם כפשוטו, אלא כיון שאומר שבכל דבר ע"י התבוננות מוצאים את הבורא, והרי הבורא הוא אין גבול, נמצא שכל גבול שיש כאן הוא דמיון, כי הבורא הוא כאן ממש. וכמו ששבת היא הצורה המחייה את חומר ששת ימי המעשה, ובוודאי אין חומר בלא צורה, אלא הצורה היא בחומר עצמו, הכי נמי הקב"ה הוא המצייר והוא הצורה של כל דבר בראשית המחשבה, והוא ומחשבתו נמצא באותו דבר שנתגשם כפי אותו ציור שעלה במחשבה.

כידוע שהוא ית' אין סוף אלוקות בלא גבול ומדה כלל, וכדי לברא עולם, נתן מקום לחשוב¹ שהוא לא נמצא, ואותו מקום הוא כמו חלל פנוי עגול ולתוכו המשיך קו אלוקות מצומצם ועל ידו ברא עולמות במדה וגבול וציור כפי שעלה במחשבתו לצורך שישראל כל אחד ואחד כדי שיחפשו אחריו ויגלוהו וימליכוהו מתוך הסתרה ומניעות ויקבלו שכר עונג השגת אלוקותו בעונג נצחי.

אבל בוודאי הוא ית' נשאר אין סוף ממילא הוא נמצא גם בחלל ובעולמות ובכל פרט בבריאה, דאי לאו הכי נמצא שיש לו סוף². ממילא גם כל ההשתלשלות שמהקו היוצא מא"ס לחלל הפנוי, דהיינו כל ההעלמות שיש על אור הקו ע"י החלל הפנוי, שמהן נעשו כל העולמות וכל פרטי הבריאה, הכל נמצא כאן, כי כנ"ל מקום כל העולמות בחלל הפנוי הוא רק שניתן מקום להכחיש את מציאותו הא"ס ע"י כח המדמה שהוא החלל הפנוי, והוא כל מהות הסט"א שמסתיר את האמת. נמצא שכל פרט גשמי בבריאה הוא בעצמו א"ס אלוקות, והוא בעצמו המחשבה תחילה שבמלכות דא"ס, ששם עלה במחשבה לברא אותו (בריאה לשון חיתוך פרש"י יהושע יז טו), דהיינו כביכול לחתוך אותו מהאין סוף ולתת מקום להגשמתו שיהיה מעלים את הא"ס אלוקות ע"י קליפת דמיון של דמות וצורה של הדבר שהוא ציור גשמי של ציור רוחני שעלה במחשבה תחילה. נמצא אע"פ שאנו רגילים לומר שהאלוקות בשמים והגשמיות בארץ, אינו אלא לשון מושאל כי באמת הכל כאן, וכאן צריך לקלף את קליפת הדמיון שהיא כמו בצל גלדים גלדים של דמיון וככל שמקלפים אותו מגלים אלוקות יותר גבוהה בדבר הזה שמסתכל עליו. והם מדרגות בהשגת אלוקות כידוע שיש צדיקים שזוכים לראות בכל דבר את האותיות שנברא מהם, (אע"פ שבתורה יט מבואר שכל חכם יכול לדעת מאיזה אותיות אבל לראות בעין השכל זוכים צדיקים ע"י ברור המדמה, בחי' רוח הקדש שהיא מדרגה נמוכה של נבואה, ראה לק"ה בלאי בהמה ג' א')

ממילא עד כמה שאדם זוכה לקוות לו ית' בחושך ומסכים ומניעות עולם הזה, באמונה חזקה שהיא כמו ראייה, (כמ"ש מוהר"ן אמונה ר"ת נפתחו השמים ואראה מראות אלקים) אזי עד כמה שזוכה לברור המדמה כך זוכה יותר לראות כאן בכל דבר את הבורא, ועכ"פ באמונה כל אחד במדרגתו גם הוא יכול לקיים ע"י בכל דרכך דעהו, ע"י שתמיד מקווה לו. כי כפי הקוינו לו כאן דרך המסכים המניעות כך נזכה לומר קוינו לו לעת"ל בלא מסכים ובלי מניעות.

נ"ל עיקר המכוון בתורה זו הוא להיות קשור אליו ית' בכל רגע וע"י כל דבר וכל מאורע, לדעת היטב שאין עולם כלל, כי הבורא נמצא כאן ממש, ובכל פרט בבריאה, והכל הם שלוחיו שמתלבש בהם הוא בעצמו, שבכל מצב וכל מקרה בלא התחשבות כלל ע"י מי נעשה המקרה, מקווה לה' להבין דבר מתוך דבר את רצונו עתה, ממילא כל דבור של אשתו הוא דבר ה' וכל בקשה של פלוני אפילו הקל שבקלים הוא דיבור מה', אבל כיצד לקיים זאת בלי להיות שלימזל צריך חכמה עצומה, ואפשרי רק ע"י שמקיים את המכוון כאן, דהיינו להבין בסוף מעשה את המחשבה תחילה, וכנ"ל א"א להבין ולהאמין עד שרואים צדיק אמיתי שמקיים זאת בפועל. כי אין דומה שמיעה לראייה. כי צריך לזה להיות מחובר אליו תמיד תמיד ממש, ואזי ממילא לא שייך כעס ולא הקפדה ולא עקשנות ולא דחיקת השעה, וכל הנסיונות וביזיונות וכל ז' מימות שעוברים עליו לא נוגע לו כלל, אלא רק מקרבים אותו עוד יותר לה' בלא שום קפידה על המקל.

קושיות

א. עיין חיי מוהר"ן סימן ע"ו שרבנו אמר למוהר"ן³ שלא הבין את כוונת רבנו בתורה זו ולכאורה צ"ע א"כ מדוע הדפיס אותה?

ב. הכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל – צ"ע א"כ מדוע עדיין אחרי שבחר באברהם וזרעו ומתוכם ביעקב וזרעו בלבד עדיין בורא גויים בעולם. וצ"ל כדי ליישב את העולם וכדי להיות מקל מרדות לישראל.

ג. הכל כאשר לכל לא נברא אלא בשביל ישראל – צ"ע הרי נברא כדי לגלות רחמנותו כמבואר בתורה סד עפ"י עץ חיים בתחילתו/ט, נמצא שברא את העולם לצרכו ולא בשביל ישראל. ואת"ל שעצם בריאת זולתו

¹ ביאור זה שמעתי מהריצ"ח אבל אין הכוונה כפשוטו ממש. לכאורה הראייה שאדם יכול להתקל בקיר גם כשהוא עיוור ולא ידע שיש קיר, ואם הכל דמיון מהיכן בא הדמיון הזה. ואעפ"כ הוא ביאור אמתי, ומסתמא זה שייך לסוגיא ארוכה שנחלקו בה אם הצמצום כפשוטו.

² הכוונה למ"ד שהצמצום אינו כפשוטו שהיא דרכו של הבעש"ט ודרך החסידות.

³ ספר עץ חיים – שער א' ענף א' – בענין תכלית הכוונה של בריאת העולמות נבאר עתה ב' חקירות שנתעסקו בהם המקובלים. החקירה הראשונה הוא מה שחקרו חכמים ראשונים ואחרונים לדעת סיבת בריאת העולמות לאיזה סיבה היתה ונמנו וגמרו וגורו אומר כי סיבת הדבר היה לפי שהנהגה היא יתברך מוכרח שיהיה שלם בכל פעולותיו וכוחותיו ובכל שמוותיו של גדולה ומעלה וכבוד ואם לא היה מוציא

להיטיב לו היה לצרכו, אבל יכול להיטיב עם שאר האומות כבר מבואר בספרים (מגיד מ'שירים) שרצה בהטבה שלימה ורק ההטבה לישראל המוכנים לקבל את התורה, היא הטבה שלימה בלא נהמא דכיסופא. ועיין במדרשו¹ יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, אבל מי בסכנה? העגל. דהיינו שאמנם הקב"ה רוצה להיטיב אבל אינו דומה לצורך של ישראל בהטבה זו שאצלם זו כל חיותם.

ד. שבת הוא התכלית – מבואר בתענית י.² שהעולם א' בשישים מהגן והגן א' משישים מעדן. ומבואר בברכות נז: ששבת היא א' בשישים מעודה"ב. וצ"ע האם אפשר לדייק מכאן שעודה"ב הוא העדן, ובשבת אנו עולים לגן שהוא א' בס' מעדן.

ה. בעוה"ב ע"י שתהיה אחדות גמור כ"א יראה באצבע זה ה' קוינו לו – צ"ע כי אחדות משמע שאין מרחק ואילו כ"א מצביע באצבע, משמע על דבר מרוחק עכ"פ קצת. וכן מבואר בתענית לא. שהקב"ה יעשה מחול לצדיקים ויהיו במעגל סביבו, נמצא שיש ריחוק בין הצדיקים להקב"ה. וצ"ל שאחדות הכוונה שיהיה מעל המקום והזמן, שיתבטל המקום והזמן שגורמים להסתרה ומניעה, ממילא גם לשון מחול והצבעה אין הכוונה כפשוטו, אעפ"כ אפשר שרומז באמת לאיזה מרחק דאי לאו הכי אין תענוג באחד אלא מזולתו דווקא, וגם אין תענוג תמידי אלא מהשגת המתחדשת נמצא שגם המרחק מצד ההשגה יהיה מתחדש, שבכל פעם ישיגו עוד יותר גבוה או יותר עומק.

ו. וצ"ע מהמבואר בגמ'³ שלכל צדיק יהיה ש"י עולמות משמע שווה לכולם שלש מאות ועשר, ועיין תורה קצא שכל אחד ישיג לפי הכלים שהכין, ובתורה שלנו משמע שלפי מה שקיווה לה' בעולם הזה כך זוכה לומר זה ה' קוינו לו לעת"ל

ז. וכל אחד מראה באצבעו וכו' – ומה שבגמ' תענית נקרא מחול, אולי לרמז לשתי השגות, כי מחול משמע מקיף, שהיא הארה שווה לכל, ומצביע, רומז ליושר, שבו יש חילוקי השגה. נמצא שתהיה השגה אחת בבחי' מקיף דהיינו מחול בה כולם שוים, וזה מצד האחדות, ותהיה לכל אחד גם השגה בבחי' יושר, המכונה מצביע, שהיא לפי השגתו. גם עיין ירושלמי (מגילה ב' ד'/⁴) שם הלשון עתיד הקב"ה להיעשות ראש חולה לצדיקים וביאור שם שתחילה יהיה בראש

פעולותיו וכוחותיו לידי פועל ומעשה לא היה כביכול נקרא שלם לא בפעולותיו ולא בשמותיו וכינויו כי הנה השם הגדול שהוא בן ד' אותיות הוי"ה נקרא כן על הוראות הוויותו הנצחית וקיומו לעד היה הוה ויהיה טרם הבריאה ובזמן קיום הבריאה ואחרי התהפכו אל מה שהיה. ואם לא נבראו העולמות וכל אשר בהם לא יוכל ליראות אמיתת הוראת הוויותו יתברך הנצחית בעבר והוה ועתיד ולא יהיה נקרא בשם הוי"ה כנ"ל. וכן שם אדנו"ת נקרא כן על הוראת אדנות היות לו עבדים והוא אדון עליהם ואם לא היה לו נבראים לא יוכל ליקרא בשם אדון ועד"ו בשאר שמות כולם וכן בענין הכנויים כגון רחום וחנון ארץ אפים לא יקרא על שמם זולת להיות נבראים בעולם שיקראו לו ארץ אפים וכיוצא בזה בשאר הכינויים כולם. אמנם בהיות העולמות נבראים אז יצאו פעולותיו וכוחותיו יתברך לידי פועל ויהיה נקרא שלם בכל מיני פעולותיו וכוחותיו וגם יהיה שלם בכל השמות וכינויים בלתי שום חסרון כלל ח"ו. וענין טעם זה נתבאר היטב בס"ה פ' פנחס דרנ"ז ע"ב וז"ל פקודא תליסר וכו' דא ק"ש ואית למנדע דאיהו אקרי חכם בכל מיני חכמות ומבין בכל מיני תבונות וכו' אלא קודם דברא עלמא אתקרי בכל אילין דרגין ע"ש בריין דהוו עתידין להבראות דאי לאו הויין בריין בעלמא אמאי אתקרי רחום דייין אלא ע"ש בריין דעתידין וכו' ובפ' בא דמ"ב וז"ל דאי לא אתפשט נהוריה על כל בריין איך ישתמודעון ליה ואיך יתקיים מלא כל הארץ כבודו:

¹ **אוצר המדרשים** – חופת אליהו רבא עמוד 164 – ששה דברים צוה ר' עקיבא את רשב"י כשהיה חבוש בבית האסורים אמר לו למדני תורה אמר לו אם אני מלמדך סוף אתה נמסר למלכות (מפני הגיירה) אמר לו כשם שהעגל רוצה לינק כך הפרה רוצה להניק א"ל ומי הוא בסכנה א"ל העגל.

² **תענית דף י.** – תנו רבנן ארץ מצרים היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה והוא אחד מששים כבוש וכוש אחד מששים בעולם ועולם אחד מששים בגן וגן אחד מששים לעדן....

³ **סנהדרין דף ק.** דאמרי במערבא משמיה דרבא בר מרי עתיד הקדוש ברוך הוא ליתן לכל צדיק וצדיק שלש מאות ועשרה עולמות שנאמר להנחיל אוהבי יש ואוצרותיהם אמלא יש בגימטריא תלת מאה ועשרה הוי.

⁴ **ירושלמי מגילה פרק ב הלכה ד – ר' ברכיה ר' חלבו עולא ברייה רבי לעזר בשם ר' חנינה עתיד הקב"ה להיעשות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבא מה טעמא (תהילים מז' יד) "שיתו לבכם לחילה" לחולה כתיב, והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים (תהילים מז' טו) "כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות" עלמות בעלומות בזריות עלמות כאילין עלמות תירגם עקילס אתא נסייא (תרגום אונקלוס פירש עלמות) עולם שאין בו מות והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים "כי זה אלהים אלהינו עולם ועד הוא ינהגנו עלמות" (בשני עולמות) הוא ינהגנו בעולם הזה הוא ינהגנו לעתיד לבוא.**

קרבן העדה – ראש חולה. כלומר הוא יתחיל במחול מלשון אז תשמח בתולה במחול:

מראה הפנים – והצדיקים מראין אותו באצבע ואומרים כי זה אלהים אלהינו עולם ועד וכו'. **בבבלי סוף מסכת תענית** קאמר נמי עולא ביראה א"ר אלעזר הכי ודריש התם מקרא אחרינא וגריס עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו. **וכתבו התוס' כל א' וא' מראה הקדוש ברוך הוא באצבעו שנאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו". נראה דכוונת התוס' בזה דאין מביאין אלא חצי הכתוב דמביא הש"ס ככתבו, משום דמדקדיקין כפל הדברים במקרא הזה, הנה אלהינו זה וגו', זה ה' קוינו לו וגו', וברישיה אמר שם אלהינו ובסיפיה לשם המיוחד, הלכך מפרשי דכך הוא פי' הכתוב הזה, דהא למאי דגריס התם והוא יושב ביניהם בג"ע ולא כמו דגריס הכא ראש חולה לצדיקים משמעות גי' דהתם מדקאמר ביניהם א"כ יש כאן כיתות כיתות מימין ומשמאל והקב"ה יושב ביניהם. וזה כנודע ממאמר חז"ל בהרבה מקומות שאין כל כתי הצדיקים שוים במדרגתם, וכהאי דאמר פרק החליל כל א' וא' נכוח מחופתו של חבריו. וכן בהקומץ רבה גבי מפני מה העוה"ז נברא בה"י מפני שדומה לאכסדרה שכל הרוצה לצאת וכו' ומפני מה העה"ב נברא ביו"ד מפני שצדיקים שבו מועטים ומפני מה כפוף ראשו מפני שצדיקים שבו כפוף ראשיהם מפני מעשיהם שאין דומין זה לזה. וא"כ מסתמא אותן החשובים שהם מימין הם מזכירים שם המיוחד בשבתם ובשמחתם**

המחול ואח"כ באמצע וכולם סביבו, והיינו כנ"ל שתחילה השגת היושר כל אחד לפי מדרגתו, ואח"כ השגת העיגולים שווה לכולם.

ח. וצ"ע האם המחול לצדיקים הכוונה מחול אחד לכולם, או שיהיו הרבה מחולות, ראה פירוש מראה פנים על הירושלמי בביאור דברי התוס' בבבלי תענית לא.

ט. צ"ע מדוע נקרא עולמות לשון העלם, גם צ"ע כיון שיש אחדות לא שייך מספר ש"י, וצ"ל שגם שם אין הכוונה לא"ס, שבו הכל אחד ממש, אלא תיהיה קצת העלמה, שעל ידה יהיה שייך מספר ש"י. ומה שלכולם בשווה מספר ש"י, כנראה שהוא מצד המחול, אבל מצד המצביע, יהיה לכל אחד השגה אחרת בש"י עולמות, וכמ"ש בגמ' ב"ב עה. כל אחד נכוון מחופתו של חבירו. (ראיתי מקשים על תענית לא. מהא שכל אחד נכוון ומהא שלכ"א ש"י ותיריך שיהיו שני זמנים תחילה יהיה בחי' נכוון ואח"כ ש"י שווה לכולם וצ"ע)

י. לעת"ל יעשה הקב"ה מחול לצדיקים וכ"א יצביע וכו' צ"ע הרי שם הוא מעל המקום והזמן ומחול הוא בחי' שלכל אחד יש מקום במעגל הסובב את הקב"ה ולהקב"ה יש מקום באמצע, גם עיין תורה קצא אפשר ששנים ישבו באותו מקום בג"ע ואעפ"כ אחד ישיג כל התענוגים וחברו לא ירגיש כלום. וקשה כנ"ל כיצד ישבו שנים באותו מקום אם ג"ע הוא מעל המקום. אלא שמקום הכוונה להשגות שוות כמבואר בתורה ז' תנינא, גם צ"ע כיצד יתקיים המחול שבו כולם שוים להא דיש חילוק השגות. ונראה שכולם יצביעו על הקב"ה הכוונה על השגה אחרת בהקב"ה שלכל אחד היא תהיה מה שעדיין לא זכה להשיג ועדיין הוא קצת מרוחק ממנו, שהרי בודאי אע"פ שההשגה היא מכח המעשים של עוה"ז היא לא תהיה קבועה שהרי אין שמחה בדבר התמידי אלא במתחדש לכן מוכרח שכל אחד תיהיה השגתו מתחדשת ויהיה מצביע על מקיף חדש שמיג, ולכן יכול להצביע כי עדין אינו פנימי אצלו.

יא. עתיד הקב"ה לעשות מחול לצדיקים וכ"א מראה באצבעו זה ה' קוינו לו – צ"ע כי תכלית הידיעה שלא נדע כמבואר בתורה ז' תנינא שהם מקיפין של בחי' מה חמית ומה פעל קל, ובזה לכאורה לא שייך להראות באצבע ולומר "זה", אלא רק מתענג על רוממותו וגדולתו 'ת' הלא נתפסת. ונראה שאינה סתירה כי לעתיד לבוא יהיה עונג גם ממה שלא נשיג, וקצת אפשר להבין גם עתה כמו שחסידי מחזיק את רבו כמעל לכל השגה ומתענג שהוא מקורב לכזה צדיק גדול.

יב. מה החילוק בין המבואר כאן למבואר בתורה א' ובין המבואר בתורה נד ובתורה יז ונ"ל שבתורה נד מדבר מרמזים הנשלחים מלמעלה ובתורה א' מדבר משכל שנמצא בדבר עצמו אלא שמדבר משכל שבמדרגת החכמה בחי' יעקב, ובתורה יז מדבר מהרצון לברא כל דבר בצורתו דייקא שמתגלה לצדיק ע"י כל פרט בבריאה, ע"י שמגלה את ההתפארות של הקב"ה מישאל, משמע שמדבר מהרצון שבגללו הדבר נברא. ונראה שבתורה שלנו מדבר בעניין קרוב לזה מאד אבל כאן הדגש יותר לזה ראשית המחשבה נמצא ממש בסוף המעשה שע"י אפשר להכירו ולעבדו. דהיינו שבתורה נד הכוונה יותר לאזון דהינו להקשיב לרמזים, ובתורה א' מדבר מעיני השכל להסתכל בשכל, והכי נמי כאן ובתורה יז, הכוונה להתבונן בדמות וצורת הדבר. אלא שבתורה א' מדבר מהחכמה וכאן מהתכלית נראה שהכוונה למחשבה תחילה שקודם החכמה וצ"ע אולי הכוונה למדרגת ישראל ולכן מדבר ממש רבנו שזכה בקביעות למה שזכה יעקב אבינו כשהיה במוחין דגדלות. ונ"ל כנ"ל בהקדמה שעיקר הכוונה לעבדו ע"י היא לדעת שכל המציאות הנגלית היא דמיון ובאמת הכל הוא הקב"ה בעצמו וכל מקרה הוא לבוש המעלים את האמת שאין עוד מלבדו כל ורק הוא המייטיב ורק הוא המכה, ממילא על כל דבר צריך להודות, ובכל רעה לא לייחס אות הכלל למקל אפילו כשהוא אדם רע מעללים שברור שעושה זאת בגלל יצרו הרע ונורא, אעפ"כ זה הגיע אלי רק כמקל של הקב"ה וכו' כנ"ל.

יג. מחול לצדיקים עיין ככבי אור הערה ג' שאפילו הפושע שבפושעים אחרי הכל יזכה לעונג נצח נצחים (וכעין זה בלק"ה שבועות ב' ח') וא"כ מדוע נקט מחול לצדיקים הרי המחול יהיה לכל ישראל. ואם הכוונה שאחרי הזיכור אזי כולם צדיקים (וכמ"ש כתוב ועמך כולם צדיקים), עדיין צ"ע הרי החילוק עצום בין פושע לצדיק ואיך כוללם יחד עיין תורה קצא שגם מי שלא מרגיש כלום ישב עם צדיק ומסתמא כיון של אמרגיש גם לא יצביע.

ואותם שהם משמאל מזכירין שם הכינוי בשמחתם ובשבתם, וקרא ממה למעלה קחשיב, וכדי שלא תקשי הרי בכתוב לא נאמר נגילה ונשמחה בישועתו, אלא בסיפיה גבי הצדיקים שמזכירין שם המיוחד שהם אומרים נגילה עכשיו במחול הזה ונשמחה בישועתו לנו וזה אשר קוינו לו וישענו מכף כל אויבינו ומן היצה"ר ומכל צרה וצוקה הצילנו. וא"כ מה אומרים כתות אחרות שהמה משמאל ומזכירין שם הכינוי ואם אינם שמחים בגיל המחול הזה לכך מצינין התוס' ומביאים חצי המקרא הזה ללמדנו פי' הכתוב דהאי נגילה ונשמחה בישועתו קאי על רישיה ועל סיפיה, שאלו אומרים "הנה זה אלהינו קוינו נגילה ונשמחה בישועתו" ואלו אומרים "זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו", ונמצאו כולם יחד נכללין בגיל ושמחת המחול הזה יה"ר שישים חלקנו בתוכם א"ס. וברש"י ז"ל כתוב המקרא הזה בשניהם שם המיוחד ולא כמה שהוא לפנינו בישעיה. ולפי האי גי' דגריס הכא ראש חולה משמע דהקב"ה הוא לפנינו וכולן אחריו כראש המסדר המחול והכל אחריו ולפיכך דורש מקרא כי זה אלהים אלהינו וגו' כאילין עלמות שמסבבין במחול ונמשכין אחר ראש המסדר ואיכא למימר ששתי הדרשות הללו אמת הן שאחר שהקב"ה יושב ביניהם ומשתעשע עמהם עושה הוא אחר כך ראש המחול וכולם אחריו ואומרים המקרא הזה כי זה גו' להורות כי כל כנויי השמות יתעלה ב"ה כולם נכללים בשם המיוחד כמבואר בספר גינת האגוז להר"י גיקטלייא ז"ל:

יד. לכאורה המחשבה תחילה היא מלכות דא"ס שם הוא הסמוך ביותר לא"ס אלוקותו אבל צ"ע עד כמה שייך שם חילוק בין פרט לפרט, ויותר נראה שהכוונה אחרי בראשית הבריאה באורות היוצאים מהפה של א"ק דהיינו עולם העקודים כמבואר בפתחי שערים,

טו. לשון התורה – ובאמת הוא חידוש נפלא ונורא מאוד שהשגת התכלית שהוא דבר גבוה כזה להשיג אותו ית', הוא תלוי דייקא בבריות עולם השפל – צ"ע מדוע הוא חידוש נורא ונפלא כל כך? הרי הוא מבואר במגיד מישרים לב"י ובלק"ה מתנה ה' הטעם כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא. כמבואר שם שקודם שירדו העונג שיש להם הוא חסר כיון שיש עמו בושה. לכן הן רוצות לרדת לעולם הזה לקיים מצוות כדי שהעונג יהיה שכר עבודתם בלא בושה. אע"פ שגם הוא חסד /¹⁷.

טז. נמצא שכולם הם בחי' נצרך לבריות – דהיינו שהתכלית שהוא עולם הנשמות הוא בחי' נצרך לבריות עוה"ז וצ"ע הרי הוא נקרא עולם האמת, ומבואר בתורה שו שמי שהוא נצרך לבריות הוא רחוק מאמת. ועוד יותר קשה שהרי ברא את העולם כדי לגלות מדת רחמנותו (תורה סד) וכדי שרחמנותו תתגלה בשלימות, נתן לנו עבודת ה' כדי שהעונג לא יהיה נהמא דכסופא כנ"ל. נמצא כביכול הנצרך לבריות העיקרי הוא הקב"ה והרי חותמו של הקב"ה אמת (שבת נה.). עיין בעין זה בתורה טו/ט"ו שהקב"ה מתאוה לתפלתם של ישראל ולכן כשהם מתפללים הוא נעשה בבחי' מקבל בחי' אשה. אבל בוודאי אין זה פגם במדת האמת, כי שם בתורה סו הכוונה שכשאדם נצרך לבני אדם כגון לפרנסה או כבוד, אזי הוא משנה התנהגותו כדי לקבל צרכיו, אבל הקב"ה לא משנה עצמו כמ"ש (מלאכי ג' ו') כי אני ה' לא שניתי. /¹⁸

יז. והנה הבעלי שכל שיש להם שכל גדול הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום שכולנו במדרגה פחותה מאד בבחי' רגלין איך אפשר לנו לבא לידיעה זו. – צ"ע א"כ נפל פיתא בבירא שרובא דעלמא לא יכולים לזכות לשכר עולם הבא?, ונראה לומר שעל כן אמר זה ה' קוינו לו, לקוות ולהתגעגע לזכות לזה יכול כל אחד, ובאמת מבואר בלק"ה ברכת המזון ד' ב' שאדרבה הרצון והכסופים הם יותר בשלימות מהמעשה עצמו, אמנם מסתמא אם לא עושה כל שביכולתו מלמד על חסרון ברצון.

עד כאן ההקדמה

תורה לט וי"ן

(תהלים מו) לכו חזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ.

והטעם שצריך להשתדל לחזות מפעלות ה' שעשה בארץ, כי באמת הדבר נפלא ונורא מאד, אשר ברא הש"י את כל הבריאה, שיש בה כמה וכמה דברים נפלאים ונוראים הרבה מאד מאד, מה רבו מעשי ה' [י"ח]/¹⁹. ואפי' בזה העולם לבד עצמו נפלאות ה', אשר ברא דוממים

¹⁷ שגם הוא חסד – ראה סוף תורה ב' וזה פד חס הינו פאשר יכמרו רחמינו. גביה אתהפך הינו שיתהפך מדת הדין למדת הרחמים. ואי לא הוי מקרבינן לספינתא הינו: "למעני למעני אעשה זאת" (ישעיהו מ"ח) כדאיתא במדרש (ויקרא כ"ז): "מי הקדימני ואשלם לו". מי עשה לי מזוזה קדם שנתתי לו בית וכו'. נמצא, שכל מעשים טובים שלנו וכל התפלות הכל מאתו, ואין ראוי לחשב לקבל שכר על שום דבר. ואף על פי שגראה, שעל ידי תפלתנו ותורתנו יהיה הגאולה, אף על פי כן צריכין אנהנו לחסדו, שבחסדו יגאל אותנו. וזה אי לא מקרבינן לספינתא. זה בחינת חסד, כמו שאמרנו חכמינו, זכרונם לברכה (יד). 'הספנין רבן חסידים', אי לא חסדו, טבעינן, חס ושלום, בגלות:

ערבי נחל – פרשת שופטים – הנה הקב"ה שברא כל העולמות רק שיהיה למי להיטיב כנודע, והוא טהור עינים מראות בדבר רע שיקרה לברואיו (חבקוק א, יג) ומאתו לא תצא הרעות (איכה ג, לח), רק מטבע הטוב להיטיב, אכן הנשמה יש לה נהמא דכיסופא כנודע (מגיד מישרים יד טבת), לזאת רצה הש"ת שידמה לבני אדם שהקב"ה חייב להם שכר עבור שירתו, ובאמת א"צ לשירות שלהם כי כמה עולמות מלאכים ושרפים ואשר משרתיו כולם עומדים ברום עולם:

¹⁸ תורה טו סוף אות ה' – 'הקדוש ברוך הוא מתאנה לתפלתן של ישראל' (ד), ובששוראל מתפללין לפניו וממלאין תאותו, אזי נעשה כביכול בבחינת אשה, שהוא מקבל תענוג מעמנו, כמו שכתוב (במדבר כ"ח): "אשה ריח ניחוח לה" על ידי הריח ניחוח שמקבל נעשה בבחינת אשה, ונקבה תסובב גבר" (ירמיה ל"א).

¹⁹ אמנם אפשר לפלפל בזה כמבואר בתורה קטו שהקב"ה אוהב את ישראל ואוהב משפט אך אהבתו את ישראל יותר מאהבת המשפט נמצא כיון שאוהב את ישראל כיצד הוא כשר לדון אותם הרי כאילו קיבל שוחד (ראה כתובות קה: שע"י שוחד נעשים כאחד, וכ"ש שממילא הם כבר אחד כמבואר בזה ויקרא עג) אבל באמת מי שחותמו אמת כל זה לא שייך אבל כמבואר שם שמסתיר עצמו בתוך המניעות.

¹⁷ לא ידוע מתי והיכן נאמרה תורה זו ועיין חיי מוהר"ן סימן עז

¹⁸ לשה"כ תהלים קד כד

¹⁹ לשון הכתוב תהלים פרק קד (כד) מה רבו מעשיך ידוד בלם בחכמה עשית מלאה הארץ קניניה:

וצומחים וכו' חי ומדבר ויהודי, ומי יוכל לשער גדולת ה' שיש בבריות של זה העולם, אפילו גוף חיה מורכב בסדר וחומרים והרכבה נפלאה בהתאמה נפלאה, כל שכן המח שלה וכ"ש מח של אדם, וכל שכן צמיחה וכ"ש הולדה יש מאין וכל כך שנים כבר חקרו וניסו ולא עלה ביד אדם לברא אפילו יתוש מכ"ש שאר העולמות.¹²

והכל כאשר לכל [כ"א]/[כ"ב] כל העולמות על כל פרטיהם ופרטי פרטיהם הרבים מאד עד אין מספר לא נברא אלא בשביל ישראל כמבואר בגמרא [כ"ג]/[כ"ד] ועיין תורה יז אות א/ה.¹³

וישראל בעצמן עיקר בריאתן בשביל בחי' עולם שכולו שבת שהוא עולם השכר דהיינו התכלית. כי שבת הוא תכלית מעשה שמים וארץ [כ"ז]/[כ"ח], כמבואר בסוף התורה שששת ימי בראשית הם ההתחלה שבהם נברא הכל ושבת בראשית היא הסוף והתכלית. עי"ש. נמצא שז' ימי בראשית הם בחי' ז' אלפי שנים, שש אלף של הסתרה ואלף שביעי בחי' שבת. וכן עולם הזה שאחר תחית המתים נקרא עולם שכולו שבת כי ומלאה הארץ דעה את ה', וכן אמרו בברכות נז: שבת אחד משישים מעוה"ב, דהיינו

רד"ק (כד) מה רבו מעשיך ה', מה גדלו, כמו (אסתר א, ח). על כל רב ביתו. או פירוש רבו במספר. וכן אמר, מלאה הארץ קניניך כשהשלים לספר נבראי היבשה שנתגלגלו זכרים עם זכר הצמחים והמאורות, והם גלויי החכמה לאדם יותר מנבראי הים, לפיכך חתם בהם בזה הפסוק ואמר כי יודעים ומכירים אנו כי גדולים מעשה האל וכולם עשויים בחכמה. מלאה הארץ קניניך, מלא כל הארץ הכל קניניך ומעשיך, אין דבר במקרה. ואמר מלאה כי אין בארץ מקום ריק שלא יראו בו מעשי האל. ופירוש קניניך, כמו (בראשית יד, ט), קונה שמים וארץ:

¹² מכ"ש שאר עולמות – צ"ע מדוע כל שכן? הרי לכאורה ככל שהעולם יותר מגושם הוא יותר משונה מעולם הקרוב יותר להתחלה וממילא צריך עוד יותר צמצום ובריאה.

¹³ לשה"כ בקולת ט' ב'

¹⁴ קהלת פרק ט (ב) הכל כפאשר לכל מקרה אחד לצדיק ולרשע לטוב ולטהור ולטמא ולזבח ולאשר איננו זבח פטוב פחטא הנשבע כפאשר שבועה ירא:

רש"י (ב) הכל כאשר לכל – הכל נותנים ללבם כאשר מגיע לכל אדם שסוף דבר לתת לכל איש כדרכיו.

ספורנו (ב) הכל כאשר לכל. כל מדרגות הסיוע האלהי באלה שיקרה בהם הבדל במשתדלים מתחלפים הם כפי מדרגת התכלית המכוון מכל אחד מהם:

מצודות דוד – הכל כאשר לכל. הכל יבוא להם כמו שיבוא לכל.

¹⁵ עיין ברכות לב: ד"ה ותאמר ציון עזבני

¹⁶ ברכות דף לב: "ותאמר ציון עזבני ה' וה' שכחני" היינו עזובה היינו שכוחה? אמר ריש לקיש אמרה כנסת ישראל לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם, אדם נושא אשה על אשתו ראשונה וזכר מעשה הראשונה, אתה עזבתני ושכחתי. אמר לה הקדוש ברוך הוא בתי שנים עשר מזלות בראתי ברכיע, ועל כל מזל ומזל בראתי לו שלשים חיל (360), ועל כל חיל וחיל בראתי לו שלשים לגיון (10,800), ועל כל לגיון ולגיון בראתי לו שלשים רהטון (324000), ועל כל רהטון ורהטון בראתי לו שלשים קרטון (9,720,000), ועל כל קרטון וקרטון בראתי לו שלשים גסטרא (291,600,000), ועל כל גסטרא וגסטרא תליתי בו שלש מאות וששים וחמשה אלפי רבוא (1,064,340,000,000,000) כוכבים כנגד ימות החמה, וכולן לא בראתי אלא בשבילך. ואת אמרת עזבתני ושכחתי, התשכח אשה עולה, אמר הקדוש ברוך הוא, כלום אשכח עולות אילים ופטרי רחמים שהקרבת לפני במדבר? אמרה לפני רבונו של עולם הואיל ואין שכחה לפני כסא כבודך, שמא לא תשכח לי מעשה העגל? אמר לה "גם אלה תשכחנה". אמרה לפני רבונו של עולם הואיל ויש שכחה לפני כסא כבודך, שמא תשכח לי מעשה סיני? אמר לה "ואנכי לא אשכחך". והיינו דאמר רבי אלעזר אמר רב אושעיא מאי דכתיב "גם אלה תשכחנה" זה מעשה העגל "ואנכי לא אשכחך" זה מעשה סיני:

מהרש"א – שלשים כו'. ככולן נקט מספר שלשים דהיינו נגד ל' ימי החדש דבכל יום מהחדש ממונה א' מהם ונקט ז' מיני שררה זה למעלה מזה מזל וחיל ולגיון ורהטון וקרטון וגסטרא וכוכבים נגד ז' ככבי לכת אשר בו' רקיעים זה למעלה מזה: עכ"ל. ועיין בן יהוידע ביאור אחר בזה.

¹⁷ תורה יז אות א – פי כל העולם פלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמרו: 'בראשית בשביל ישראל, שנקרא ראשית' (א). פי 'ישראל עלה במחשבה תחילה' (ב). דהיינו שהשם יתברך צפה ההתפארות והשעשועים שיקבל מישראל, כמו שכתוב (ישעיהו מ"ט): 'ישראל אשר בך אתפאר', ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא, שכל העולם פלו נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר בישראל, וזה היה פלל הבריאה, דהיינו שכלל הבריאה היה בשביל פלל ההתפארות שיקבל מישראל: והצדיק, על ידי שמבקש ומחפש תמיד, ומוציא ההתפארות שיש בישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, בכל איבר ותנועה של כל אחד ואחד מישראל פנ"ל, על ידי זה יודע ומשיג כל הרצונות של השם יתברך שהיה לו בכל הבריאה, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, פי כל הרצונות של כל הבריאה, הכל היה בשביל ההתפארות של ישראל פנ"ל, וכל דבר ודבר נברא ברצונו, בזה הכח ובוזה הטבע והנהגה, כפי ההתפארות שיש בכל אחד מישראל. נמצא, ששיוודע ומוציא ההתפארות שיש בישראל, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, יודע כל הרצונות שיש בכלל הבריאה ובפרטי הבריאה ובפרטי פרטיות:

¹⁸ לשון תפלה מעריב של שבת

¹⁹ סודו תפלה נוסח ספרד – סדר ערבית לליל שבת: אמה קדשת את יום השביעי לשמך. תכלית מעשה שמים וארץ. וברכתו מכל הימים. וקדשתו מכל הימים. וכן כתוב בתורתך: ויכלו השמים והארץ וכל צבאם: ויכל אלהים ביום השביעי מלאכתו אשר עשה. וישבת ביום השביעי מכל מלאכתו אשר עשה: ויברך אלהים את יום השביעי ויקדש אתו. פי בו שבת מכל מלאכתו אשר ברא אלהים לעשות:

מהעולם שיהיה אחר תחית המתים/כח, **שהוא התכלית בחי' עולם הנשמות** כס"ל/לכא) **שהוא עולם הבא שכולו שבת** דהיינו שכל שבת היא מעין עוה"ב, דהיינו עוה"ב שהוא כולו שבת שהצדיקים בגן עדן זוכים להשגות אלוקות בלא הסתרה ומניעה, ולעתיד לבוא אחרי התחיה יתקיים ומלאה הארץ דעה, נזכה לזה בגוף דהיינו בחציצה מועטת ביחס להסתרה של היום, ובאלף השביעי נזכה לזה /כב) בלא גוף בלא חציצה כלל [לג] **ושם ישיגו את הש"י כראוי בלי שום מסך המבדיל ובלי שום מונע** [לד] כמ"ש (ישעיה ל' כ') ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך רואות את המוריק, **כי אז יהי' נעשה אחדות גמור/לה**, כפי שיתבאר

כח **בן יהודע שם** – ודע כי מה שאמר שבת אחד מששים לעולם הבא, לאו על עולם הנשמות קאמר, אלא על עולם הזה שאחר התחיה דקרו ליה רבותינו ז"ל גם כן בשם עולם הבא, או בשם עתיד לבא, מפני שהוא נחשב עולם חדש במזג חדש, והוא עולם שכולו שבת:

^{כז} ציון מ"ם זה נדפס בתרלו בעמוד הבא ובתשכ"ט מחקו שם וציינו כאן

^{כח} **הקדמת הוזהר דף א: וזהו תרומה קלו**. [ועיין שער מאמרי רשב"י על הקדמת הוזהר הנ"ל. ובראשית הכנה שער הקדושה פ"ב הובא בשל"ה הקדוש מסכת חולין פ' תורה אור ס"ק ג' ועיין תולעת יעקב ביאור התפילות לרבי מאיר בן גבאי שנתנו בא-ב של תפילת יוצר של שבת א-ל ארון על כל המעשים. ועיין יוסף דברי אמת את ט"ז (לאו על עולם התחיה נאמר כלל על עולם הנשמות כלל גוף ועיין ברכות נ: שנת לחם משיקים לעוה"ב והקלמט שם הבן יודיע שהטובה שלעולם התחיה ולא עולם הנשמות ואפי"ה ה"ה הקלמט בשיקים הטובה ששבת על עוה"ב לגבי כמו א' כ"ס צדוה"ז דהיינו שאין יחס כלל. וכ"כ עולם הנשמות. והיינו הקלמט רבינו הגאון כתי' שבת)

לא **הקדמת הוזהר דף א: בביאור הפסוק קול התור נשמע בארצנו** – אחר כך כתיב **בארצנו, דא יום שבת** זהו יום השבת, כי ארץ היא סוד המלכות שעיקר עלייתה היא שבת, ור"ל שאז מתייחד היסוד במלכות הנקראת ארץ להוליד נשמות, ומוסיף **דאיהו דוגמת ארץ החיים** שהיא דוגמת ארץ החיים, **שהוא עולם הבא, עולם הנשמות, עולם הנחמות** שכל אלו הם נשמות לזכיה, ור"ל שהמלכות זומה לזכיה זכה, כי כמו שזכיה הולידה את פלופי ז"ל על ידי יחוד אור"א, ולכן נקראת ארץ החיים המולידה פירות, כן המלכות נקראת ארץ לפי שמוציאה נשמות על ידי שמתייחדת עם ז"א, ומהאי טעמא לפי שם דומים זה לזה לכן יהיה יחוד ז"א לעתיד לבא תהי, כעין יחוד אור"א שם תהי רעון לכל מתפשטין. (כמ"ק ומפ"ש)

שער מאמרי רשב"י – מאמרי ספר הוזהר מהרב הגדול זלה"ה – פרשת בראשית הקדמה דף א: – בארצנו דא יום שבת דאיהו דוגמת ארץ החיים שהוא עולם הנשמות עולם הנחמות הנה להיות כי ביום ששי עלתה המלכות למעל' למעל' למשוך אור עליון מכל האצילות ולהוריד לאדם באופן שהי' נשמתו כלולה (ד"ש ע"ב) מכל האצילות מראש המדרגות ועד סופם ולפיכך נזכרה ה' בששי שאמר הכתוב יום שבתא כי יום שבתא סליק בדרגתי ובעצת מכווליה ואמרה נעשה אדם כדאיתא לקמן וזהו דוגמת הקדמת עשיה לשמיעה כי בעלותה למעלה נמצאת עשיה קודמת לשמיעה ודוגמת זה עשו ישראל שנתעלית על ידם עד אין סוף ונמצאת עשיה קודמת לשמיעה ולפיכך הקדימוה ישראל ואח"כ ביום שבת נהיה הוזהר העליון נגודווג תיח עם מלכות ואלמלא לא חטא אדם היה העולם בהשקט ובשלחה אין שטן ואין פגע רע והיה וזוג העליון אנפין באנפין על ידו אלא שגרם החטא בע"ה.

יושר דברי אמת – אות מט – לזה ביום שבת קודש שמתגלה מקור הנשמות הנקרא עולם הבא, וכמו כאשר נזכה כלנו במהרה לאורו שיתגלה, הכל יהיו דביקים בהש"ת ולא נזדקק לשום מלאכה, לעת שתבהיק הבהירות של עולם הבא, כן נאסר לנו המלאכה הבאה מזהמת הנפש, רק צריך להיות נמצא מוכן הכל, כמו שאמרו (ע"ז ג' ע"א) מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת, וכבר כתוב הוא בספרים הכל:

לב **עיין פתחי שערים** (לרבי יצחק חבר) נתיב עולם התיקון פתח יח (עמ' ער במהדר' ישנה) והוא סדר הזמן שמסור להם כמ"ש, אשר תקראו אותם במועדם, והוא מ"ש, מקדש ישראל והזמנים, ואמרו שבת קדישא וקיימא, אבל מועדים קדושתם תלוי ביד בית דין. והוא סוד עמוק מאד, כי שבת הוא מסוד שבת בראשית שקדושתו תלוי ביד המאציל ב"ה, שהוא סוד התיקון שהוכן בתחלה להיות כל ו' ימי המעשה שהם מסוד ו"ק של התווה שבהם כל מע"ב יהיו שובתים ונוחים ביום השבת שהוא ענין עליון שם ב"ן לשם ס"ג, שאף שעיקר הארת שם ס"ג הוא באלף השביעי יום שכולו שבת שאז יהיה גמר התיקון ולא יהיה עוד רע כלל, מ"מ בפרטות נעשה ענין זה בכל שבוע ושבוע מו' אלפים שנים, שכל הו' ימים פועלים המלכים של ו"ק עניינם בסוד הקלוקל והתיקון, ועי' ישרים שבדור מתקנים הפרטים של הו"ק הנוגע לאותו השבוע להיות נתקן ומוכן לשלמות עוה"ב, והוא סוד השבת שאז עולה הנוקבא מגלותא והיא יציאתה מאתלטיא להיות עטרת בראש בעלה: וכמו שבעוה"ב באלף השביעי אז יתבטל הבחירה והעבודה והוא זמן קיבול שכר ואינו תלוי בתחוננים, כמו כן שבת של כל ימי השבוע תיקונו הוכן בתחלה בימי בראשית שמאיר בו בחינת ניצוץ מהארת אלף השביעי, והוא סוד מ"ש ששבת הוא מעין עוה"ב והוא זמן העונג, וקראת לשבת ענג. ולכן הוא תלוי בהקב"ה. ולא כמו המועדות שתלוי בב"ד. עי"ש

^{כט} עיין לעיל תורה מט את ו' ותורה נט את ג'

ושם נרשם ראש השנה לא. סנהדרין צו. סוף מסכת תמיד, אבות דרבי נתן פ"א ד"ה כיצד נברא. מסכת סופרים יח ב. ועוד... ולעיל תורה מט את ו' ולקמן תורה לט תנינא. ועיין לק"ה פו"ר ואישות ג' אות ל' כי הוא סוף כל הברורים

לד **עיין ישעיהו פרק ל' (כ) ונתן לכם אדני לחם צר ומים לחץ ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך ראות את מוריקי:**

ועיין תורה יא אות ו' – פי מט"ט הוא בבחינת כנף, לשון "ולא יכנף עוד מוריקי" (שם ל), פי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששית ימי החל כנף: דהיינו שבימי החול דהיינו ימי עוה"ז מסתיר מט"ט את הקב"ה ובשבת דהיינו עוה"ב לא יסתיר.

ועיין תורה לא אות ט – ולעתיד יתקיים (ישעיה ל'): "ולא יכנף עוד מוריק והיו עיניך ראות את מוריקי", שאז יתגלה בחינת פנים. פי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים ל"א): "והסתרתני פני מהם והיו לאכל", ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה י"ח): "צלצל כנפים", שהנפנים וההסתרה שהנהיגו מכנה ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה. ואין זה אלא מחמת שאור החמה, אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא. אבל לעתיד שאז יתקיים: "וירחח לכם שמש", שהחמה בהקפה יתגלה, בבחינת עתיד הקדוש ברוך הוא להוציא חמה מנתיקיה' (יא). אזי יתקיים: "ומרפא בכנפיה" (מלאכי ג'), והיו שלא יכנף עוד מוריקי כנ"ל:

ועיין ספר המידות – ערך דעת חלק שני אות ט. חכמי הדור הם כנפי הדור, לפי חכמתם כן התקרבות הדור והשגתם או להפך, הינו התרחקות, חס ושלום, מהשם יתברך. ולעתיד לא יצטרכו להשיג אלקותו על ידי חכמות, כי יקוים בנו: "ולא יכנף עוד מוריק" וכו':

לה **נראה כוונתו** שעולם השכר הוא עולם העקודים, שקדם לעולמות. ונקרא עקודים כי שם לא ניכר בין האור והכלי, עיין פתחי שערים לרבי יצחק חבר נתיב אורות העקודים פתח ד' ואלף השביעי יום שכולו שבת, הכל נכלל בפסוק ראשון בו' תיבות שבו, והוא בסוד עולם העקודים הזה, שהוא המונח הראשון אשר נשרש כאן בפה דא"ק, שהכל נכלל בכלי אחד, שכאן התחיל ענין גילוי הכלי לפי סדר הראוי

שעולם השכר הוא במחשבה תחילה, דהיינו בתכלית שממנה נשתלשל הסוף מעשה, שהוא העולם הזה הגשמי, ושם הוא עולם העקודים אחדות גמור בין האורות לכלים, ואעפ"כ יהיה חילוק נשמות/י^ל ואעפ"פ שיהיה אחדות בין בורא לנברא/י^ל, תמיד תהיה השגה גבוהה יותר, שעליה נאמר **וכ"א יהי מראה באצבעו/לח** **זה ה' קוינו לו** [לט]. **כמאמר רז"ל (תענית לא)** עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים, והוא יושב ביניהם/מא^י בגן עדן/מג^י, וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר "ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו". דהיינו זה ה' שכל ימי חייו בעוה"ז קוינו לו. **וזוהו התכלית שבשביל זה ברא הש"י את כל הבריאה כולה** כי רק מי שבעוה"ז קיוה לו, יוכל לומר זאת בעוה"ב. וכפי שיתבאר כיצד לקוות ע"י שמעיין בכל פרט בבריאה בתקווה ללמוד מסוף המעשה הגשמי את תחילת המחשבה שממנה השתלשל אותו הדבר, כי כל פרט בבריאה נברא באופן שאפשר על ידו לדעת ולהכיר גדולתו ית' ועי"ז לעבדו בחיות וחשק יותר ויותר. (ועיין לקמן שצריך לזה דעת גדול ועל כן צריך שיהיה לנו צדיק גדול שיכניס בנו דעת הנצרך לזה וצריך לבכות בדמעות שלישי מתי נזכה שיהיה לנו דעת כזה, כי באמת היא עבודת צדיקים גדולים מאד, עד שנדמה שנפל פיתא בבירא שרובא דעלמא לא יכולים לקיים, ואיך נזכה לעולם הבא, ונראה לומר שעל כן אמר זה ה' קוינו לו, לקוות ולהתגעגע לזכות לזה יכול כל אחד, ובאמת מבואר במקום אחר שאדרבה הרצון והכסופים הם יותר בשלימות מהמעשה עצמו, אלא שאם לא עושה כל שביכולתו מלמד על חסרון ברצון)

וע"כ יש בוודאי בכל דבר ודבר שנברא בעולם בחי' התכלית/מג^י, כי בכל דבר ודבר, יש בו התחלה וסוף עיין תורה יח אות ו/מג^י, דהיינו ההתחלה ממקום שנשתלשל בהשתלשלות עד

לנבראים, ורק שם נכלל הכל בכלי אחד. ועל זה אמרו רז"ל, בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר א' יכול להבראות.

י^ל עניין זה לא מובן כלל, וכשיגיע נבין.

י^ל צ"ע כיון שיהיה אחדות, לא יהיה מרחק, ואילו לשון מצביע הוא מאיזה מרחק אפילו קטן, כי לשון מצביע הכוונה שמיחד איזה דבר שעליו מצביע ולא על אחר, ודייקא על איזה דבר שנפרד ממנו. לכן נראה שהחידוש כאן שתמיד ה' ית' יהיו בו השגות גבוהות יותר שבכל מדרגה עדיין נצביע על השגה בו ית' שהיא באיזה מרחק מאיתנו, דהיינו על המקיף הבא. עיין פירוש עיני שמואל על תענית לא. הנ"ל שמה שאמרו ב"ב עה. שכל אחד נכוונה מחופתו של חברו הכוונה לאחר מיתה אבל מה שאמרו שיעשה לצדיקים מחול וכו' הכוונה כי אז תהיה השגת כולם שווה. וצ"ע לפי הנ"ל שתמיד נצביע על ההשגה גבוהה יותר אפשר שהקב"ה יעשה מחול והוא באמצע ואעפ"כ כולם יצביעו עליו אבל כל אחד בהשגה אחרת.

י^ל צ"ע לכאורה הוא תרתי דסתרי כי באחדות גמור אין מי שיצביע

י^ל ישעיהו כה ט'

מ תענית דף לא. אמר עולא ביראה אמר רבי אלעזר עתיד הקדוש ברוך הוא לעשות מחול לצדיקים והוא יושב ביניהם בגן עדן וכל אחד ואחד מראה באצבעו שנאמר ואמר ביום ההוא הנה אלהינו זה קוינו לו ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו:

מהרש"א – עתיד הקב"ה לעשות מחול בו. מפורש במפרשים שהוא דבר סודי:

חברותא על תענית הערה 1781. ביאר השפת אמת, שהיינו על פי מה שאמרו חז"ל (ובבא בתרא עה א), שלעתיד לבוא יהיה כל אחד נכוונה מחופתו של חברו. וזהו מה שהגמרא כאן אומרת, שכל אחד מראה באצבע, היינו שלכל צדיק תהיה השגה מיוחדת, והוא יורה באצבע את אותה השגה מיוחדת גם לחבירו. וראה מדרש תנחומא (פרשת פנחס, סימן י"ד) בנוסח אחר: מלמד שכל צדיק וצדיק מתנוגה מחופתו של חברו מעולה ממנו נוגה שזיוו מבהיק מסוף העולם ועד סופו. ועיין עוד בספר העיקרים (מאמר שני פרק ל').

בן יהוידע – נראה לי בס"ד, דהצדיקים יש להם עם הקב"ה דין אשה ובעלה, וידוע מה שאמר הכתוב (ירמיהו ל"א כ"א) נקבה תסובב גבר, ולכך האשה נקראת חומה, ולכך יעשה דוגמה זו לצדיקים, לעשות להם מחול, לרמוז שהם דוגמת הנקבה אשר תסובב גבר, ולכך מראה להם לפי מראה הדמיון כאלו אור השכינה שהוא עומד באמצע, וזוהו יתקיים הכתוב כי ברא ה' חדשה בארץ, נקבה תסובב גבר:

מא יושב ביניהם, צ"ע כיון שכולם מצביעים משמע שנמצא באמצע ולא ביניהם במחול. ועיין ירושלמי סכה פרק לולב וערבה עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא. משמע שיהיה בראש המחול (ראה שם פני משה, וראה קרבן העדה שהוא יתחיל במחול וראה מראה פנים שם שתחילה יהיה ביניהם כמבואר בתענית ואח"כ יוצא במחול כמבואר בירושלמי. ועיין ויקרא רבה (שמיני סוף פרשה יא) עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים והוא עומד ודורש להם תורה בו. ועיין אלשיך תהלים פה ז' כי כולם יהיו נביאים כי מלבד שיפסק זהמת הנחש גם יתבטל יצה"ר.

מב צ"ע לפי המבואר בתורה רפו שג"ע הם שתי השגות גן ועדן, יש כאן חידוש שגם מי שזכה רק לגן, יזכה למחול הזה בגן ומי שזכה לעדן יזכה לזה בעדן. ואין להקשות הרי הם שני מקומות כי שם הוא מעל הזמן המקום, אלא גן של חכמה תתאה ועדן של חכמה עלאה.

מג שמות רבה מג ג' – ורַבְּנָן אֲמְרִין, מַהוּ וְיַחַל מִשָּׁה, עֲשֵׂה אֶת הַמֵּר מְתוּק, וְיַחַל לְשׁוֹן חַלּוּי, כִּיְצַד, אָמַר רַבִּי בְּרַבְּהִי בְּשֵׁם רַבִּי חֲזַי בַּר אֲדָא דִּיפּוּ בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחֲמָן, כִּיּוֹן שְׂבָאוּ יִשְׂרָאֵל לְמַרְהָ, מַה כְּתִיב שָׁם (שמות טו, כג): וַיִּבְאוּ מִרְתָּה, הַתְּחִיל מִשָּׁה מְהֵרָה בְּלִבּוֹ וְאָמַר הַמַּיִם הַלְלוּ לְמַה נִּבְרָאוּ מַה הִנְיָה יֵשׁ לְעוֹלָם כְּהוֹן, מוֹטָב הִיָּה אֵלּוּ לֹא נִבְרָאוּ, יָדַע הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מַה הִיָּה מְחֻשָּׁב בְּלִבּוֹ, אָמַר לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לֹא תֵאמַר כֵּן, וְלֹא מַעֲשֵׂי יְדֵי הוֹן, יֵשׁ דְּבָר בְּעוֹלָם שְׁלֹא נִבְרָא לְצַרְךָ, אֲלֵא אֲנִי מְלַמְּדָךְ הִיאָךְ תְּהִיא אֲוִמֵר, אָמַר כֶּף עֲשֵׂה אֶת הַמֵּר מְתוּק, וּמִנְיָן שְׁלַמְדוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהִיּוֹת אֲוִמֵר כֶּף, רָאָה מַה כְּתִיב (שמות טו, כה): וַיִּצְעַק אֵל ה' וַיֹּרְחוּ ה' עַץ, וַיִּרְאֶהוּ אֵין כְּתִיב כָּאֵן אֲלֵא וַיִּרְחוּ, אֵין וַיִּרְחוּ אֲלֵא לְשׁוֹן לְמוֹד, שְׁנֵאֲמַר (משלי ד, ד): וַיִּרְגֵי וַיֵּאמֶר לִי, וּכְתִיב (שמות לה, לד): וְלִהְיוֹת נֶתָן בְּלִבּוֹ. הִיָּה הַדְּבָר מְסֻרָת בְּיַד מִשָּׁה וְלֹא עֲשֵׂה, וְלָמָּה עֲשֵׂה אֲלֵא כִּיּוֹן שְׂבָאוּ יִשְׂרָאֵל לְמוֹדָךְ וּבְקֶשׁ הַאֲלֵהִים לְכַלּוֹתָן אָמַר לוֹ מִשָּׁה, רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם בְּקִשְׁתָּ לְאָבֵד אֶת יִשְׂרָאֵל, מִכְּלָה אֲתָה אֲוֹתָם מִן הָעוֹלָם, לֹא כֶּף אֲמַרְתָּ לִי בְּמַרְהָ הָיוּ מִתְפַּלְלִים וְאָמַר עֲשֵׂה אֶת הַמֵּר מְתוּק, וְאֵף עֲבָשׁוּ חַלֵּי מִרְיָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל וַרְפָּא אוֹתָן, הָיוּ וְיַחַל מִשָּׁה.

שנתגשם ונתהווה בזה התמונה והדמות ושניהם בחי' תכלית, למטה תכלית המעשה, ולמעלה עיקר התכלית בחי' שבת, למטה התכלית היא לדעת, ולמעלה תכלית הידיעה שלא נדע. וגם יש בו בחי' התכלית והסוף שבשביל

^{מד} תורה יח אות ו - ושלמות האותיות זה בחינת התכלית של כל הנבאיים, כי כל העולמות נבראו על ידי אותיות, ושלמות האותיות הוא הייוד (ג), שהוא בחינת עולם הבא הנבא בייוד (כמו שאמרנו רבותינו ז"ל מנחות כ"ט), כי הייוד היא נקדה אחרונה המשלים את תמונת כל אות, כי כשקטר נקדה אחרונה המשלים תמונת האות, אזי נודאי אין שלמות לאות ואין לה תמונה. ואותיות הם במלכות ומנהיגות הצ"ל, בבחינת 'מלכות פה' (ד), כי עקר ההנהגה על ידי הדבור, כי אי אפשר להנהיג ולצוות אלא על ידי הדבור: נמצא, על ידי השלמות אותיות אמונה שבמלכות, על ידי זה הצדיקים יודעים את התכלית של עולם הבא, כי הצדיקים המנהיגים את העולם בבחינת "צדיק מושל" (שמואל ב כ"ג), הם אוהבים במדת המלכות, ועל ידי אחיזתם במלכות אוהבים באותיות שבה, ועל ידי אחיזתם באותיות השלמים הם אוהבים בתכלית, שהיא שלמות האותיות, שהיא בחינת יוד, בחינת עולם הבא:

זה נברא, דהיינו שיכולין ישראל להעמיק עיונם ולדעת ולהתבונן בפרטי הבריאה בתבנית האברים ובנין וקומה ודמות וכו' של כל דבר ודבר להתבונן בהם גדולות הבורא ית' [א] ולעבדו ית' עי"ז

וכן למעלה מעלה עד התכלית עד ולא עד בכלל ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי התכלית היא אין סוף אלוקותו ית', והנשמה שלנו חלק אלוק' ירדה לעולם הזה, למרכז העולם הגשמי, שבחלל הפנוי כביכול מאלוקותו, כדי שנגלה אותו ית' בחושך דייקא, ומתוך החושך דייקא נמליך אותו ית', והעולמות הן בקו הנמשך מא"ס לתוך החלל הפנוי, שבראשיתו יוצא מא"ס אלוקות ויורד בחלל עד רגלי הקדושה שבמרכז העולם הגשמי בו אנו נמצאים. ומגלה לנו רבנו שכל פרטי הבריאה שאנו רואים בעולם הגשמי שלנו, הם התגשמות של המחשבה תחילה שלמעלה סמוך לתכלית, וכפי חכמתו ית' צייר דמות וצורת כל פרט בעולם העשייה באופן שמלמד על גדולת הבורא ועל בחי' מיוחדת בעבודתו. נמצא שאפשר לזכות להשגת אלוקות עי' עיון בכל פרט בבריאה הגשמית.

(וכל אחד כפי מה שזכה לברר את המדמה שלו, כך זוכה יותר, אבל גם כל אחד יכול עי' אמונה לזכות הרבה, עי' שמתחזק בגעגועים ותקווה לזכות לזה, כי העיקר היא התקווה כמ"ש שאחרי הכל נאמר "זה ה' קוינו לו")

כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית שבשבילו נברא כמ"ש (מזמור לכה דודי) סוף מעשה במחשבה תחילה, שע"י דבר זה יכולין להשיגו ית' ולעבדו עד אותו התכלית ששם נסתיים

אותו הדבר ונסמך אל התכלית שבראשית המחשבה דהיינו היכן שעלה במחשבת הבורא לברא אותו. וצריך כ"א-כל אחד להעמיק עיונו בזה לדעת ולהכיר גדולת הבורא בכל דבר ודבר בתבניתו ודמותו בפרטיות אבריו ובניינו וכיוצא בזה ולעבדו ית' בזה עד אשר יבא לבחי' התכלית של אותו הדבר שהוא בחי' שבת עולם הנשמות וכו' {הקדמת הזהר דף א:ו} וזהו תרומה קלו.} כי שרש הכל בנקודת השבת, שממנה יצא הכל, ואליה יחזור הכל, וכל פרט בבריאה הגשמית של עוה"ז, הוא סוף מעשה הקשור למחשבה תחילה שהוא עולם השכר בחי' שבת. נמצא מי שזוכה לזה יכול כבר כאן בעוה"ז לזכות מעין העונג של עולם השכר.ו.

^א כעין זה עיין בתורה א קטא ותורה יז אות א קטא וספר המדות דעת ח"ב אות א וחי' מוהר"ן סימן עו

^ב עיין תורה יז אות א (ביאור מוהר"ן שם בסוגריום) - וְהַכֹּלֵל, כִּי עֵקֶר הַבְּרִיאָה הִיָּה בְּשִׁבְלֵי הַהֲתַפְּאוֹרוֹת שֵׁיתְפָּאֵר עִם יִשְׂרָאֵל, וְזֶה הַהֲתַפְּאוֹרוֹת הוּא הַשְּׂרָשׁ וְהַחַיִּית שֶׁל כָּל הַבְּרִיאָה בְּכֻלְיֵיהֶן וּבְפִרְטֵיהֶן וּבְפִרְטֵיהֶן וּבְפִרְטֵיהֶן, כִּי כָּל הַרְצוֹנוֹת שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ בְּבְרִיאַת עוֹלָמוֹ, בְּכֻלָּו וּבְפִרְטֵוֹ וּבְפִרְטֵי פִרְטֵי, הִיָּה כְּפִי הַהֲתַפְּאוֹרוֹת שֶׁמִּשְׂרָאֵל בְּכֻלָּו וּבְפִרְטֵוֹ וּבְפִרְטֵי פִרְטֵי. כִּי כָּלֵי הַבְּרִיאָה נִבְרָאָת בְּזוֹאת הַתְּמוּנָה וּבְזֶה הַסֵּדֶר וְהַהֲנָהֵגָה שִׁישׁ לְכֻלְיֵי הַבְּרִיאָה, כְּפִי כָּלֵי הַהֲתַפְּאוֹרוֹת שֶׁמִּשְׂרָאֵל בְּכֻלָּו יִשְׂרָאֵל; וְכֵן כָּל דָּבָר בְּפִרְטֵוֹ נִבְרָא בְּזֶה הַתְּמוּנָה וּבְזֶה הַטֵּבַע, כְּפִי פִרְטֵי הַהֲתַפְּאוֹרוֹת שֶׁמִּשְׂרָאֵל בְּפִרְטֵוֹ וּבְפִרְטֵי פִרְטֵי כְּנָל.

^ג ספר אוצרות חיים - שער אדם קדמון (בעין חיים שער א' סוף ענף ב') - דע כי תחילת הכל היה כל המציאות אור פשוט ונקרא אין סוף. ולא היה (שם) שום חלל ושום אויר פנוי אלא הכל היה אור הא"ס. וכאשר עלה ברצונו (הפשוט) להאציל הנאצלים לסיבה נודעת, והיא ליקרא רחום וחונן ארך אפים וכיוצא, כי אם אין בעולם מי שיקבל רחמים ממנו איך יקרא הוא רחום, וכן עד"ז בשאר הכינויים. ואז צמצם עצמו באמצע האור שלו בנקודת המרכז האמצעית שבו. וצמצם (נ"א - ושם צמצם) עצמו אל הסביבות והצדדין ב נשאר חלל בנתיים, וזה היה צמצום הראשון של המאציל העליון. וזה מקום חלל הוא מציאות חלל עגול א' בשוה (נ"א - וזה המקום החלל הוא עגול בהשוואה א'), מכל צדדיו עד שנמצא עולם האצילות וכל העולמות נתונים תוך החלל הזה ואור הא"ס מקיפו בשוה מכל צדדיו. והנה כאשר צמצם עצמו, אז דרך צד אחד מן החלל העגול הזה המשיך דרך קו אחד ישר דק כעין צינור אחד אור הנמשך מן א"ס אל תוך החלל וממלא אותו אבל נשאר (נ"א - נמשך) מקום פנוי בין האור שבתוך זה החלל ובין אור הא"ס המקיף את החלל הזה כנו' שנתצמצם אל צדדיו שאל"כ יחזור הדבר לכמות שהיה ויחזור ויתחבר האור הזה שבתוך החלל עם אור הא"ס ביחד כבראשונה, וע"כ לא נתפשט ונמשך האור הזה אל תוך החלל רק דרך קו דק א' לבדו כנו'. ודרך הקו הזה נמשך ויורד אור הא"ס המאציל אל תוך החלל העגול שהוא הנאצל, ועי' כן מתדבקים המאציל בנאצל יחד, ולא עוד. ואעפ"י שכל האצילות הוא עגול והא"ס הוא מקיפו מכל צדדיו בשוה עכ"ז אותו המקום שנשאר דבק בו ונמשך ממנו ראש הקו הזה שם נק' ראש האצילות ועליונו, וכל מה שמתפשט ונמשך למטה נקרא תחתוניות האצילות. ועי' כן נמצא שיש בחינת מעלה ומטה באצילות שאל"כ לא היה בחי' מעלה ומטה וראש ורגלים באצילות:

^ד הקדמת הזהר דף א: (עדה"פ קול התור נשמע בארצינו) בְּאַרְצֵנוּ, דָּא יוֹם שֶׁבַת, זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת, כִּי אֵרֶץ הָיָה סוּד הַמַּלְכוּת שְׁעִיקָר עֲלֵיהָ הָיָה נִשְׁבָּת, וְכִּי שָׁלוֹ מִתְחַיֵּחַ הַסוּד נִמְלֶכֶת הַנְּקֻלָּת אֵרֶץ לְסוּלִיד נִשְׁמוּת, וּמוֹסִיף דְּאֵיהוּ דִּגְמִיּוֹת אֵרֶץ הַחַיִּים שֶׁהִיא זֹנוּמַת אֵרֶץ הַחַיִּים, שֶׁהוּא עוֹלָם הַנְּשִׁמוֹת, עוֹלָם הַנְּחִמוֹת שְׁכַל אֵלוֹ הֵם כְּנוּיִם לְכִינִה, וְכִּי כְּנוּיִם לְכִינִה זֶה, כִּי כְּנוּיִם לְכִינִה הוּא אֵת פְּלוֹפִי ז'וֹן עַל יְדֵי יְחוּד אִו"א, וְלִכֵּן נִקְרָאֵת אֵרֶץ הַחַיִּים הַמוֹלִיָּה פִּירוֹת, כֵּן הַמַּלְכוּת נִקְרָאֵת אֵרֶץ לְפִי שְׁמוֹלִיָּה נִשְׁמוּת עַל יְדֵי שְׁמֵתִיחַת עַם ז"א, וּמֵהָאֵי טַעְמָא לְפִי שֶׁהֵם זֹמִיִם זֶה לֹא לִכֵּן יִהְיֶה יְחוּד ז'וֹן לַעֲתִיד לְבָא תְּלִי, כְּעִין יְחוּד אִו"א שֶׁהֵם תְּרִין רַעִין לְלֹא מִתְפַּשְׁטִין. וְיִמְחַ (ומפסיס)

^ה שם מתאר הזוהר כיצד יחוד הנשמות ביום חול בג"ע הוא יעקב ולאחרי בחצות לילה וביום השבת עולות הנשמות מג"ע תחתון לעליון ליחוד ישראל דהיינו יסוד דו"א ורחל ונשמה יתירה יורדת לעוה"ז ונשמות שגמרו להתלבן בגהנם עולות לג"ע תחתון שלא ישאר ריק כדי שלא ישלטו בו החיצונים עי"ש.

^ו עיין שיש"ק ח"א סימן תקכו - בַּעַת שְׁאָמַר רַבְּנֵי וְלֵאמֹר אֵת הַתּוֹרָה שֶׁשִּׁמְיָן י"ז וְיָהִי הֵם מְרִיקִים שְׂקֵיהֶם, הֲלֵךְ לְטִיֵּל עִם מוֹהֲרַנְיָה וְאָמַר לוֹ: "רְאֵה עֵשֶׂב זֶה יֵשׁ לָהּ תְּמוּנָה כְּזוֹ וְעֵשֶׂב זֶה יֵשׁ לָהּ תְּמוּנָה אַחֲרָת, תַּעֲנֹג זֶה גְּדוֹל הוּא מִהַתְּאֵדָה הַיְדוּעָה", דָּאֵס אִיז שׁוֹיֵן אַ גְּרַעֲסָעֶרַעַר תַּעֲנֹג וְיִ דִּי תְּאָהֵר!. (שיחות השייכות לתורות מתוך ביאה"ק שהדפיס ר"ש הורביץ).

והנה הבעלי שכל שיש להם שכל גדול הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום שכולנו במדרגה פחותה מאד בבחי' רגלין איך אפשר לנו לבא לידיעה זו. וע"כ יש לנו לכסוף ולהתגעגע ולהשתוקק מאוד, מי יתן והיה לנו מנהיג הדור רועה נאמן שיהיה לו זה הכח שיוכל להאיר אפי' בנו בבחי' רגלין ידיעה והשגה הנ"ל שנוכה לבא אל התכלית ונראה שזה רמוז במה שלעתיד נאמר "זה ה' קוינו לו", ולא זה ה' זכינו להשיג בחושך, כי באמת העיקר הוא לקוות ולרצות ולכסוף ולהתגעגע לזה, וראה לק"ה ברכת המזון ו' שיש מעלה בכסופים שאין במעשה.

כמו משה רבינו ע"ה שמגודל עוצם מעלתו היה יכול להאיר אפי' בפחות שבפחותים אפי' בשפחה כשארז"ל על הפסוק בשירת הים (שמות טו) שכל ישראל אמרו "זה אלי ואנוהו", לשון "זה" אלי, מלמד שראו את הקב"ה ואפילו שפחה היתה מראה עליו באצבע ה' (מכילתא בשלח [טו] ופירש"י שם/א¹), ועיין זהר בשלח נה:יב [א] ויקרא כב:יז {אתה שפחה/טו} על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא/טו. הרי שאפי' יחזקאל שהיה נביא גדול כזה כמבואר ביחזקאל פרק א' ו' שראה

ל' לק"ה ברכת המזון ומים אחרונים הלכה ד אות כ' – והענין כי עקר קדשת איש הישראלי ועקר עבודתו הוא רק הרצון והכסופין דקדושה, כמבאר בדברי רבנו זכרוננו לברכה בכמה מקומות וכמו שאמר הוא זכרוננו לברכה שלעבד את ה' אין מי שיתפאר בזה שייכל לעבדו יתברך. ואפילו מלאך ואפילו שרף אינו יכול להתפאר בזה שייכל לעבדו יתברך רק העקר הוא הרצון והכסופין שצריך להתגבר שיהיה לו תמיד רצונות חזקים וכסופין גדולים לעבודת ה' יתברך וכו'. (כמבאר שיחות הר"ן סימן נא) ויותר מזה שמענו מפיו זכרוננו לברכה בעצמו מגדל מעלת הרצון דקדושה שהוא עקר עבודת ה'. וכל העבודות תורה ותפלה ומצוות ומעשים טובים כלם כלולים בזה. ואי אפשר לזכות לשום דבר שבקדושה כי אם על ידי זה, על ידי רצון וחשק והשתוקקות וכסופין ונגועים חזקים ולא ירפה את הרצון בשום אופן..... כי באמת עקר ההתפארות הוא רק מה שה' יתברך מתפאר עם הרצון והחשק והכסופין דקדושה של כל אחד מישראל. מה שכל אחד מישראל לבו בויער תמיד ברצון חזק לזכות לעבודת ה' באמת. וזה עקר התפארותו יתברך שמו, כי העבודה בעצמה אינה יקרה כל כך, כי הכל מאתו יתברך, כמו שכתוב, מי הקדימיני ואשלם וכו'. ואי אפשר לנו לעשות שום דבר שבקדושה ולא להנצל משום עברה כי אם על ידי ישועתו יתברך, כמו שאמר רבותינו זכרוננו לברכה, בכל יום יצרו של אדם מתגבר ואלמלא הקדוש ברוך הוא עוזרו היה נופל בידו. ועל כן עקר ההתפארות הוא רק בהרצון מה שכל אחד מישראל רוצה ברצון חזק לעבדו יתברך. וכפי התגברות הרצון שמתגבר כל אחד לכסף לה' יתברך ברצון חזק, כמו כן זוכה לעבודת ה' וכמו כן ה' יתברך מתפאר עמו. עקר העקשנות הוא רק ברצון שאיך שהוא על כל פנים לא יחליש את הרצון. ואפילו אם מונעים אותו באפלים ורבות מניעות שגדמה לו שאי אפשר לשברם בשום אופן, אף על פי כן הוא יעשה את שלו וירצה בכל פעם ברצון חזק יותר, כי החשק והרצון צריף שיהיה כפי המניעה, כמבאר בהתורה ויהי נא פי שנים (בסימן טו). ואם יהיה עקשן בהרצון לבלי להניח את הרצון והכסופים דקדושה בשום אופן אף אם מפילין אותו כמו שפילין אותו חס ושלום רחמנא לעלן.

¹ בתקפה ותולד השאיר כאן ריוח כדי לציין בו חסידים ולא ציין

² מכילתא דרבי ישמעאל בשלח פרשת שירה פרשה ג' עה"פ זה אלי ואנוהו

³ ובמכילתא דרבי ישמעאל בשלח מסכתא דשירה פר' ג' (וכן הוא בליקוט שמעוני שמות פר' טז רמז רמ"ד) מובא וז"ל: זה אלי ואנוהו. רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל וכל שאר הנביאים שנאמר בהם (הושע י"ב) וביד הנביאים אדמה וכתוב יחזקאל א' נפתחו השמים ואראה מראות אלהים. משל למלך בשר ודם שבא למדינה ועליו צפירה מקיפתו וגבורים מימינו ומשמאלו וחיילות מלפניו ומלאחריו הכל שואלין אי זהו המלך מפני שהוא בשר ודם כמותם. אבל כשנגלה הקב"ה על הים לא שאל אחד מהם לשאל אי זהו המלך, אבל כשראוהו הכירוהו ופתחו כלן ואמרו זה אלי ואנוהו, עכ"ל.

⁴ רש"י (שמות טו ב) זה אלי – בכבודו נגלה עליהם והיו מראין אותו באצבע ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים:

⁵ זוהר בשלח דף נה: זה אלי ואנוהו", (הפירוש) דכל ישראל חמו על ימא (התגלות אלוקות) מה דלא חמא יחזקאל נביאה (מה שלא ראה יחזקאל הנביא בנבואה), ואפילו אינון עוברי דבמעין אמהון הוו חמאן, ומשבחן לקודשא בריך הוא, וכלהו הוו אמרין "זה אלי ואנוהו".

⁶ גם ע"ש דף ס. והף טד:

⁷ זוהר ויקרא דף כב: – ובגין דמשה אשתכח בינייהו, לא יהא כההוא דרא, עד דרא דייתי מלכא משיחא, דיחמו יקרא דקודשא בריך הוא כוותיהו, דאינון אתדבקו מה דלא אתדבקו דרין אחרנין: דתנינן, חמאת שפחה חדא על ימא, מה דלא חמאת עינא דיחזקאל נביאה, אי אינון אתדבקו כל כך, נשיהו דישאל כל שכן, בנייהו כל שכן, גוברין כל שכן, סנהדרין כל שכן, נשיאים כל שכן, וכל שכן נביאה עלאה מהדימנא משה, דאיהו על כלא:

⁸ ראתה שפחה – צ"ע הרי אפילו עוללים, ואפילו עוברים במעין אמותיהם ראו ואמרו שירה כמבואר בסוטה דף ל: דרש רבי יוסי הגלילי בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה וכיצד אמרו שירה עולל מוטל על ברבי אמו ותינוק יונק משדי אמו כיון שראו את השכינה עולל הגביה צוארו ותינוק שמת דד מפיו ואמרו זה אלי ואנוהו שנאמר (תהלים ח' ג') מפי עוללים ויונקים יסדת עוז היה רבי מאיר אומר מנין שאפי' עוברים שבמעין אמן אמרו שירה שנאמר (דף לא). (תהלים סח כז) במקלות ברכו אלהים ה' ממקור ישראל (והא לא חוו אמר רבי תנחום כרס נעשה להן כאספקלריא המאירה וראו):

⁹ וצ"ע מה ראתה השפחה יותר מיחזקאל הרי שניהם ראו את ה'. ראה משכיל לדוד דמדכתיב זה מורה באצבע משמע ראיית פנים ממש ובנביאים לא כתיב אלא ואראה מראות אלהים כדאיתא במכילתא. ועיין זוהר חדש יתרו דף מז. (כמתוך מדבש שם) שיחזקאל לא ראה באצילות אלא ביצירה ומתוך מה שראה ביצירה השיג סוד העליון של החיות והאופנים שבז"א דאצילות.

עיין רבנו בחיי שמות טו ב' – רבי אליעזר אומר מנין אתה אומר שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי שנאמר זה אלי ואנוהו, ביחזקאל כתיב (א, א) ואראה מראות אלהים ובשאר הנביאים כתיב (הושע יב, יא) וביד הנביאים אדמה, כלומר בדמיונות ומראות אבל על הים ראו כולן עד שאמר כל אחד ואחד זה אלי ואנוהו, ואין כונת החכמים בזה שתהיה מעלת השפחה בענין ההשגה והחכמה יתרה על השגת מעלת יחזקאל בן בוזי הנביא אלא הכונה שראתה שפחה על הים דבר שלא ראה יחזקאל.

את המרכבה העליונה ועליה את ה', דמות כמראה אדם לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה שראתה את ה' /י"ח עד שיכולה היתה להראות עליו באצבע, ולא רק לשעה/י"ט, אלא כל ימי חייו של משה רבנו נשאר בה הרושם של ראייה/כ"ו בזכות משה/כ"א (שבקע את ים החכמה)/כ"ב. וכל זה מחמת גודל עוצם מעלת המנהיג [כ"ג/כ"ד] שהיה משה רבינו המנהיג, כי קול תורתו מתפשט בכל העולמות,

לק"ה כבוד אב ואם הלכה ב אות ד' וְהוּ, רָאֵתָה שְׁפָחָה עַל הַיָּם מִה שֶׁלֹּא רָאָה יְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיאִי דִיקָא, כִּי הִשְׁגַּת הַמְּחִיזִין שֶׁל חוּץ לְאֶרֶץ שָׁהָם בְּחִינַת שְׁפָחָה שֶׁנִּכְלָלוּ בְּמַחְזִין שֶׁל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְרָאוּ וְהִשְׁיִגוּ גַם כֵּן מִיַּם הַחֻכְמָה. זֹאת הַבְּחִינָה הִיְתָה גְדוּלָּה מִהִשְׁגַּת יְחֻזְקָאֵל הַנְּבִיאִי שֶׁזָּכָה גַם כֵּן לְהִשְׁיֵג בְּמַחְזִין שֶׁל חוּץ לְאֶרֶץ הַנְּבוּאָה וְכוּ' כִּנ"ל, אֲבָל בְּחִינַת הִשְׁגָּה זוֹ בְּשַׁעַת קְרִיעַת יָם סוֹף הִיְתָה גְדוּלָּה יוֹתֵר וְכוּ' ל':

" יחזקאל פרק א (א) ויהי בשלשים שנה בריעי בחמשה לחדש ואני בתוך הגולה על נהר כבד נפתחו השמים ואראה מראות אלהים:(כו) וממעל לרקיע אשר על ראשם כמראה אבן ספיר דמות כסא ועל דמות הכסא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה: (כז) וארא כעין חשמל כמראה אש בית לה סביב ממראה מתניו ולמעלה וממראה מתניו ולמטה ראיתי כמראה אש ונגה לו סביב: (כח) כמראה הקשת אשר יהיה בענן ביום הגשם כן מראה הנגה סביב הוא מראה דמות כבוד ידוד ואראה ואפל על פני ואשמע קול מדבר:

" צ"ע והכתיב לא יראני האדם וחי. ועיין רבנו בחיי שאין הכוונה כפשוטו. ועיין הכתב והקבלה על שמות טו ב' מ"מ הדברים שתומים ויש בהם תעלומת חכמה, ואין מקום ביאורם פה לפי המכוון במחברת, עכ"פ יודה כל משכיל שאין לבאר פה מלת "זה" לכנוי הרומז (דיעזער) על דבר העומד נגד עיניו, אבל טעמו כשאר מלת "זה" שהוזכר ענינם (פ' וישב, ל"ט י"א, ויהי כהיום הזה) שהוראתם רום מעלת הדבר וגובה יתרונו (ערהאבען) ע"ש. וכן כאן טעם זה אלי, אלי הוא רם ונשא מאד (אללערהאבען איזט מיין אללמאכטיגער), וכן שם בישיעה אלהינו זה, ובתהלים מ"ח, כי זה אלהים, בכל אלה ודומיהם המכוון במלת זה רוממות והתנשאות.

" אע"פ שרבים מבעלי המוסר והחסידות ביארו שאע"פ שעל הים זכתה יותר מיחזקאל בן בוזי, מ"מ השפחה נשארה בדרגתה הראשונה כשפחה, כי היתה זו השגה של ראיית נבואה שלא קדמה לזה עבודת הכנה בעמל וביגיעה, ולכן לא עשתה ראייה זו רושם, ויכולעו כך פולטו, כך מובא בשיחות מוסר מהגר"ח שמואלביץ (ח"א מאמר כו, תשל"ג מאמר יא), המוסר והדעת לר"א יפהן (ח"א עמ' 71), דרכי החיים מפי הגרמ"י ליפקוביץ בשם המשגיח ר"י לוינשטיין, אור לישרים לר"א קלרמן (מועדים עמ' קי) בשם ר"א מישקובסקי, ובדומה לזה כתב ר' צדוק הכהן מלובלין בכמה מקומות, (פרי צדיק פרשת שקלים, ליקוטי מאמרים עמוד קסח). אעפ"כ נראה מרבנו לא כן, וכן משמע מהרמב"ם, ומפורש ברמב"ן, ראה לקמן. וראיתי (בפירושים אצ"ר החכמה) מבארים שבאמת כל עם ישראל על הים עלה למדרגת נביאים ממילא השפחה ביחס לכלל נשארה שפחה, אבל אין הכוונה שחזרה ממש למדרגה הראשונה. וראיתי מעירים שאעפ"כ בשעת נסיון היו מתאוננים ובוזי בודאי נשאר הבלד עצום בין העם לנביא.

" ראיתי בשם הגר"ש אויערבאך שליט"א שהביא כמה ראיות מלשונות הראשונים שמדרגת ראייה זו לא היתה לשעה קלה, אלא נתנה את רישומה לאורך זמן, מלשון הרמב"ם בשמונה פרקים (פרק ד) דמיירי מנבואת משה לדור המדבר, וז"ל, הוא שלא היה מדבר עם סכלים, ולא עם מי שאין לו מעלה, אלא עם אנשים שהקטנה שבנשיהם היתה כיחזקאל בן בוזי, כמו שזכרו החכמים, וכל מה שיאמר יבחנוהו עכ"ל. הרי שמצב זה של השגה כמו יחזקאל הנביא נמשך כל ימי היותם במדבר עד פטירת משה. וכן מלשון הרמב"ן בפירושו עה"ת להלן (טו, ו) בענין מדרגת אוכלי המן, וז"ל, ודע כי יש במן ענין גדול, רמזוהו רבותינו במסכת יומא (עה ב) לחם אבירים אבל איש (תהלים עח כה), לחם שכולאכי השרת אוכלין... ואמרו במכילתא היום אין אתם מוצאים אותו אבל אתם מוצאים אותו לעולם הבא. וזה יסבול שני פירושים, שנאמר שיהיה בבני העולם הבא מי שלא הגיעה מעלתם ליהנות תמיד מזיו השכינה, ויהיה קיומם בדבר המתגשם מן הזיו ההוא, כמעלת דור המדבר שהשיגו לזיו השכינה בים, כמו שאמרו ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, ומאותה שעה נתעלית נפשם להתקיים בתולדותיו שהוא המן. ושנה דבריו בשער הגמול ע"ש. גם ראה זוהר ח"ב דף סד: שמביא ראייה מהשפחה שראתה על הים לכך שכל ישראל היו בעלי מדרגה כששאלו היש ה' אם אין ברפידים.

כ"א ראה לק"ה גלוח הלכה ג אות יח - ועל כן אחר שעשה משה רבנו כמה נסים לישראל במצרים ועל הים, ועשרה נסים נעשו לאבותינו במצרים ועשרה על הים וכו'. וראו מסות גדולות ומופתים נוראים באלו. וגם גלה להם השגות עצומות ונוראות, כי בודאי כששאל משה לה' יתברך, מה שמו מה אמר אלהים? וה' יתברך גלה לו אז שמוותיו הקדושים, בודאי היה מגלה להם בזה סודות גדולות ונוראות בהשגת סוד שמוותיו הקדושים שבהם כלולים כל סודות הקבלה. וגם ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא, מפל שכן מה שראו בני ישראל, מפל שכן מה שראו הראשים והגדולים והוקנים. ואחר כל אלה נאמר, "וירא ישראל את ה' הגדולה וכו' ויאמרו בה' ובמשה עבדו". ראה והבן והכם, שאחר כל ההשגות והידועות והמופתים, עדין צריכים לאמונה, כי כל ההשגות והמופתים וכו' לא באו אלא בשביל אמונה לכל חר לפום מה דמשער בלביה, שעל ידי זה נתחזק אמונתו ביותר כנ"ל.

כ"ב לק"ה קריאת שמע הלכה ג אות ו' כי התגלות ים החכמה זה בחינת קריעת ים סוף. שאז נבקעו כל מעינות החכמה כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכלתא בשלח) ראתה שפחה על הים וכו'. עוללים ויונקים אמרו זה אלי וכו' (סוטה ל) כי אז נתגלה אלקותו מאד מאד. וכל המים הזדונים נתגרשו ולא יכלו לשלט על ישראל. הינו כל החטאים ועוונות שהם בחינת מים הזדונים נכנעו ונתבטלו אז ולא היה להם שום שליטה על ישראל וזה בחינת רחמנות ה' ל הציל ישראל מעוונות ולהאיר בהם הדעת של השגת אלקותו יתברך כנ"ל. וזה ממש בחינת קריעת ים סוף. שנתגרשו המים הזדונים שהם כל החטאים כנ"ל. ונבקע ים החכמה ונתגלה הדעת כי ה' הוא האלהים בחינת זה אלי וכו' כנ"ל.

לק"ה פסח הלכה ה' אות יב - בשעה שעברו על הים נתגלה להם ים החכמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, ראתה שפחה על הים וכו'. כי נכנע שפחה בישא אמא דערב רב, מלכות הרשעה, תאנה הנ"ל. ואז גם מדרגות התחתונות מאד של ישראל אפלו השפחה של ישראל, הכל נכלל בקדשה מאחר שנתבטל שפחה בישא וכו' כנ"ל, ועל כן ראתה שפחה דיקא על הים וכו', כל זה ביום ששי לספירה וכו'.

" עיין זוהר ויקרא דף כב: ביומי דרבי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן חכמתא. ועי"ש בהמשך כל הענין. ועיין בעש"ט עה"ת יתרו כט

כ"ד זוהר ויקרא דף כב: אמר רבי חייא לרבי יוסי, בריך רחמנא דתקין ארחנא קמן, ודאי קודשא בריך הוא שדר לון גבון, זכאין אינון דמתדליל באורייתא, ולא ארפין מינה שעתא חדא: נפקו רבי חייא ורבי יוסי (מן המערה) ואולי לארחייהו, אמר רבי יוסי, ודאי רחומותא דלבאי קשיר באלין טייעי (שגילו לנו אלו הסודות), אמר רבי חייא, לא תוהנא על דא, דהא ביומו דרבי שמעון אפילו צפרי שמיא מרחשן חכמתא, דהא מלוי אשתמודען לעילא ותתא (איני תמה על זה כי בימי של רשב"י אפילו צפרים מצפצפים דברי חכמה, כי דבריו של רשב"י נודעים למעלה

ומאור נשמתו מתנוצצת הארה בכל הנשמות להשכיל בסתרי תורה ומשם כל בני הדור יודעים/כ"ו והוא יכול ע"ז להאיר אפי' בבחי' רגלין אפילו בנשים פשוטות שהן בחי' רגלין/כ"ו ביחס לאנשים, דהיינו שאפי' הרגלין שרחוקים מהמוח אעפ"כ גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית כנ"ל דהיינו את המחשבה תחילה ע"י הסוף מעשה, דהיינו ע"י מפעלות ה' אשר ברא בעולם השפל הזה שכל פרט אפילו הקטן ביותר ברא בציוור ודמות שלו במחשבה תחילה, וע"ז אפשר להשיג את התכלית ע"י התבוננות בכל פרט בבריאה כנ"ל. ואע"פ שצריך לזה שכל גדול מאד, יכול מנהיג אמיתי כמו משה רבנו להאיר שכל וחכמה זו אפילו באנשים פשוטים כי ע"י גדולת המנהיג יכול להמשיך המוח אפי' להרגלין, ואז יוכל להיות שהרגלין אלו הם גדולים ממוח אחר

עתה חוזר לבאר כיצד רמוזו כל הנ"ל בשמונה תיבות שאמר דוד המלך בתהילים (מו ט') לכו חזו מפעלות ה' אֲשֶׁר שָׁם שְׁמוֹת בְּאֶרֶץ:

"לכו חזו", "לכו" בחי' רגלים, "חזו" בחי' עינים, ועינים בחי' חכמה, רמז שכשזוכים למנהיג גדול במעלה צדיק אמת שמאיר שכל גדול לבני דורו, אזי יכול כל אחד לזכות ל"חזו" ב"לכו" דהיינו לראות את ראשית חכמה שבמחשבה תחילה, ברגלי הקדושה דהיינו סוף המעשה שבעולם העשייה שהוא בחי' רגלים. דהיינו לראות "בארץ" את "מפעלות ה'". וזהו "אשר שם שמות בארץ", כי שם אין לו צורך אלא בארץ בעולם הפירוד צריך להבדיל בין דבר לדבר, וכידוע כל שם רומז למהות הדבר בשרשו/כ"ו, נמצא שע"י השמות ששם ה' ית' בארץ אפשר להכיר את מהות הדבר בשרש בתכלית דהיינו בראשית המחשבה שבמחשבה תחילה. וזהו שמו"ת ר"ת תכלית מעשה שמים וארץ, כי בשם גלום שניהם גם השמים וגם הארץ, ובאופן שהשם שבארץ מגלה את השם שבשמים בתכלית.

וזהו לכו חזו לכו דייקא, כי לכו היינו בחי' הרגלין שהם כלי ההליכה/כ"ח גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ היינו פעולות ה' אשר שם בארץ הזו דהיינו בזה העולם השפל

ולמטה, כי קול תורתו מתפשט בכל העולמות, ומאור נשמתו מתנוצצת הארה בכל הנשמות להשכיל בסתרי תורה: פתח רבי חייא ואמר, (דברים לא טז) ויאמר יהו"ה אל משה, הנך שוכב עם אבותיך וגו', תא חזי, כל זמנא דהוה משה קיים בעלמא, הוה מחי בידיהו דישאל, בגין דלא ישתכחון בחיובא קמי קודשא בריך הוא, ובגין דמשה אשתכח בינייהו, לא יתא כההוא דרא, עד דרא דייתי מלכא משיחא, דיחמו יקרא דקודשא בריך הוא כוונתייהו, דאינון אתדבקו מה דלא אתדבקו דרין אחרנין: דתנינן, חמאת שפחה חדא על ימא, מה דלא חמאת עינא דיחוקאל נביאה, אי אינון אתדבקו כל כך, נשיהון דישאל כל שכן, בנייהו כל שכן, גוברין כל שכן, סנהרין כל שכן, נשיאים כל שכן, וכל שכן נביאה עלאה מדימנא משה, דאיהו על כלא: והשתא אלין טיעי מדברא מרחשין חכמתא כל כך, כל שכן חכימי דרא, כל שכן אינון דקיימי קמיה דרבי שמעון, ואולפי מניה בכל יומא, (דף כג.) כל שכן וכל שכן רבי שמעון, דהוא עלאה על כלא: בתר דמית משה מה כתיב, (דברים לא טז) וקם העם הזה וזנה וגו', כך, ווי לעלמא כד יסתלק מניה רבי שמעון, דמבועי דחכמתא יסתתמו מעלמא, ויבעי בר נש מלה דחכמתא ולא ישכח מאן דיימא, וטעאן כל עלמא באורייתא, בגין דלא ישתכח בינייהו מאן דאתער בחכמתא: על ההוא זמנא כתיב, ואם כל עדת ישראל ישגו, ואם ישגו באורייתא, ולא ינדעון ארחהא. במאי הוא, בגין ונעלם דבר מעיני הקהל, דלא אשתכח מאן דידע לגלאה עמיקתא דאורייתא ואורחהא, ווי לאינון דרין דמשתכחי כדין בעלמא: אמר רבי יהודה, זמין קודשא בריך הוא לגלאה רזין עמיקין דאורייתא, בזמנא דמלכא משיחא, בגין (ישעיה ט) דמלאה הארץ דעה את יהו"ה כמים לים מכסים, וכתיב (ירמיה לא לג) ולא ילמדו עוד איש את רעהו ואיש את אחיו לאמר דעו את יהו"ה, כי כלם ידעו אותי למקטנם ועד גדולם, אמן כן יהי רצון:

עיינ בעל שם טוב על התורה – פרשת יתרו אות כט. שמעתי אומרים בשם בעל שם טוב הקדוש ז"ע ועל כל ישראל אמן, אשר פעם אחד קיבל שבת על השדה והיו שם צאן רועים על פני השדה, והגביהו בשעת מעשה את רגליהם הראשונים למעלה, ועמדו רק על שני רגלים האחרונים כמו עמידת איש, ואומרים בשם הצדיקים טעמו ונימוקו עמו, מחמת שקידש את כל העולם, והעלה בשעת מעשה את כל העולם למקורו הראשון, אזי ממילא גם כל הברואים שהיו עומדים אז אצלו, הגם שאין בהם דעת, מכל מקום כיון שמעט החיות המלושב בהם נתעלה למקורו הראשון, ממילא הגביהו את עצמם: (בית אהרן פ' בא):

כ"ה רמ"ק בביאור אור יקר על זוהר ויקרא כב: (אור יקר כרך יב סוף סימן יז)

כ"ו ראה תורה פא תנינא רגלי חסדיו ישמור דא איתתא. ובאמת הכוונה לכלל מדרגת ישראל שהם כקומת אדם ופשוטי העם נקראים רגלין, ולא דווקא נשים. שהרי היו נשים נביאות ושרה היה גדולה מאברהם נביאות ואפילו שפחה היו בעלות מדרגה כגון אמתיה דבי רבי שהיתה חכמה וידעה לשון הקדש יותר מרבנן כמבואר בנזיר ג. ולא נהגו קלות ראש בנידויה כמבואר במו"ק יז. וכן מבואר בתנא דבי אליהו רבה ריש פרק ט'... בין עבד בין שפחה הכל לפי המעשה וכו' כך רוח הקדש שורה עליו.

כ"ז עיין בעש"ט עה"ת בראשית אות קלב שהשם הוא הנשמה. ועיין תורה סו שצדיק שנכפל שמו רומז לשתי רוחות שיש לכל אדם שהן הבכח והכפועל, והכוונה שם לנשמה ולנפש האדם, נמצא שבשם האדם טמון הבכח של כל מה שצריך להוציא לפועל בחייו. ועיין ליקוה"ל סעודה ד' ו' שבשם של האדם נחקק ונכתב כל מעשיו כי השם הוא הנפש.

ועיין שער הגלגולים – הקדמה כג – ז"ל – וכמו שנשמות הקדושות כל אחת ואחת יש לה שם ידוע, כפי בחי' אבר שממנו חוצבה, וכמו שארז"ל על פסוק אשר שם שמות בארץ, אל תקרי שמות, אלא שמות. כך כל נצוץ ונצוץ שבקליפה, יש לה שם ידוע בפני עצמו. ונמצא כי היצה"ר שבאיש הזה, אינו כעין היצה"ר של האיש האחר. ונמצא כי כאשר נולד האדם, וקוראים לו אביו ואמו שם אחד העולה בדעתם, אינו באקראי ובהזדמן, כי אם הקב"ה משים בפיו השם ההוא המוכרח אל הנשמה ההיא, כמ"ש אשר שם שמות בארץ, כפי מקום האבר שבאדם העליון, אשר ממנו חוצב, והשם הזה נרשם למעלה בכסא הכבוד כנודע, ולכן ארז"ל שמה גרים.

שע"י מפעלות ה' שבארץ הזאת השפילה יכולין לדעת ולהשיג התכלית כי התכלית היא השגת אלוקות, אלא שעוה"ב הוא הפך מעולם הזה, כי כאן התכלית היא לדעת אותו ית', ושם התכלית שלא נדע, כי כאן התענוג שלנו הוא רק במה שאנו משיגים ויודעים, ואילו מה שלא משיגים רק מצער אותנו, אבל בעוה"ב, בבחי' תכלית הידיעה שלא נדע, אזי יהיה תענוג מההשגה שנשיג עד כמה הוא ית' מרומם מאיתנו ואין לנו השגה בו, כדמשמע בתורה ז' תנינא/ט"ו עה"פ "כעת יאמר ליעקב מה פעל קל", ודרשו חז"ל שעתידין צדיקים שתייהיה מוחיצתן לפני מלאכי השרת, והביאור נ"ל כי מלאך מתחילת בריאתו משיג כל מה שבכוחו להשיג ואין לו השגה בתכלית שלא נדע, כי לתפוס את הלא נודע, זה רק מי שעובר את חושך העולם הזה, וזוכה לשפלות מכח שהיה בכל ההעלמה שיש בעוה"ז ואעפ"כ נלחם ביצה"ר, ולמד את הדעת הנעלמת בעוה"ז, ומוזה יש לו כלים להשיג את תכלית הידיעה שלא נדע, דהיינו להתענג על הלא נודע. דהיינו רק עד כמה שזוכה בעוה"ז לבחי' מה אנו מה חיינו, וזכה בעוה"ב להתענג על מה פעל קל, בחי' מה חמית מה פשפשת, וכמבואר בהקדמת הזוהר דף א: עה"פ "מי ברא אלה", וכתוב "שאל נא לימים ראשונים", דהיינו שלמעלה מזעיר אנפין אין השגה, ואין לשאול, ומאידך "מי" היא בינה, והיא לשון שאלה, כלשון הזוהר דקיימא לשאלה, ובאר המתוק מדבש בשם הכתם פז שבאמת אין השגה, ואעפ"כ צריך לשאול ולהתבונן, כי לכך נוצרנו, והקב"ה בוחר את הראוי ומגלה לו גם מה שא"א לשכל אנוש להשיג. וזה בחי' קושי הבחירה והידיעה שמבואר בתורה כא שא"א לשכל אנשי להשיג, אבל נשיג זאת בעוה"ב, כיון שהיא סתירה מניה וביה, ורק בשכל של עוה"ב אפשר להשיג זאת. נמצא שבעוה"ב יש השגה בדברים סותרים. גם עיין בתורה ז' תנינא שע"י כלליות בן ותלמיד זוכה להשגות מקיפים של עוה"ב, כי השגת בן ותלמיד היא סתירה, דהיינו לחבר בין "מלא כל הארץ כבודו" ל"איה מקום כבודו", אבל אדרבה זה השגת מקיפין של עוה"ב, שבו התענוג דייקא ממה שכאן הוא סתירה, כי שם עולם הפוך כנ"ל. כי יש השגה ותענוג מהלא נודע. מבחי' חלל הפנוי שהוא מלא אלוקות כהוא קמצא דלבושיה מניה וביה. ובחי' מבצר של מים וחומות של מים במים, המסופר במעשה מז' בעטלרט. דהיינו שכפי מה שאדם נלחם לגלות ולדעת את הלא נודע שנעלם בעוה"ז, כך זוכה בעוה"ב לדעת את הלא נודע, שבעוה"ז א"א לשכל אנושי להשיג, לכן רק מכח עוה"ז נעשים כלים להשגות עוה"ב.

וזהו אשר שם שמות בארץ היינו שהתכלית שהוא בחי' שמות ר"ת תכלית מעשה

שמים וארץ בבחי' [ל] נפש חיה הוא שמו לא(וכשארז"ל ברכות ז ע"ב אל תקריב

שמות אלא שמות) דהיינו עולם הנשמות שהוא התכלית, הוא מלובש ונאחז בארץ השפילה הזו, שע"י עולם הזה השפל, דייקא על ידו מוכרחין להשיג התכלית כנ"ל. כי כנ"ל השם של הדבר מלמד על מהות הנשמה שלו, והיינו כנ"ל שמצויר ודמות של סוף המעשה אפשר להשיג את התכלית דהיינו את המחשבה תחילה שעלתה לפניו ית' לברא אותו.

^{טו} עיין תורה ז תנינא סוף אות ו' – ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שדור שעל ידי שזה הרבי והחכם שדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על ידי זה נכנסים המקיפים שלו לפנים, והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארץ (קדושין ל"ט: חלין קמ"ב), כי שם הוא למעלה מהזמן. כי כל הזמן של כל העולם הזה בלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא בלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחת של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארץ. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים. שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: "תקופות הימים" (שמואל א א), "תקופות השנים" (שמות ל"ד ודברי הימים ב כ"ד) ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם. והשגות מקיפים הללו זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא: אשרי מי שזוכה להשיגם: וזה בחינת תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה אשר לא נדע. כי השגות אלו המקיפים, שהם בחינת שעשוע עולם הבא, זה בחינת (תהלים ל"א): "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך", כי הם הם רב טוב הצפון וטמון וסתום מעין כל. וזהו: "מה רב טובך" מה דיקא, כי הם בחינת מה, בחינת: "מה חמית מה פשפשת" (ב), בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה בחינת שפע הכתר....

עוד עי"ש אות ו' ועל ידי כלליות בן ותלמיד; על ידי זה מי שהוא איש חיל ואינו ההפך (שקורין: רע מזל, שלימזל), הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהיינו שאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסף מאד אליו יתברך ברצון מפלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה. וזה בחינת (תהלים קמ"ה): "ואתה נותן להם את אכלם בעתו". בעתו זה בחינת הארת הרצון הנ"ל, בחינת (במדבר כ"ג): "בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל", כמו שאמרו רבותינו, וזכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק ב): "עתידין צדיקים שיהיה מחצתן לפני מלאכי השרת". מחצה זה בחינת מקיפים, שהם המחצה של השכל. ולעתידי יהיה מחצות המקיפים של הצדיקים למעלה ממקיפים של מלאכי השרת, ואז יהיה השגתם בחינת מה, בחינת: מה פעל אל. וזאת ההארה של בחינת מה הוא בחינת הארת הרצון, שהוא למעלה מן הכל, והוא מתגלה בעת האכילה, בבחינת: "ואתה נותן להם את אכלם בעתו" בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון שהוא בחינת מה, בחינת: "בעת יאמר ליעקב ולישראל מה" וכו', בחינת מקיפים הנ"ל שהם בחינת מה, שזהו בחינת הארת הרצון פנ"ל:

* בראשית ב'

^{טז} הכתוב בסוגרים היא הוספת מוהר"ת בתקפא ואינה בדפוס. בתולד העתיק כמו בתקפא. ומתולד העתיק את הכתוב בסוגרים בלי הסוגרים וסגרו רק את הציון ס"ם (ברכות ז ע"ב)^{טז} מתוצרו – אל תקרא

ובאמת הוא חידוש נפלא ונורא מאוד שהשגת התכלית שהוא דבר גבוה כזה להשיג אותו ית' בעולם הזה/ל¹⁷ ובעולם הבא, הוא תלוי דייקא בבריות עולם השפל/ל¹⁸, וכל הנשמות מוכרחין לעבור בזה העולם כדי להשיג התכלית ועל כן נח לו לאדם שנברא, משלא נברא, כדלקמן, כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף/ל¹⁹ דהיינו באוצר הנשמות (יבמות סב ע"א) ל²⁰/ל²¹, כי כולם מוכרחין לבא לזה העולם השפל כדי להשיג התכלית על ידו כנ"ל:

¹⁷ כמבואר כאן שמכל פרט בבריאה מכיר הצדיק את שרשו במחשבה תחלה ועי"ז את הקב"ה. ומשמע שגם כל החזיונות של הצדיקים הגדולים הוא מבח הסתכלות בפרטי הבריאה וצ"ע. עיין חיי מוהר"ן סימן קיג ויכוח בין רבנו לצדיקים גדולים בענין החזיונות.

¹⁸ יצ"ע מדוע הוא חידוש נורא ונפלא כל כך הרי הוא מבואר במקום אחר הטעם שהקב"ה ברא בריות כדי להטיב להן וכדי שלא יהיה נהמא דכיסופא נתן להם מצוות שכביכול בשכרן זוכים לעונג הנצחי. כמבואר במגיד מישרים פרשת שופטים ד"ה אור ליום השבת יד טבת

ובלק"ה מתנה הלכה ה אות (א) כי כל דבר יש לו שרש למעלה ושרש ענין מתנה מה שנמצא בעולם שאחד נותן מתנה לחברו נמשך ממנה שגם אצלו יתברר נמצא אוצר מתנת חנם שלפעמים חונן ונותן במתנת חנם אף על פי שאינו מגיע לו על פי משפט. פי ה' יתברר מנהיג עולמו בצדקה ובמשפט, כמו שפתוב, אוהב צדקה ומשפט וכתיב, משפט וצדקה ביעקב אתה עשית. ובאמת הוא מדרכיו הנפלאים והנעלמים מאד שאי אפשר להבין ולהשיג, וכמו שמתמיה ומתפלא הפייט על זה ביוצר של יום ראשון דראש השנה כמו שאומרים שם, ובמקום משפט אין צדקה ובאין משפט יש צדקה ואתה במשפט תעשה צדקה. כי באמת הוא פלא גדול שאי אפשר להבין פי ה' יתברר ברא את העולם בשביל האדם הבעל בחירה כדי שיזכה לקבל שכר הטוב הנגזר במשפט כדי שלא יאכל נהמא דכסופא, כמובא. ועל כן בהכרח שינהיג העולם במשפט כי אם לאו אם כן חור הדבר לכמות שהיה שיאכל נהמא דכסופא ואם כן על מה טרח כל הבריאה. וזהו באמת ענין קשיות המלאכים שקטרגו על בריאת האדם ואמרו, מה אנוש כי תזכרנו וכו', כי עתיד למחטי קמך ולא יגזא קמך וכו'. והשיב להם ה' יתברר, וכי לחנם נקראתי רחום וחנן וכו'. ולכאורה תמוה דקארי לה מאי קארי לה וכי לא ידעו המלאכים שה' יתברר רחום וחנן והלא הוא מטיב ומרחם על כל דרי מעלה בחסד חנם. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהם אוכלין בחינת נהמא דכסופא שהוא רק ברחמים במתנת חנם, ואם כן מה קול הרעש הזה שהרעישו על בריאת האדם שעתיד לחטא, הלא ה' יתברר רחום וחנן? אף כל קשיתם היה ענין הנ"ל, שהקשו כמו ממה נפשך, כי הם הבינו תכף שבבריאת האדם הוא כדי שיקבל שכר במשפט ולא יאכל נהמא דכסופא כמותם. ועל כן הקשו אם כן איך אפשר שיתקיים, כי הלא עתיד למחטי וכו'. ואם תאמר שתמהל לו ברחמיה, אם כן יאכל נהמא דכסופא בבושה גדולה יותר מבחילה, כי קדם בריאתו לא חטא ועבשו חטא ואתה מרחם עליו ונותן לו במתנת חנם אם כן בושתו יותר מרבה ולמה לך לבראתו? אכל ה' יתברר לא השגיח עליהם והשיב להם, וכי לחנם נקראתי רחום וחנן וכו'? הינו שהשיב להם שאין אתם מבינין ומשיגינן דרכי, כי אף על פי שאני רוצה לברא האדם כדי שיקבל שכרו במשפט, אף על פי כן בודאי לא לחנם נקראתי רחום וחנן, כי בודאי לא אעזב דרכי רחמי וחסדי מן האדם אף על פי שנברא במשפט, כי עליו דיקא יתגלו רבוי רחמנותי וחנינותי, כי על העליונים שאינם חוטאים אין נבר על ידם כל כך רבוי רחמי, רק על האדם דיקא שעתיד לחטא, על ידו דיקא יתגלו רבוי רחמי עד אין קץ ותכלית. רק שבודאי אי אפשר לכם להשיג זאת איך יתנהג במשפט ובצדקה, כי זהו נפלאות תמים דעים שאי אפשר להשיג וכנ"ל. וזהו בחינת בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין ראה שאין העולם מתקיים עמד ושתף מדת הרחמים במדת הדין. ולכאורה קשה, הלא ידוע שה' יתברר טוב ומטיב ומלא רחמים וכל בריאת העולם היה בשביל לגלות רחמנותו וטובו כמבאר בכל ספרי קבלה הקדושים, ואיך שיקר שיעלה במחשבה לברא העולם במדת הדין? אף באמת גם מה שעלה במחשבה לברא העולם במדת הדין היה גם כן מצד רחמי וחסדיו, כי מעצם רחמי רצה לברא את האדם שיקבל שכרו במשפט ולא יאכל נהמא דכסופא, על כן בודאי ראוי מצד רחמי וחסדו שיקרא העולם במדת הדין ומשפט כי אם לא כן יהיה נהמא דכסופא, כי באמת גם כל דיניו ומשפטיו יתברר נמשכים רק מחסדו וטובו, כי מדת הדין לא נתנהו כי אם כדי שיהיה צמוצמים וכלים לקבל החסד בתוכם פיידוע ועל כן באמת גם הדין הוא חסד גדול. וכמוכא על פסוק אברהם הוליד את יצחק וכו'. וזה בחינת גבורות ישע מינו. והכל בשביל האדם כדי שיקבל שכרו הטוב במשפט וכנ"ל, אבל ראה שאין העולם מתקיים, על כן שתף מדת הרחמים במדת הדין וכו' וברא את העולם שיתנהג במשפט ובצדקה כנ"ל ובאמת אי אפשר להשיג זאת וכנ"ל:

¹⁹ יצ"ע מה טעם הוא זה מה הקשר בין השגת התכלית לביאת משיח.

עכ"פ משמע שבאמת לא יבוא משיח רק עד שכל נשמות ישראל יעברו את העולם הזה ויכינו כלים להשגת עוה"ב כי משיח יהיה שלב ביניים להעביר את העוה"ז מעולם התיקון לעולם המתוקן ואפילו למ"ד עולם כמנהגו נוהג אבל בוודאי רוב הדעת שיהיה אז בעולם ע"י משיח יהיה בחי' מהות אחרת לגמרי שכולם יעבדו את הקב"ה ולא יהיה להם שום עסק אחר ולא מחשבה אחרת. ויזכו להשגות עוה"ב כמו צדיקים גדולים.

¹⁸ ובדף סג: עיין פרש"י שם ד"ה גוף. ועיין ע"ז ה. ונדה יג. וזוהר בראשית כח: ותיקון סט דף קג. ועיין בשו"ת הרשב"א המיוחסות לרמב"ן סימן רפד ועיין רמב"ן פרשת נצבים ל' ב'. ויקאנטי פרשת וישב לח ח' ד"ה ספר הבחור

יבמות דף סג - אמר רבי אסי אין (משיח) בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (פרגוד שחוצץ בין שכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות נתונות שנבראו מששת ימי בראשית העתידות להתנתן בגופים העתידים להבראות. והוא אוצר הנשמות) שנאמר (ישעיה נג-טז) כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי. **תניא** רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים שנאמר (בראשית ט-ו) שופך דם האדם באדם דמו ישפך, וכתיב בתריה ואתם פרו ורבו. **רבי עקיבא** (יעקב) אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר (בראשית ט-ו) כי בצלם אלהים עשה את האדם וכתיב בתריה ואתם פרו וגו'. **בן עזאי** אומר כאילו שופך דמים וממעט הדמות שנאמר ואתם פרו ורבו. אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש ונאה מקיים, נאה מקיים ואין נאה דורש, ואתה נאה דורש ואין נאה מקיים, אמר להן בן עזאי ומה אעשה שנפשי חשקה בתורה אפשר לעולם שיתקיים על ידי אחרים. **תניא** אידך רבי אליעזר אומר כל מי שאין עוסק בפריה ורביה כאילו שופך דמים, שנאמר שופך דם האדם וסמך ליה ואתם פרו וגו'. **רבי אלעזר בן עזריה** אומר כאילו ממעט הדמות, **בן עזאי** אומר וכו' אמרו לו לכן עזאי יש נאה דורש וכו'.

חיד"א פתח עינים - כל הנשמות שבגוף. פירש"י פרגוד שחוצץ בין השכינה למלאכים ושם רוחות ונשמות וכו' כיוון רבינו להקדמה מפוארה שהיא סתומה בעץ החיים ומבוארת בשערי קדושה בסוד הן אראלם צעקו חוצה ע"ש באורך.

נמצא שכולם^{לח} הם בחי' נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם להשיג התכלית

על ידם כנ"ל: וזהו שכתוב במתים חפשי, שבעולם הבא א"א להוסיף כלום אלא רק להנות משכר עוה"ז, כי מי שטרם בע"ש יאכל בשבת, ומי שלא לא. ועיין תורה ז' תנינא ותורה טח תנינא שעל כן מוכרח להשאיר דעתו בעולם הזה בבן או בתלמיד. ועיין יבמות צו.ל^{טו} שדוד ביקש לגור בשני עולמים וביארו חז"ל שע"י שמשאיר דעתו בעולם הזה, אזי כשבעולם הזה אומרים שמועה שלו בשמו, שפתיו דובבות בקבר, ומשמע שגם זוכה לעוד שכר בעוה"ב. ועיין לקמן שעל כן קשה מה שאמרו בגמ' טוב לו לאדם שלא נברא משנברא, שהרי אם לא יבוא לעולם הזה אין לו שום שכר עוה"ב.

ואומר רבנו כיון שכנ"ל כבר היה צדיק אמת משה רבנו שהצליח להכניס בכל בני דורו דעת גדול עד שאפילו שפחה זכתה לנבואה. על כן יש לנו להתגעגע ולכסוף ולבקש בדמעות שגם אנחנו נזכה למנהיג כזה שיכניס בנו דעת ושכל גדול שנוכל בכל פרט בבריאה להכיר ולדעת את ה' ית' וכיצד לעבוד אותו בשלימות.

וראוי לנו לומר זאת בבכיה בדמעות שלישי, לבכות ולהתגעגע לבקש ולהתחנן לפניו ית' מתי נזכה לזה שיהיה לנו זה הדעת שנוכל לדעת ולהכיר הבורא ית' מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה פחותה שלנו עתה, וכולנו אין פנינו יפות כלל^מ, על כן אנו צריכין שירחם עלינו הש"י ליתן לנו מנהיג רועה נאמן שיוכל להאיר בנו ידיעה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו ית' כראוי ולבא אל התכלית כנ"ל: צ"ע מדוע דווקא כאן כתב זאת הרי בהרבה תורות מדבר על מדרגה גבוהה מאד שרק ע"י הצדיק הדור היא יכולה להיות שייכת לשאר העולם ונ"ל כיון שדייקא בתורה הזו עיקר הם הכסופים להגיע למדרגה זו יותר מעצם ההשגה וכמ"ש שלעתיד נאמר "זה ה' קוינו לו" קוינו דייקא שנכספנו והתגעגענו לראותו, ובוזה כלול שגם הכסופים למנהיג שעל ידו נזכה לקוות לו תמיד ולגלות אותו ית' בכל דבר כבר בעולם הזה.

נראה שכאן סוף התורה ומכאן הן הוספות השייכות לתורה זו כמבואר בסוף התורה.

עתה יבאר שכמו שעולם הנשמות בחי' שבת דהיינו מחשבה תחילה שם שרש סוף המעשה, הכי נמי יום השבת הוא שרש לששת ימי המעשה, שהם סוף מעשה של מחשבה תחילה, שבסוף יום השבת ברעווא דרעוויין דייקא סוף היום שאז עולה במחשבה עוד ששה ימים/מ"מ ומתחיל לצאת לפועל יום ראשון מגושם משני וכו' עד שיש גבוה ביותר ובסופו חוזר לשרש הבריאה של שבת.

ומבאר שיש בזה עיגולים ויושר, כי סוף מעשה במחשבה תחילה הוא בחי' יושר, דהיינו שהתכלית מאיר בהדרגה בכל קו היושר עד שלמטה בסוף המעשה מאיר מעט מאד. אבל הוא גם בחי' עגולים, כגון ששת ימי המעשה שסובבים את השבת, שמבואר בתיקונים שהם בסוד נקודה ועיגולא. דהיינו שהשבת מאיר לששת ימי החול בשווה, ואעפ"כ יבאר רבנו כאן שבעיגולא דהיינו בששת ימי המעשה, יש מדרגות שכל יום מזוכך מקודמו כי בראשון נברא הדומם ובשני הבדיל בין מים שתחת הרקיע למים שמעל הרקיע, ובשלישי את הצומח וברביעי את המאורות שבגלגל הרקיע ובחמישי החי במים והעוף, ובשישי חיה ובהמה ואדם. נמצא לפ"ו שהשבת מאיר שווה בכל ששת ימי החול אלא שכל יום יש לו כלי מזוכך מחבירו שקדם לו.

הששת ימים הם ההתחלה שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובוודאי יש חילוק בין הבריות, כי בוודאי יש חילוק בין מה שנברא קודם ובין מה שנברא בששי שהוא סמוך יותר לשבת כי תחילה נברא הדומם ואח"כ הצומח ואח"כ החי ובסוף המדבר. ואיתא

ועיין מהרש"א נדה יג: על קושית התוס' על מאחז"ל שאם ישמרו ב' שבתות מיד נגאלין, ותרצו שיוולדו ששה בכרס אחת והקשה המהרש"א שעדיין זה לא מספיק, ותרץ שיוולדו צדיקים שכלולים מהרבה נשמות כמבואר במדרש אשה אחת ילדה ששים רבוא בכרס אחת, ואמרו שהכוונה למשה רבנו ששקול כנגד כל ישראל.

^{לח} עיין לעיל בקושיות לכאורה לפי המבואר בספרים שהכל התחיל כיון שהקב"ה רצה לגלות טובו וברא בריות שייטיב להם וכדי שלא יהיה נהמא דכסופא נתן להם עבודת ה' נמצא לכאורה למעשה שהקב"ה הוא הנצרך ביותר לבריות, ואילו ישראל נהנים דרך אגב. וראה שם מדרש יותר משהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק אבל מי בסכנה, העגל.

^{לט} יבמות דף צו: דאמר רב יהודה אמר רב מאי דכתיב "אגורה באהלך עולמים" וכי אפשר לו לאדם לגור בשני עולמים אלא אמר דוד לפני הקדוש ברוך הוא רבונו של עולם יהי רצון [ודף צו]. שיאמרו דבר שמועה מפי בעוה"ז דאמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי כל ת"ח שאומרים דבר שמועה מפי בעולם הזה שפתותיו דובבות בקבר אמר ר' יצחק בן זעירא ואיתימא שמעון נזירא מאי קראת וחכך כיין הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים מה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף תלמידי חכמים כיון שאומרים דבר שמועה מפייהם בעוה"ז שפתותיהם דובבות בקבר: עכ"ל. ועיין אריכות בזה בחברותא על תורה יב. ואע"פ שביבמות כאן ובתורה יב מבואר שצריך לומר את השמועה בשמו, נחלקו בזה האחרונים.

^ס עיין מדרש תהלים מזמור קנג [צ"ל קנג] ונתפכו כל פנים לירקון (ירמיה ל' ו') - אין אדם ביום שהוא שפניו יפות.

^{מא} כמבואר בפרדס רמונים ובאור החיים ראה לקמן.

בספרים [מב]/[מג], כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ [מז], שגם הששת ימים בעצמן נבראו/מז, והם בסוד עגולה אל הנקודה פנימיות שהוא מז שבת [מח]/[מט] דהיינו שהשבת

^{מט} בפרס רמזונים להרמ"ק שער ד' ס"ז. ועיין זוהר וחי דף רמז תחילת עמוד א. ועיין של"ה בשני לוחות מסכת חולין פרק תורה אור ס"ק כב וס"ק כט ועיין לקמן תורה מה

^{מז} **זוהר וחי רמז**. מביא המקדש הראשון שגנה שלמה המלך, שעליו נאמר **ויבנהו שבע שנים** ומפרש **צ'למא צ'למא** הוא סוד הבינה, והיינו לפי שקלמה הרומז על החכמה בנה את הבית שהוא הבינה, לכן נאמר ויבנהו שבע שנים, שפירושו שגנאו שיהיה בו שבע שנים סוד ז"ס לאצילות, וראה לדבר כי כתיב שבע שנים **ולא כתיב שבע שנים** הרי שאין פשוט הכתוב שגנאו שבע שנים אלא שגנאו שיהיה בו שבע שנים, **כמה דאת אמר, כי ששת ימים עשה יהוה את השמים ואת הארץ, ולא כתיב ששת** לאורות שאין הכונה שעשה את הכריאה בששת ימים, אלא הכונה שהבינה שהיא הפס הוי"ה עשה את החסד העליון הנקרא ששת ימים, ומפרש הכתוב כי על ידו נתקנו השמים שהוא ז"ל, והארץ שהיא המלכות, וכתביב ענין זה בפסוק **אלה תולדות השמים והארץ בהפרצ'ם** שהוא ארמיות **באברה'ם, נאברה'ם ששת ימים אקרי** ואברהם שהוא חסד העליון נקרא ששת ימים לפי שכולל בחוכו את כל הרו"ק המתחונים ממנו, **וביה אתבני צ'למא צ'למא** ועל ידו נבנה עולם העליון שהם פלרופי ז"ן בסוד הכתוב אמרתי עולם חסד יבנה. **פג'ונא דא** ענין זה מז"כ **ויבנהו שבע שנים** פירושו שקלמה שהוא סוד החכמה בנה את הבינה שהקרא שבע שנים על פס שם הזה הוא שורש הו"ם, **ואלין אקרון צ'למא ד'כנרא** ואלו הו"ם לאצילות שבה נקראות עולם הזכר, **וביה אתבני צ'למא** ועל ידי הבינה שהיא עולם הזכר נבנה העולם שהוא ז"ן.

פרדס רמונים – שער ד פרק ז –הוכרח להיות קודם האצילות הבנין זמן מה ולא זמן ח"ו אלא קדימה על דרך שאר הקדימות שהם קדימת מעלה בקדימת העילה על העלול. ולכן הוכרח כי קודם אצילות ו' ימי הבנין היו מתעטרים בבינה בסוד ששה וששה. ששה לרחמים, וששה לדין, וזהו הנקרא עכוב. והם הם י"ב גבולים שבבינה ג"כ, שהם י"ב הויות שבת"ת אחר אצילותו במקומו כאשר יתבאר בשער פרקי השמות בפרק ו' ז' ח' בס"ד. והנה עם זה יובן ספק גדול הנופל במעשה בראשית והוא אמרם שלא היתה בריאה ביום השביעי ולמה שכבר היתה בריאת יום השבת בעצמו שהיום בעצמו צריך בריאה שכן אמר בזהר כי ששת ימים עשה ה' ששת קאמר ולא בששת משמע ששת עצמן עשה ה' והיינו בריאת שמים וארץ שהם ששת שהן כוללות שש קצוות, וא"כ לפי"ז כבר היתה בריאת שבת בעצמו ואם כן איך שבת ונח ביום ז'. אלא ודאי שבת קדמה לעולם ואולוי שבת שנותן כח בששת ימים לא היה בהן כח לפעול מפני כי כל ששת ימים שהן ו' קצוות מקבלים כח מהנקודה האמצעית שהוא קיום חלל הקצוות כמו שנבאר בשער נ' שערים בפ"ה בס"ד. והנה הוכרחו ששת ימים להתעכב בשבת לקבל ממנו פרנסתם וא"כ האצילות לא הו" כ"א ששת ימים כי שבת קדמה לעולם. וכן ענין העה"ה אחר ששת ימים תהיה שבת וכמו ימי השבוע שיונקים משבת ונבנסים בו וזהו ואתעכב תמן י"ב ריחין שהן שנה דהיינו ת"ת הכולל ו' קצוות והוא יונק דין ורחמים נמצא ו' לדין וששה לרחמים והיינו י"ב ריחין. וזהו מבחר הפירושים העולים בענין זה. עכ"ל.

וצ"ע נמצא לפ"ז ששבת היא לא יום שביעי אלא היא יום שקודם לראשון. וכמבואר גם באור החיים (שמות כ יא) שבכל יום ששי לערב שכלתה תכונת העולם יבא שבת ויקיים העולם עוד ששת ימים אחרים וכן על זה הדרך.

^{מז} * שמות לא ז' (שמות כ יא)

^{מז} בתקפא - השמש

מז צ"ע מה רוצה לומר בזה שגם הם נבראו, הרי בוודאי קודם הבריאה היא למעלה מהזמן, וכשברא עולם תחת הזמן בוודאי תחילה ברא את הזמן, ותחילה ברא שבעת ימי בראשית שבהם כלול הכל, ומהם נמשך כל שבעת אלפי שנות עולם.

^{מז} גם בדפודיר ותולד – שהוא וסתולדו - שהיא

^{מז} * זוהר ויקהל דר. [עיין לקמן תורה מה]

^{מט} **זוהר ויקהל דף דר. –** להבין מאמר הבא נקדים מש"כ הארז"ל בשמ"ד פ"א, שכל פלרופי האצילות יס לו ג' כלים חיונו אמלעו ופנימי, ומכל פלרופי יורדים לבי"ע הג' כלים דו"ת שבהם, ומתלבשים בפלרופים שנגנדם דבי"ע ונעשים להם בחי' נשמה, ואלו הכלים דו"ת לאצילות נקראים ימי קודש כי שורשם ועיקרם ממקום הקודש, ונפש רוח והכלים דבי"ע נקראים ימי חול ששת ימי המעשה, כי בהם כל המלות וכל מלאכה אשר יעשה האדם, ולמטה מזבי"ע דקדושה יס היכלות הטמאים הנקראים ימי הרעה. ועוד נודע כי המלכות לאצילות יורדת ומתלבשת בראש הכריאה ונעשית עתיק דכריאה, וזהו נבין בע"ה המאמר הבא. (עיי' כל זה בשע"ר, ובע"ה לפי פירושו פירשנו את כל מאמר הבא)

תא חזי רוא ע'למא דמ'לה בא וראה ותתבונן בסוד הגדול של ענין זה שמפרש ארז"ל, והוא כי **פל אינון שית יומין** כל אלו השנים ימי הקודש שהם סוד הכלים דו"ק של כל פלרופי האצילות (ונודע ששערת היסוד נכללה בסוד לן לפעמים לא מונים אלא ריק שם שית יומין), **אתאחדן ברא דחד נקודה קדישא** הם נאחזים בסוד נקודה קדישא שהיא המלכות, כי בדת המלכות לאצילות לכריאה אז יורדים עמה הכלים לאצילות ומתלבשים בפלרופי בי"ע, וכלהו יומין אתאחדן ביה וכל הימים שהם פלרופי בי"ע הנקראים ימי החול נאחזים במלכות לאצילות. **ואית יומין אחרנין דקיימין לבר בסטרא אחרא** ויש ימים אחרים שהם ההיכלות של הקליפות הנמצאים בחוץ בסטרא אחרא הנקראים ימי רעה.

ומפרש דבריו ואמר כי **ואית יומין אחרנין דקיימין לגו מעגולא קדישא** יש ימים אחרים שהם הכלים דו"ק של כל פלרופי האצילות היורדים לבי"ע ומתלבשים בחוץ עגול הקודש דהיינו חוץ פלרופי בי"ע כנשמה בחוץ הגוף. **ואתאחדן בנקודה קדישא** ונאחזים הכלים לאצילות במלכות הקדושה היורדת ונעשית עתיק דכריאה, וישיראל קדישין, וכל אינון דמתעסקין בקדושה פל יומין דשב'תא וישיראל הקדושים, וביותר כל אלו שחורטם אומנתם ועוסקים בקדושה דהיינו בחורה ותפלה כל ימי השבוע, הנה **אתאחדן פל אינון שית יומין באינון שית יומין דלגו** הם נאחזים במשך כל ששת ימי השבוע באלו השנים שהם הכלים לאצילות, **דאתאחדן בההיא נקודה** שנתאחזים בנקודה המלכות לאצילות, והטעם כי **אתאחדן בהיא** ישראל נאחזים בכלים לאצילות, **בגין ל'בטרא לון** כדי לשמור אותם מן הקליפות ולסיעם בזיכור הגיטוי. כי הגה כל ענין וטורד ירידת הכלים לאצילות להתלבש בפלרופי בי"ע, הוא כדי לעזור ולסיעם לישראל בזיכור הגיטוי קדישין ולהעלות הזיכרון, לפי שישיראל לבדם אינם יכולים לעשות הזכור אם לא בעזר וסיוע העליונים, והנה ענין הזכור הוא כל יום ויום לפי בחינתו, ואינם דומים הזיכורים של יום ראשון של השבוע לזיכורים של יום השני וכדומה, כי ביום הראשון הם מבחי' חסד דכל מלך ומלך, וביום ב' מבחי' גבורה דכל מלך עד שביום הששי הוא מבחי' היסוד של כל מלך. **וכל אינון שית יומין דשב'תא** וכל אלו ששת ימי השבוע, **ההיא נקודה טמירא איהי** זו הנקודה שהיא המלכות לאצילות היא חתומה, בסוד יהיה סגור ששת ימי המעשה, כי ז"ן הגדולים אין להם שום יחוד צימות החול כי אם בשבת, **בין דעאל שבתא כדין סלקא ההיא נקודה ואתעטרא ואתאחדא לעילא** כיון שנגנפת השבת אז עולה זו הנקודה שהיא מלכות לאצילות, ומתעטרת בתוספת אורות שמקבלת ומתאחדת למעלה לאצילות עם ז"ל בעלה, כנודע שמתחילת הכלת שבת מתחלת המלכות לעלות עליה אחר עליה וכל עליות של ליל שבת הם לה. **וכלהו טמירין בגוה** וכל עולמות בי"ע עולים עמה וסתומים וכוללים בחורה.

תא חזי אית ימים ואית ימים בא וראה יש ימים ויש ימים, ומפרש **ימי חול כמה דאתמר** ימי החול כמו שקלמנו שהם כלים דבי"ע, ו**ואלין קיימין לבר לעינין** ואלו עומדים בחוץ להגוי' בהם את אורות העולם. **ימי השבת דאינון ימי השבוע קיימין לישראל** ימי השבת שהם סוד הכלים לאצילות המתלבשים בכלים דבי"ע שהם ימי השבוע, הם עומדים לישראל לבדם לסייעם בזיכור הגיטוי ולשמרם מן הקליפות, **וכד סלקא האי נקודה פלא אתגניזו ואיהי סלקא** וכשעולה זו הנקודה שהיא המלכות לאצילות במחילת כניסת שבת, אז כל הקליפות נגזות בנקבא דתהומא רבא והיא עולה עליה אחר עליה.

בין דאיהי סלקא אקרי שבת כיון שהמלכות עולה עד כנגד ת"ת דז"א אז היא נקראת שבת, **מהו שבת** למה היא נקראת בשם שבת, **אי תימא בגין שבייתה** חס תאמר בשביל שלכיד לשבות בו דכתיב **כי בו שבת** לפי שבו שבת הקב"ה ממלכתו בשבת ימי בראשית, **יאות הוא** יפה ונכון הוא לפי פשט הדברים, **אבל רוא דמ'לה** חבל סוד הזכר למה המלכות נקראת בשם שבת, כי **בין דסלקא האי נקודה ונהורא נהיר** כיון שעלתה נקודה זו שהיא המלכות מבחיאה לאצילות ואורה מאיר, **כדין מתעטרא איהי באבהן** אז היא מתעטרת בחוץ שמקבלת מהאורות שהם סוד ת"ת, לפי שעלתה ועומדת כנגדם, ועמה **בין דמתעטרא איהי באבהן** כיון שהיא מתעטרת בהאורות, **כדין אתחברת**

מאירה לששת ימים כצורה המאירה בחומר/י נראה שרומז להנ"ל שלעת"ל יעשה הקב"ה מחול לצדיקים ומשמע שהקב"ה יהיה באמצע, אך אעפ"כ יש חילוקים צ"ע כוונתו, ואולי רוצה לומר שאע"פ שהיא נקודה אמצעית, וא"כ כל הששה באותו מרחק ממנה, מדוע שיהיה חילוק, ומדוע יום שישי מעולה מיום ראשון, כפי שבאר לעיל שככל שנתקרב לשבת נעשו בו בריות מעולות יותר, ואולי הכוונה שנוסף לבחי' נקודה ועיגול, יש גם בחי' יושר שבו השבת עליונה ויום ראשון למטה, כי בדרך כלל חילוקי מדרגות יש רק ביורש ולא בעגולים :

עתה יבאר מה שנחלקו ב"ש וב"ה אם נח לאדם שנברא או נח לו יותר שלא נברא. מחלוקת זו קשה מאד להבנה מה הם שני הצדדים בויכוח ומדוע נחלקו בזה כל כך הרבה זמן שתי שנים ומחצה. ועיין מגיד מישרים/ס"א) מה שביאר בזה לבית יוסף, שגם קודם שירדת הנשמה לעולם היא באוצר הנשמות ונהנית מזיו

ואתאחדת בהו למהוי חד לו היא מתחברת ומתאחדת בהם להיות עמהם ביחוד אחד, ואקרי פלא שבת ואלו נקראים כולם יחד בשם שבת, כי שבת היא אומות ש' בת ומפני ש' הא אוקמה רוא דתלת אבהו דמתאחדן בבת יחידה כי אור ש' ש' קוין רומז על ג' אבות שהם חג"ת שמתאחדים עם המלכות שהיא צ"ת יחידה, ואמר ואיהי מתעשרא בהו היא מתעשרת בהם לפי שמקבלת מהם המוחין, ואינון בעלמא דאתי והם מתאחדים בעולם הבא, כי חז"ל רוצים לומר דז"א מקבלים כליל שבת כל המוחין נגלות לזו"א, וגם המקור ל' ללם, ומאותם המוחין ממשיכים הארה לנה"י ז"א ומהם למלכות העומדת פכ"פ כנגדם, וכלא איהו חד ואלו נעשה הכל אחד בסוד היחוד, ודא איהו ש' בת למהוי פלא חד ויהו סוד ש' צ"ת שיהיו חג"ת ז"א עם המלכות ביחוד אחד.

תורה מה תנינא – בענין בני אדם שרוצים ומכינים עצמן במה פעמים לנטע לצדיק האמת, ואחר כך יש להם מניעות, ונמנעים דע, כי שבת היא נקדה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העגולים סביב הנקדה, כמו שכתוב בזהר (ויקהל דף רד.) וכמוכא. והקלפות מוליכין את הרשעים סביב הנקדה, בבחינת (תהלים י"ב): "סביב רשעים יתהלכון", ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקדה הפנימית, וכל זמן שהם עדין בתוך העגולים, עדין יש להם תקוה להתקרב. אפלו פושעי ישראל כל זמן שלא יצא מן העגולים לגמרי, חס ושלום, עדין יש לו תקוה להתקרב אל הנקדה הפנימית אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העגולים, כגון משפדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקדה הפנימית, שממנו יונקים הכל, כמוכא:

כנ"ל ועיין גם בהשל"ה הקדוש – מסכת חולין תורה אור (צטו) עתה אפרש סוד ששת ימי המעשה. אף שהם ששה ימי החל, מכל מקום ממקום קדש באו, והמקדש את עצמו אז הם חלין שנעשו על טהרת הקדש, וסימנן מסכת חלין הוא בסדר קדשים. ותמיד יתעורר האדם ויזכר בכל יום ויום שרש כל יום ויום מה הוא, ועל זה נאמר (דברים לב, ז) "זכר ימות עולם". וימות העולם הקדמונים הקדושים הם ששה מדות העליונים, אשר עליהם נאמר (שמות כ, יא) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", ולא כתיב 'בששת' ופרש הזהר (ח"א דף רמ"ז ע"א), וכן כתבו כל המקבלים, כי ששת ימים הם שמים וארץ ושלמותם וקיומם, כי בהמצאם ימצאו כל המעשים, כי באצילות השש ספירות שהם הימים העליונים הכלולים מדין ורחמים אור וחשף, שהם חסד גבורה תפארת נצח הוד יסוד, נפעלו כל מעשי בראשית ונעשו ששה ימים למטה, ונפעל כל פעלה דבר יום ביומו כאשר יתבאר בארפה (ראה להלן באות קמט-קנא). ויום השביעי שבת קדש, היא מדה שביעית שבה עשו שבייתה כל השש ספירות כמו שיתבאר, הרי כל הימים קדושים, ושבת קדש קדשים:

עוד שם בשם הראשית חכמה שער הקדושה פרק ב (קצו) והנה במציאות המבאר במאמר הזה, שמטרו"ן נקרא טוב ורע, ואמר גם כן שהוא שולט על ימי חל, ואמר שיש חלין דטמאה וחלין דטהרה, על דרך זהר במאמר של פרשת ויקהל (ח"ב דף ר"ד ע"א) יש ימי חל בחיזונים ויש פנים שש ימי השבוע שהם בטוהרה להנהיגת ישראל. ושתי בחינות אלו הם דגמת האילן וקלפתו, טוב מבפנים ורע מבחוץ, 'עץ הדעת טוב ורע'. ואמר (זהר שם) שש ימים אלו נאחזים בנקדה קדישא, הנראה מתוך הלשון, שנקדה זו היא השכינה שהיא מתעלמת ונתון מטרו"ן, בתוך היכל קן צפר כדפרשו בתקונים (תקוני זהר תקון כ"א דף נ"ח ע"ב), ומטרו"ן כלול ממש היכלות כנגד ששת ימי המעשה, ובהיכל שביעי שם שכינה מתעלמת, ובששת ימי המעשה השכינה היא נקדה מתעלמת בתוך ששת ימים הנזכרים והימים הם מאירים ממנה. והיא בהסתר נותנת שפע לכל אחד ואחד מהימים. ויש ששה ימים באצילות שהם שש קצוות, מחדד עד יסוד, שהם פעלו כל מעשה בראשית שעליהם נאמר (שמות לא, יז) "כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ", 'בששת' לא נאמר כדפרשו בזהר (ח"א דף רמ"ז ע"א), ועל אלו אמר (זהר ח"ב שם), ואית שית יומין אחרנין דקימין לגו מעגולא קדישא ואתאחדן בנקדה קדישא, ואמר עגולא קדישא שהם שש קצוות שהוא מציאות העגלה, והוא קדישא במקום הקדש באצילות, והשכינה היא נקדה פנימית להם שממנה יונקים:

שם (קחו) והנה ביום שבת, המלכות, שהיא למטה נקדה מתעלמת, עולה למעלה באצילות, ומה שהיתה נקדה מתעלמת, עתה היא מתפשטת באורה, וכל הימים מתעלמים בה, והיא באורה רב חופה עליהם. והו שאמר (שם) 'כיון דעאל שבתא בדין סלקא ההיא נקדה ואתעשרא ואתאחדא לעלא וכלהו טמירין בגוה'. והינו מה שפרשו בתקונים (הקדמת תקוני זהר דף ב' ע"ב) שהעיקרתי לעיל (ראשית חכמה שם), שבימי המעשה ההנהגה על ידי מטרו"ן, וביום השבת ההנהגה על ידי אור האצילות, שהוא עץ החיים. וכן בארו בזהר (ח"א דף ע"ה ע"ב) בענין (יחזקאל מו, א), 'שער החצר הפנימית הפנה קדים יהיה סגור ששת ימי המעשה וביום השבת יגו'. וקצור פנתו הוא, ששער החצר הפנימית הוא אור האצילות, והוא סגור בששת ימי המעשה, שהוא ההנהגה על ידי מטרו"ן, וביום השבת הוא נפתח, ואין ששת ימי המעשה שולטין כלל. ואמר אחר כך (זהר שם), וכלהו יומין, בלהו אתדבון ביומא דשבתא ואתונו מתמן, דהא בדין ביומא דשבתא בלהו תרעין פתיחין, וניחא אשתבח לכלא, לעלא ותתאי. והמאמר הזה מבאר במה שבארו במאמר שבפרשת ויקהל (שם ח"ב דף ר"ד ע"א), שכתבנו (ראשית חכמה שם) שביום השבת הששה ימים הם מתעלמים בנקדה, והנקדה שהיא אור השכינה באצילות, מאירה להם וממנה יונקים:

שם (קטו) והנוגע לדרוש שלנו הוא מה שאמר במאמר שבפרשת ויקהל (זהר שם), וישראל קדישין וכל אינון דמתעסקין בקדשה כל יומא דשבתא אתאחדן כל אינון שית יומין באינון שית יומין דלגו דאתאחדן בההיא נקדה. הכונה, שהם קושרין ששת ימי החל שבמטרו"ן, שש היכלות בשש ספירות הבנין שבאצילות, כדי שיאיר אור האצילות בהם.

מגיד מישורים – פרשת בראשית – אור ליום השבת י"ד לטבת. ה' עמך וכו' והא שדרוני לגלאה לך רוא יקרא במאי דאת בעי למינדע רוא ד"ויאסף אל עמי" והא איצטרך לגלאה לך רוא ד"ויפח באפיו נשמת חיים" דאיכא למידק דשאר ב"נשמת חיים" וסיים ב"נפש חיה". ותו דהוה סגי דלימא נשמה בלא חיים ונפש בלא חיה. ותו מאי "ויהי האדם לנפש" דמשמע דאדם אתהדר והוה נפש. ותו מאי "ויפח באפיו". אבל רוא דמילתא במאי דאת רגיל לאקשוי, כיון דנשמת האבות מתחת כסא הכבוד, אמאי איצטריכו למיתא בהאי עלמא. ותרי תירוצא דאת רגיל לתרוצי, תרווייהו קושטא אינון, והינו טעמא דאיפליגו (עירובין יג:) אי נוח לאדם שנברא, אי נוח לאדם שלא

השכינה, אבל הוא נהמא דכיסופא, וע"י שיוורת ומקיימת מצוות בעה"ז זוכה גם להנות בלא כיסופא וגם שעולה מאוצר הנשמות שתחת כסא הכבוד לצרור החיים את ה' אלקיך. מאידך יש חשש שאם יקלקל מעשיו אזי ירד ממדרגתו.

נמצא משמע שרבנו חולק על נקודה זו וסובר שא"א שהנשמה תקלקל ותרד ממדרגתה, לכן אומר שבוודאי לא נחלקו אם טוב לו שנברא מצד שבר עוה"ב כי מצד זה בוודאי טוב לאדם שנברא. משמע אפילו אם יקלקל עב"פ משהו טוב כן יעשה, וכל משהו טוב הוא נצח ואילו כל רע שבעולם הוא כלה בסופו של דבר, נמצא במבט של נצח בוודאי טוב לו לכל אדם שנברא. ורק מצד ייסורי העולם הזה טוב לו שלא נברא, אלא שלכאורה אינו שיקול שהרי הוא זמני, ובשלמא אדם בלא דעת יאמר כן, אבל גדולי ישראל כבית שמאי ובית הלל קשה שעל זה יפסקו שנח לאדם שלא נברא אע"פ שמפסיד כל כך. וצ"ע.

מה שארז"ל (עירובין יג ע"ב)²¹ דהיינו מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם נח לו לאדם שנברא או לא נח לו²² ונמנו וגמרו **נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא, וכן מ"ש (קהלת ד) /21 **היטוב****

נברא. והא איכא למיתמה דהא בכל מעשי בראשית אתמר "כי טוב" בכל מלה ואפי' במות אתמר רבנן "והנה טוב מאוד" והנה טוב מות, וא"כ היאך אפשר למיסק אדעתא דאיכא מאן דאמר נוח לאדם שלא נברא דא"כ מיגרע גרע כד נברא וח"ו למימר הכי. אבל רוא דמילתא במה דאת מתרין דנשמתין עד לא אתו לעלמא דמו למאן דאכיל נהמא דמלכא בלא פולחנא ומשום דא אמרו נוח לו לאדם שנברא כלומר דנשמתן מיכספן מגרמייהו למיכל נהמא דמלכא בלא פולחנא, ומשום הכי מתאוות למיתי לעלמא, ונוח להם להבראות, כדי למיפק מזהווא כיסופא, בעי למיתי להאי עלמא, למתעסק בתורה ובמצות לעבדה ולשמרה ויכלון נהמא בלא כיסופא. ותו דנשמתן דעסקי בתורה ובמצות, כד נפקין מהאי עלמא סלקין בדרגין עילאין ממאי דהויין בקדמייתא, דהא אינון חצובות מתחת כסא הכבוד, ובתר הכי מתעלין בצרור החיים את ה' אלהיך. ומה דאמרי רבנן יתנו לאוצר. היינו לומר דבהוא אוצר מנאן נשמתא מטינופא ולכלוכי דגופא ובתר הכי מתעלין בצרור החיים את ה' אלהיך. וכד חזו נשמתן דלא אתו לעלמא עילוייא דנשמתין דאתו לעלמא, נוח להם להבראות כדי למיזכי בהאי עילוייא. והא דתנן (במשנה באבות) שע"כ אתה נוצר, דהיינו דקשי קמייהו לאעלא בגיעולא דטינופא דגופא, אבל למיתי בהאי עלמא למיעסק בתורה ומצות בוודאי ניחא להו מטעמי דאמרן. ומאי דאמר נוח לו לאדם שלא נברא, היינו משום דכד אתו להאי עלמא עילויי בסכנתא שמא יקלקלו מעשייהם וירדו ממדרגתם. ומשום הכי ניחא להו למיסבל כיסופא למיכל נהמא בלא פולחנא, וכן ניחא להו מלמדבק בדרג' עילאי בצרור החיים, וסגי להו בהאי דרגא תחת כסא הכבוד, מלמיתי בהאי עלמא לעילויי גרמייהו בסכנתא, ובהכי אתי ע"כ אתה נוצר כפשוטה.

²² **עירובין דף יג:** – ת"ר שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה הללו אומרים נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא (כי קשה לעמוד בפיתוי היצר) והללו אומרים נוח לו לאדם שנברא יותר משלא נברא נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא עכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו:

פרש"י – **יפשפש מעשיו**. שעשה כבר ויבדוק עבירות שבידו ויתודה וישוב: **ימשמש במעשיו**. כגון אם בא מצוה לידו יחשב הפסד מצוה כנגד שכרה ולא יניח לעשותה בשביל הפסד שהרי שכרה עתיד לבוא ואם באת לידו עבירה יחשב שכרו שמשכר בה עכשיו כנגד הפסדה העתיד ליפרע ממנו:

תוספות – **נוח לו לאדם שלא נברא**. והא דאמרינן בפ"ק דע"ג (דף ה.) בואו ונחזיק טובה לאבותינו שאילמלי הן לא חטאו (חטא אדה"ר) לא באנו לעולם. הא מפרש התם אימא כמי שלא באנו לעולם. א"נ הכא איירי בתם בני אדם, אבל צדיק אשריו ואשרי דורו:

²³ **אמת ליעקב** (לרבי יעקב מליסא) עירובין דף יג: שם שתי שנים ומחצה נחלקו ב"ש וב"ה אי נוח לו לאדם שלא נברא משנברא. והוא תמוה דודאי לא נתחכמו על מדותיו ח"ו, ובפרט שהוא נגד מאמרו יתברך (בראשית א לא) "וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאוד". וגם דקדוק הלשון ק"ל, דאמר נוח לו לאדם דהוי ל"י למימר נוח לאדם. **אלא נראה** דודאי המציאות טוב מאוד, רק דהפלוגתא הוא על כוונה אחרת, דהיינו על תחילת הבריאה, אם נוח לו לאדם בבריאתו, מחמת שיבא אח"כ למדרגה יותר גדולה, או אם אינו נוח לו לאדם להבראות מחמת יראתו שלא יעשה רשע, ובע"כ הוא נוצר. והא דסתם התנא באבות (פ"ד משנה כ"ב) וקאמר שע"כ אתה נוצר, היינו לפי שנמנו וגמרו דנוח לו לאדם שלא נברא. והדר קאמר ועכשיו שנברא יפשפש במעשיו ואמרי לה ימשמש במעשיו. פ"י כי צער גדול הוא להנשמה לירד לזה העולם, ע"כ יפשפש, ופשוט הוא תרגום של חיפוש (בתרגומים יב"ע וירושלמי בראשית מד, יב), פ"י יחפש אחר מצות עשה כדי לקיים כל המ"ע, כדי שלא יצטרך לחזור להתגלגל. וסובר דמשום חסרון מ"ע ג"כ מתגלגל. ואמרי לה ימשמש במעשיו, פ"י שימשמש בשעה שבא מעשה לידו שלא יהא בה עבירה ושוב לא יתגלגל. וסובר דאינו מתגלגל אלא בשביל תיקון עבירה, ולא בשביל חסרון מ"ע, ומצינו פלוגתא בזה בספרים. ועוד י"ל, דהנה בתיקוני זוהר תיקון ארבעים (דף פא א) וכן בזהר (ח"א קלא א) יש מחלוקת דכשהנשמה מתגלגלת כמה פעמים אם הגוף הראשון עומד בתחיית המתים, דחד אמר דכל גופא דלא אשתלים אינו עומד בתחיית המתים, וחד אמר דכולן עומדין. וא"כ לפ"ז אתי שפיר, דהנה הנשמה ודאי יש לה תועלת גדול במה שיוורת לעולם, מאחר שמשלמת במצות שוב לא תאכל נהמא דכסופא כמבואר בספרים. אבל הגוף דלא אשתלים, למאן דאמר דאינו עומד בתחיית המתים, ודאי נוח לו שלא נברא, כי מה תועלת יש לו בבריאה כיון שאח"כ כלה. ובריאתו לא היה רק לצורך הנשמה כמו שאר בעלי חיים הנבראים לצורך האדם. והוא מחלוקת, דנוח לו ל"אדם" – היינו גוף האדם. דמאן דסובר דנוח לו שלא נברא סבר גופא דלא אשתלים אין לו תקומה. ומאן דסובר דנוח לו שנברא סובר דהכל עומדין ויודככו ולכן טוב לו שנברא.

מהרש"א על מכות דף כג: ואלו קיצור דבריו – ...ולפי שאילו לא נברא האדם לא היה בו מעשה וא"כ היה בבריאותו צד שבר וצד הפסד דהלאוין היו ודאי מתקיימין לולא נברא והשתא שנברא אפשר שלא יזכה ויעבור הלאוין נמצא מפסיד בבריאתו והעשיין הוא הפך זה שאלו לא נברא ודאי לא היו מתקיימן והשתא שנברא אפשר שיוזכה ויעשה ונמצא שיהיה נשכר והשתא פליגי מצד בריאתו **חד אמר טוב לו שלא נברא** מצד הלאוין אפשר שיהיה נפסד יותר משנברא ויקיים העשיים דנמצא יצא שכרו בהפסדו. **וחד אמר טוב לו שנברא** שאפשר שיקיים העשיין משלא נברא ויקיים הלאוין דיצא הפסדו בשכרו. ואמר בזה דנמנו וגמרו ר"ל שבאו בזה למנין המצות שהלאוין הם יותר מהעשיים וע"כ הסכימו וגמרו לומר שלא נברא האדם בשביל עצמו, ויותר היה טוב לו שלא נברא כי הוא קרוב להפסד מחמת הלאוין שהם רבים ורחוק לשכר מצד העשיין שהם מועטים. ...

משניהם את אשר עדין לא היה, דהיינו נח לו לאדם שלא נברא כנ"ל, הדבר תמוה, וא"כ על מה נברא דהיינו כיון שהקב"ה ברא את האדם בודאי עשה דבר טוב ובפירוש כתוב (בראשית א לא) וירא אלקים את כל אשר עשה והנה טוב מאד. ובוודאי אין הדברים נאמרים כ"א – כי אם בעוה"ז למי שחפץ רק בעולם הזה כנ"ל בתורה לז תנינא שזוכה לאריכות ימים אעפ"כ נמנו וגמרו¹¹ שטוב לו שלא נברא שכפי צרות עוה"ז והיסורין שסובלין בני אדם בזה העולם כ"א – כל אחד ואחד עד שנראה שבכאן הוא הגהנם¹² ראה תורה קיט תנינא¹³, בוודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל וכלשון המסילת

ענף יוסף (על עין יעקב) עירובין פרק א אות ב' בשם היערות דבש דרוש יב – נמנו וגמרו נוח לו לאדם שלא נברא כו', הדבר זר. לומר שיש ח"ו חסרון בחיק הבריאה שברא אדם לרוע ויותר טוב היה שלא נברא וכי זהו תואר בעל השלימות שכל מעשיו בשלימות וכוונה טובה. וח"ו להעלות על לבנו ומחשבתנו כלל. אבל תבין כי יצירת כל ב"ח וכן האדם היה מאדמה. אבל ההפרש הוא כי ב"ח נולדים מהאדמה כמו עוד היום שרוחשים תולעים וכדומה ב"ח מאדמה. וזהו ודאי כי הפועל הראשון היה היוצר הכל. אבל היה ע"י אמצעות ה' בגלגל. וגלגל בכח אדמה. ואדמה הולידה והצמיחה וכן כל יצירת ב"ח מן האדמה. אבל יצירת אדה"ר לא כן היה כי ה' היה פעול ראשון ואחרון. כי יצרו מאדמה בלי סיבת הגלגל וכח אדמה כלל והוא היוצר אדם תיכף בכחו כמו שברא כל עולם בלי אמצעי כלל. וגלגל כן נקרא אדם עולם קטן כי הוא נברא מהקב"ה בלי אמצעי כמו כל העולם. ודבר זה אין ספק שלימות גדול לאדם שנברא מה'. אבל לענין חטא אדם יש כאן ב' בחינות. כי יש לומר אלו נברא ע"י אמצעי לא היה עונשו כל כך גדול כמו שנברא ע"י הקדוש ברוך הוא. כי הפגים יותר מעשה ידי בוראו ומרוד בו ולא עשה רצונו בשלימות. וא"כ אם כי הוא מעלה גדולה לשלימות. לעומת זה הוא יותר עונשו לעוברי רצונו. ויש לומר לא כן. כי כבר צווח איוב התמאס יגיע כפיך. כי אם היה ע"י אמצעי כאשר היה חוטא היה הקדוש ברוך הוא כועס עליו והיה מכלהו כרגע. אבל בעבור היותו יציר כפו חס עליו ומתנהג עמו בחמלה וחנינה ורחמים מרובים כאב לבן. ובזו שני הסברות נחלקו בישיבה אם לענין חטא ועון טוב לו היה שלא נברא מהקב"ה רק כמו שאר ב"ח. או אדרבה טוב לו שנברא כי בזו רחמי ה'. והסכימו שטוב לו שלא נברא כי עכשיו ששלימותו יותר גדול היותו מעשה ידי יוצר הכל. כן נמנו וגמרו¹⁴ שטוב לו שנברא כו'.

¹¹ י קהלת פרק ד (ב) ושבח אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה: (ג) וטוב משניהם את אשר עדין לא היה אשר לא ראה את המעשה הרע אשר נעשה תחת השמש:

רש"י (ב) ושבח אני את המתים פירש עפ"י הגמרא בשבת ל. ומדרש רבה שהמתים הכוונה לצדיקים שהסתלקו אחרי שהרגו את היצה"ר ובזכותם מקבל הקב"ה את תפילות החיים.

ופסוק ג' פרש"י עפ"י קהלת רבה – (ג) וטוב משניהם וגו'. וטוב משניהם את אשר עדין לא היה – אלו אלף דור שעלה במחשבה להבראות ולא נבראו:

ועיין תורה תמימה שהביא מדרש זה וביאר – עיין מענין זה במ"ר ס"פ בראשית פרשה כ"ח על הפסוק אמחה את האדם וכו', דרשו אלף דור עלה במחשבה להבראות, וסמך זה על הלשון דבר צוה לאלף דור, ועל הפסוק אדם אחד מאלף מצאתי, יעו"ש, וכאן דריש שטוב משניהם, מן המתים ומן החיים, אלה אשר לא נבראו כלל, וכמ"ש בעירובין י"ג ב' נמנו וגמרו נוח לאדם שלא נברא וכו':

¹² בדפ"ר – וטוב. בתקפ"א – מחוק ונשאר נקודה חלשה. בתרלו"ד – טוב, וסתרו – טוב (סופקס – 1010)

¹³ כן נראה לומר אע"פ שכנ"ל קשה מאד לומר שעליהם דברו בית הלל ובית שמאי.

¹⁴ ראה לק"ה נטילת ידיים לסעודה ו' סד – כי עקר הטוב והענג בעולם הזה ובעולם הבא הוא רק הרצון, דהיינו כשהכל הוא כרצונו וזה רואין בחוש, ומוכן לכל משכיל פי בודאי אפלו אם יצבר בעפר כסף וזהב ואבנים טובות ומרגליות. אם אין רצונו שבע מזה וחספ ודואג שיהיה לו יותר, וגם דואג אולי יאבד גם זה שיש לו, מפל שפן בשאין לו קורת רוח מאשתו ובניו ושכניו וכיוצא בזה קטנות וסכסוכים ביניהם, אינו בודאי כל עשירותו אינו נחשב לכלום. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, מרבה נכסים מרבה דאגה. שהוא מחמת כל הנ"ל. ויותר מזה דאגות מדאגות שונות. ועל פן באמת אמר קהלת החכם מפל האדם. גם פל ימינו פעם ומכאובות וכו'. וזה ידוע ומוכן לכל שאי אפשר שימלא האדם רצונו בזה העולם. כל מי שחפץ יותר חפצי העולם הזה ומחמדיו חיי מרים ומרוצים ביותר אפלו מי שיש לו עשירות הרבה פידוע לבקיאם בהם, עצם רבוי המרירות מר ממנות ורבויה הדאגות שסובלים גם בעולם הזה. מפל שפן מה שישטרכו לתן דין וחשבון לעולם הבא. על שלא התנהגו בממונם ועשירותם פראוי שעליהם נאמר, עשר שמור לבעליו לרעתו. ועין מה שכתוב השיחה הנפלאה (בתורה קיט תנינא) שהעולם אומרים שיש עולם הזה ועולם הבא וכו'. שפני הנראה בכאן הוא הגיהנם וכו' ומי שישים לבו באמת לדברי צדיקי אמת יבין גם פדעתו שדברי התנא הנ"ל. הם כנים ואמתיים רק על פי פשוטן של דברים.

¹⁵ ראה תורה קיט תנינא – דבר עמנו כמה פעמים מענין יסורי עולם הזה, שכל בני העולם כלם מלאים יסורים, אין גם אחד שיהיה לו עולם הזה. ואפלו העשירים הגדולים ואפלו השורים, אין להם שום עולם הזה כלל, כי כל ימיהם פעם ומכאובות, וכלם מלאים טרדות ודאגות ועצבות ויגון ואנחה תמיד, וכל אחד יש לו יסורים מיוחדים, ואין גם אחד מפל הגבירים והשורים, שיהיה לו הכל כסדר כרצונו תמיד, וכלם באחד מלאים יסורים ודאגות תמיד, וזה ברור וידוע לכל מי שבקוי קצת בהם ובדרכיהם. וכמה פעמים דברנו מזה, והיינו רואים בעינינו כל זאת. ואפלו מי שנדמה עליו, שיש לו העולם הזה בשלמותו ויש לו כל התענוגים: עשר ונכסים וקבוד והון רב וארמונים גדולים וכלים נפלאים ותכשיטין וסגלת מלכים וכו' אם יסתכלו בו היטב, הוא גם פן מלא פעם ומכאובות הרבה תמיד בכמה מיני אפנים וענינים. כנראה בחוש, ואין צריך לבאר זאת למי שיש לו מח בקדקדו ומסתכל קצת בהם באמת, וכמו שאמר שלמה המלך עליו השלום (קהלת ב): "גם כל ימינו פעם ומכאובות" וכו', וכתוב: "אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רגז" (איוב י"ד): וזה פולל כל בני אדם שבעולם מקטן ועד גדול, כי כלם נולדו לעמל ומלאים רגז ויסורין, ואין שום עצה ותחבולה להנצל מעמל ויגון הזה פי אם לברח להשם יתברך ולעסק בתורה. וכמו שמוזכר במדרש (בראשית רבה פרשה יג): "אדם לעמל יולד" אשרי מי שעמלו בתורה, הינו מאחר שכל אדם נולד לעמל, ואי אפשר להמלט מזה בשום אופן, אפלו אם יהיה לו כל חללי העלמא. בודאי יהיה לו עמל ויסורין ודאגות הרבה, על פן החכם עיניו בראשו שיהפך העמל לעמל של תורה, אשר בשכיל זה נולד שיעמל בתורה, ואז אשרי לו, כי נצול מעמל העולם הזה וזוכה לחיי עולם הבא: ענה ואמר רבנו, זכרונם לברכה: הנה הכל אומרים, שיש עולם הזה ועולם הבא. והנה עולם הבא אנו מאמינים שיש עולם הבא, אפשר יש גם עולם הזה גם פן באיזה עולם, פי בכאן נראה שהוא הגיהנם, פי כלם מלאים יסורים גדולים תמיד. ואמר: שאין נמצא שום עולם הזה כלל:

ישרים^ט ותראה באמת שכבר לא יוכל שום בעל שכל להאמין שתכלית בריאת האדם למצבו בעולם הזה/ו.^ט
אבל בעוה"ב בוודאי טוב יותר מה שנברא כי עי"ז דייקא באין אל התכלית כנ"ל [סא].
 משמע שלדעת רבנו אפילו אם יקלקל מעשיו טוב לו שנברא, והביאור בזה עיין בכבבי אור/ס"ג, כי כל מעשה טוב הוא כלי לעונג נצחי בעוה"ב לעומת כל רע שאינו נצחי אלא מתכפר בייסורים בעוה"ז או בעוה"ב, לכן אפילו פושע שבפושעים טוב לו שבא לעולם הזה כי בוודאי יזכה עי"ז לאיזה עונג נצחי על איזה מעשה טוב שעשה עי"ש. וגם עיין לקמן תורה נה/ס"ג ריח העולם הזה אין לשער.

וגם אפי' בעוה"ז, יפה שעה אחת בתשובה ומע"ט בעוה"ז מכל חיי העולם הבא {אבות פ"ד/טו} רוצה לומר כיון שרק בעוה"ז אפשר להוסיף מצוות שעל ידן נזכה לשכר עוה"ב נמצא שגם מצד ייסורי עוה"ז נח לאדם שנברא שהרי הם מכפרים ולפום צערא אגרא:

^ט **מסילת ישרים** סוף פרק א' – וְתִרְאֶה בְּאֵמֶת שֶׁכֶּבֶר לֹא יוּכַל שׁוֹם בְּעַל שֶׁכָּל לְהֶאֱמִין שֶׁתְּכַלִּית בְּרִיאַת הָאָדָם הוּא לְמַצְבוֹ בְּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי מֵהַם חַיֵּי הָאָדָם בְּעוֹלָם הַזֶּה? אוּ מִי הוּא שֶׁשָּׂמַח וְשָׂלוֹ מִמֶּשׁ בְּעוֹלָם הַזֶּה? "יְמֵי שְׁנוֹתֵינוּ בָּהֶם שְׂבָעִים שָׁנָה, וְאִם בְּגִבּוֹרֵת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַחֲבֵם עֵמֶל וְאָוֶן" (תהלים צ, י). בְּכַמּוּה מִיֵּנִי צַעַר וְחִלָּאִים וּמְכַאֲבִים וּטְרָדוֹת, וְאַחַר כֵּן זֹאת – הַמְּנוּת. אֶחָד מִנֵּי אֶלֶף לֹא יִמְצָא שְׂרִירָה הָעוֹלָם לֹו הַנְּאוֹת וְשִׁלְוָה אֲמִתִּית, וְגַם הוּא – אֵלּוּ יִגִּיעַ לְמֵאָה שָׁנָה בְּכָר עֶבֶר וּבִטֵּל מִן הָעוֹלָם. וְלֹא עוֹד, אֶלֶּא שְׂאֵם תְּכַלִּית בְּרִיאַת הָאָדָם הִיָּה לְצַרְף הָעוֹלָם הַזֶּה, לֹא הִיָּה צִרְיָה מִפְּנֵי זֶה שֶׁתִּנְפַח בּוֹ נְשִׁמָּה כִּל כִּף חֲשׂוּבָה וְעֵלְיוֹנָה שֶׁתְּהִיָּה גְדוּלָה יוֹתֵר מִן הַמְּלָאכִים עֲצָמִים, כִּל שֶׁכֶּן שְׂהִיא אֵינָה מוֹצְאָה שׁוֹם נַחַת רִיחַ בְּכָל עֲנוּגֵי זֶה הָעוֹלָם, וְהוּא מֵה שֶׁלְּמִדּוּנָה וְזְרוּזָה לְבָרְכָה בְּמִדְרַשׁ קֹהֶלֶת (פרק ו) וְזוֹ לְשׁוֹנָם, וְגַם הַנְּפֶשׁ לֹא תִמְלָא".

^ט **ראה שיחות הר"ן** סימן שח – מאחר שאיך שיהיה אם יהיה עשיר או עני וכו' אף על פי כן בודאי יהיה לו עמל וכעס כל ימיו כי צרות ויסורי כל אדם רבים מאד וכמו שכתוב "גם כל ימיו כעס ומכאובות" וכו' (קהלת ב כג). וכמו בא בשל"ה (ח"ב קלח). בלשון חרוז: "אין רגע בלא פגע אין שעה וכו' אין יום וכו'" על כן בודאי אשרי מי שבורח מזה העמל של פגעי העולם הזה אל עמל התורה, ואז בודאי אשרי וטוב לו בעולם הזה ובעולם הבא: ... באמת מי שיש לו עינים לראות ולב להבין האמת לאמתו יבין בשכל ויראה שגם בימים הראשונים היה העולם מלא דאגות וטרדות הפרנסה, וכמו שאנו רואים בכל הספרים שנתחברו לפני מאות שנים שרובם ככולם כותבים בהקדמותיהם שהיה להם צרות רבות בימיהם וחסרון כס ודחקות הפרנסה הקשה מכולם, ואף על פי כן חברו ספרים קדושים הרבה כי (קהלת א ט): "מה שהיה הוא שיהיה" וכו'. והכלל שגם בימים הראשונים היה העולם מלא דאגות פרנסה כמו שכתב שלמה המלך, עליו השלום (קהלת ב כג): "גם כל ימיו כעס ומכאובות" וכו'. וכתב "אדם לעמל יולד קצר ימים ושבע רגז" וכו'. וכיוצא כאלה פסוקים הרבה. וגם אז נדמה לכל אחד שבצוק העתים כאלה צריכים לדאג רק על הפרנסה ועל ידי זה אבדו ימיהם והלכו מן העולם בלא חמדה. ואף על פי כן נמצא בכל דור צדיקים ויראים וכשרים שלא השגיחו על זה וברחו מן העמל של עולם הזה לעמל התורה ועבודה וכו' להם ולדורותיהם וכו' אשרי להם:

^ט עיין לקמן תורה נה תנינא ובשי"ק ח"ו רצא

^ט **כבבי אור** (לרבי אברהם בן נחמן טולטשינער) ששון ושמוחה הערה ג' – ...מאחר שגם פושעי ישראל מלאים מצות כרמון (ברכות נו). ע"כ גם החודה שלנו גדול ועצום מאד עד בלי די כי הלא החילוק לנצח שבין כ"א לחבירו לא יהיה רק במהות התענוגים של השגת אלקות אבל כמות התענוגים גם ממצווה א' יהיה עד בלתי תכלית (כי מה שאחז"ל נוח לו לאדם שלא נברא וכו' והכתוב טוב משניהם את אשר עדין לא היה לא נאמר כ"א על חיי האדם שבעוה"ז כמו בא בהתו' לכו חזו בליק"ת סי' ל"ט אבל כפי התכלית האחרון שיזכה כ"א בוודאי טוב יותר מה שנברא וזה נאמר אפילו על הפושע שבפושעים שאין פושע יותר ממנו כי גם אצלו כל מה דעביד רחמנא להוריד נשמתו לזה העולם לטובתו הבלתי תכלית עביד ועשה כל זה כי גם כל העונשים מרים ומרורים שלו שייצטרך לסבול עד אשר יודרך אפ"י שיהי' קשים וגרועים מכולם. כאין יהיו נחשבים נגד העונג אשר יזכה גם הוא אם לא עשה בזה העולם רק מצוה אחת כי העונשים גם אצלו יהיו מוגבלים ותקוות חוט זוהר אין סוף בדעת למעלה מדעת ובעונג למעלה מעונג אשר תזכה נשמת כ"א מישאל גם ע"י מצוה אחת יהיה עד בלתי תכלית וגבול והדבר המוגבל אף אם הוא גדול כמו שהוא גדול נגד הדבר שאינו מוגבל כאין וכאפס ממש הוא נחשב (כי הלכה כדורשי רשימות שאמרו כולם באים לחיי העה"ב (סנהדרין ק"ד) שמובא שם גם לענין הד' שאין להם חלק לעוה"ב (גם עיין בהתו' עתיקא חיים נצחיים שגם עכו"ם יודכבו) (כמובן מדברי מוהר"ן ז"ל ששמעתי בע"פ בענין זה מאבי הכ"מ גם עיין בחיי"מ בהשיחה של עבודת ה' בסוף אות ט) ועוד שמעתי מאבי הכ"מ לענין מה שאמר אפר תחת כפות רגלי הצדיקים גילובט (נצח) וכו' והמובן בזה וכו' ומה שמובא שם שיש שיכלו לגמרי וכו' נראה לפענ"ד לפרש בזה כמו שפירש הוא בעצמו ז"ל בהל' תפילין הלכה ד' באות ה' ענין מאמר הזה שאין מועיל תשובה וכו' שאין זה רק בחי' התרחקות למי שצריכין להרחיקו ולכתוב עליו כי והאמנם שגם זה וכו' ע"ש וכעין שאחז"ל על אחר וכו' ומה שמובא בהל' ... שיש שלא ישאר מהם כלל זה נאמר רק על קליפת עמלק כי הוא שנאמר עליו מחה תמחה שהוא באמת עצם הרע והטמאה גם אם תעמיק מחשבותיך בכ"ז באמונה בתמימות ופשיטות (כי אסור להסתכל בעיני השכל מה למעלה מה למטה וכו') תראה בעיניך שזה כנ"ל.

^ט **תורה נה תנינא** – רוח העולם הזה אין לשער, דהיינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו, שקורין אויש לאג, רק ממה שהכין לפניו הבורא יתברך, יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. עין לא ראתה וכו':

וראה שיש"ק ח"ו אות רצא – הנה אומר רל"י ז"ל לענין השיחה המובא בתלמוד בבלי חלק ב' סימן נה בדבור המתחיל "רוח עולם הזה אין לשער" וכו', שפמו כן נשמע ונבין להפך חלילה, 'הפסד עולם הזה אין לשער' פמה יכול האדם במעשיו שאינם הגונים להפסיד ולנצח נצחים. שהם נדמים להאדם שהם קטנים בערכם, כמו דבור פגום וראיה אסורה ובטול תורה וכדומה.

^ט **משנה אבות פרק ד (טז)** רבי יעקב אומר, העולם הזה דומה לפרוודור בפני העולם הבא. התן עינך בפרוודור, כדי שתכנס לטרקלין: (זו) הוא היה אומר, יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה, מכל חיי העולם הבא. ויפה שעה אחת של קורת רוח בעולם הבא, מכל חיי העולם הזה:

רש"י – **מכל חיי העוה"ב** – שכל חיי העוה"ז לצורך כך לפי שבאותו הזמן לא יהיה נהוג תשובה ומעשים טובים שאין העוה"ב אלא לשילום שכר על מה שקיים בעולם הזה: **נ"א ושעה אחת** היא לעולם הבא לצורך כך לקורת רוח הנאה מכל חיי העוה"ז – מכל קורת רוח של עולם הזה לפי שאין בו לאדם קורת רוח שלימה מפני צרות ורעות הבאות עליו ומיום המיתה שמתירא ממנו. קורת רוח – לשון נתקררה דעתו שמתקררת ומתיישבת דעתו עליו מפני שמחה:

נמצא למעשה לדעת רבנו לא מובן מדוע נמנו וגמרו דנח לו לאדם שלא נברא משנברא. ונראה שעל כן סבר רבנו שסוגיא זו שייכת לתורה שלנו, כי לפי מה שנתבאר לעיל שכולם נצרך לבריות עוה"ז, וכן בתחילת התורה שנתבאר שכל פרט אפילו הקטן ביותר בבריאה מראשיתו במחשבה תחילה עד סוף המעשה נברא רק בשביל ישראל, עוד יותר קשה להבין את מסקנת הגמ', כי אם נח לו לאדם שלא נברא משנברא, הרי גם כל הבריאה נח שלא נבראה. ואם תאמר שכוונתם למי שחפץ רק בחיי עולם הזה והנאותיו היתכן שצריך לזה שתי שנים ומחצה כדי להגיע למסקנה שזה לא טוב.

ניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב.) ס"ה/ס"ו, ואז ממנין כל המלכים למעלה [ס"ו/ס"ח], ובוודאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם יתברך אם נכסוף מאד ונבקש הרבה יתן לנו גם כן מתנה מלך ומנהיג רועה נאמן, כמו משה רבנו הנקרא רעיא מהימנא/ס"ט שיוכל להאיר בנו שכל גדול ודעת להשיג בכל פרט בבריאה את התכלית וכו' כנ"ל [ע] וכיון שכך ראוי סמוך לראש חודש ניסן להתפלל שהקב"ה ישלח לנו מלך מנהיג אמיתי כזה שנזכה על ידו לדעת לקיים את כל הנ"ל. ואנחנו הם העם אשר ברגליך [ע"א] ההולכים אחר עצתך [ע"ב] שמתנהגים אחר המנהיג על כן

תוי"ט - העולם הבא - הרי"א ז"ל כתב דיש לפרש עולם הנשמות ויש לפרש עולם התחייה. ועולם הבא דתנן בריש פרק חלק פירש ה"ר"ב עולם התחייה ע"ש וכן פירש דרך חיים. ע"ש במשנה דלעיל:

^ס בתקפא (ראש השנה א) ובתשכט תוקן (כידוע שאין דף א בגמ'. ואולי מוהר"ת כיוון לפרק א)

^ט משנה מסכת ראש השנה פרק א (א) אַרְבָּעָה רָאשֵׁי שָׁנִים הֵם. בְּאַחַד בְּנִיטָן רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְמַלְכִים וְלְרָגְלִים.

רבי עובדיה מבטרנורא - (א) ארבעה ראשי שנים הן, למלכים - מלכי ישראל מונין להם מניסן. שאם מלך מלך בשבט או באדר, משהגיע ניסן כלתה לו שנה ומתחילים למנות לו שנה שניה. ומקרא נפקא לן דמניסן מנינן להו דכתיב (מלכים א ו) ויהי בשמונים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית בחודש זיו הוא החודש השני למלוך שלמה על ישראל, מקים למלכות שלמה ליציאת מצרים, מה יציאת מצרים מניסן מנינן לה, אף למלכות שלמה מניסן מנינן לה. ולמלכי אומות העולם מונין מתשרי, והיינו דתנן לקמן בסמוך באחד בתשרי ראש השנה לשנים, כלומר לשנים של מלכי אומות העולם, ונפקא מינה לפי שרגילים למנות זמן שטרות לשנות המלך משנה שעמד בה, משום שלום מלכות. ואם עמד מלך באדר, וכתב לו הסופר בניסן שלאחר י"ג חודש, ניסן של שנה שניה, כיון דניסן ראש השנה למלכים, הוי ליה שטר מוקדם ופסול, משום דהאי ניסן של שנה שלישיית הוא, ושטרי חוב המוקדמים פסולים לפי שנמצא טורף לקוחות שלקחו השרה מן הלוחה בין זמנו של שטר לזמן ההלואה, שלא כדין, שהרי קדמה מכירה להלואה, לפיכך קנסוהו לאבד גם מזמן ההלואה ואילך ולא גבי ממשעבדי:

^ס בעס"ט עה"ת פרשת בא אות ג' (בשם הרגל טחנה אפרים פרשת בא) וע"ש סקור טים חיים אות ה'.

ס"ח בעל שם טוב על התורה פרשת בא אות ג' - החודש הזה לכם ראש חדשים ראשון הוא לכם לחדשי השנה. שמעתי מאדוני אבי זקני נ"ע זלה"ה שאמר פעם אחד בחודש ניסן להרב המגיד המפורסם מטורטשין (הוא הרב המגיד הגדול מוה"ר דוב בער ז"ל ממעזריטש) עתה העת שצריכים להתפלל, כי באחד בניסן ראש השנה למלכים (ראש השנה ב.) ואז מתמנים בו כל השרים והשלטונים שבעולם, ולעת עתה נתמנו שרים לא טובים, ועתה הוא עת להתפלל, עד כאן שמעתי מפיו הקדוש: (דגל מחנה אפרים פרשת בא)

ועי"ש הערות הבאר מים חיים אות ה' - וסיים שם וזה לשונו, עוד הראני ה' בחודש ניסן תקמ"ח פה ק"ק מעזבוז, מפני מה באחד בניסן ראש השנה למלכים, והיינו שבא ליתן טעם על דברי הבעל שם טוב הקדוש שבשביל זה שהוא ראש השנה למלכים מתמנים בו כל השרים והשלטונים, ועל זה אמר מפני מה מתמנים דייקא בו, כי בחודש זה הוא עשר ספירות, בסוד גולגלתא דמלכא, שהוא כוללות כל הבחינות עשר ספירות של מלכות, וכוללות כל המלכות והממשלות, כי בדרך לגדל ולחזק לכל, והמתנשא לכל לראש אפילו ריש גרנותא מן שמיא מוקמי ליה (ברכות נ"ח א), כי ממלכות שמים נמשך ממשלתו ודי בזה, עד כאן לשונו:

ושם בפרשת יגש כתב וזה לשונו, על דרך שאמר אדוני אבי זקני נשמתו עדין זלה"ה כי כל המלכות והגדולה נפסק לו לאדם במלכות שמים, וכמאמר חז"ל על פסוק (תהלים ק"ג, י"ט) ומלכותו בכל משלה אפילו ריש גרנותא משמיא מוקמי ליה, והיינו אפילו שררה קטנה, הכל תלוי אם יפסק משמים יגיע לאדם, ואם לאו לאו, ועל ידי זה תבין מה שאמרתי על המשנה באחד בניסן ראש השנה למלכים, כי החודש ניסן הוא גולגלתא דמלכא, ושם נעשה רשימו לכל מיני מלכות הנפסקים למלאכים הממונים על האומות, זה ישפיל וזה ירים, ועל ישראל ועל גוי יחד, לפסוק לו גדולה משמים, עד כאן לשונו:

וכתב בהקדמה לספר ליקוטי אמרים וזה לשונו, שמעתי מפיו הקדוש ממש שהבעל שם טוב זלה"ה לימד אותו שיחות עופות ושיחות דקלים וכו', וגם למד עמו סודות הקדושים ויחודים, וגם ספר מעיין החכמה לימד אותו, ואמר לו פירוש על כל תיבה ותיבה, וגם הראה לו בספר הנ"ל כמה שמות מלאכים, ואמר לי ממש שעל ידי שמות אלו ידע הבעש"ט בכל חודש ניסן בכל שנה ושנה, איזה ממונים ממנים על העולם, בכדי לידע איך להתנהג עמו ועל ידו, ושאלתי אותו למה בראש חודש ניסן, והשיב מפני שהוא ראש השנה למלכים, ואמרתי לו הלא אדומ"ר אמר לי שלמד עמו כל דבר בודאי ידוע גם כן לאדומ"ר, והשיב למה לא יהיה זה ידוע לי, רק שצריך לעשות לזה כמה יחודים וכו':

ובספר עבודת ישראל במאמרים לשבועות כתב וזה לשונו, שמעתי שהריב"ש הקדוש אמר כשהגיע ראש חודש ניסן שהוא ראש השנה למלכים, והושיב כל מלאך על בנו, וכשראה מלאך אחד שלא ישר בעיניו היה ממנה אחר תחתיו עד כאן לשונו, וכן הוא שם בספר עבודת ישראל פרשת יתרו וזה לשונו, דהנה צדיק מושל ביראת אלהים וכו' עד שיכול למשול אפילו על השרים של מעלה ולמנותם כפי רצונו שמביין לטובה וכמו ששמענו דרך הצדיק הריב"ש נבג"מ, עד כאן לשונו:

^ט זוהר ח"א דף קו. לא הוה בעלמא בר נש דיגין על דריה כמשה, דאיהו רעיא מהימנא. חוזר בוהר ותיקונים שלב פעמים

⁷ עיין חיי מוהר"ן סימן קד שרבינו נולד בניסן

⁸⁷ שמות יא ח'

⁸⁸ * פרש"י שם

אם היה לנו מנהיג גדול כזה בוודאי היינו הולכים בעצתו וזוכים לזה. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבינו עליו השלום וכו' כנ"ל שבימיו אפילו שפחה זכתה לנבואה. אולי אפ"ל שרבנו רמז כאן על עצמו, כי רבנו נולד בראש חודש ניסן כידוע, והוא הרועה הנאמן בחי' משה עד ביאת משיח, שגילה לנו דעת נפלאה בכל ספרו ובפרט בתורה זו, שגילה שהעיקר לקוות ולכסוף לזכות לזה שנוכל להצביע ולומר זה ה' קוינו לו, בכל מיני מחול שבעולם, דהיינו בכל ימי החול הסובבים את השבת שהיא נקודה גו עיגולה, ובכל ששת אלפי שנים הסובבים את האלף השביעי. וכלל ישראל שישים רבוא הסובבים את משה רבנו הצדיק/ע"י שהוא בחי' שבת/ע"י. וכל אחד מישראל שישים שנה מגיל הבר מצווה (כמ"ש ימי חייו שבעים שנה וכו') בכל פרט בבריאה לקוות מהסוף מעשה להשיג את הראשית המחשבה בחי' שבת. וכן בכל דור להמנות עם החסידים המקורבים וסובבים את הצדיק הדור כנ"ל בתורה מה תנינא שהצדיק בחי' שבת בחי' נקודה גו עיגולה שהם החסידים, וסביב רשעים יתהלכו למנוע מבני ישראל להתקרב לנקודה וגם למנוע מהם להצטרף לאותם שבעיגול.

ע"י(כ"ז) נראה כוונת מוהרנ"ת לג' הקטעים האחרונים מד"ה הששת ימים עד כאן כל זה שייך לסי' לט/ע"י :

עד כאן חברותא לעיון בתורה לט תנינא

^{עג} ראה תורה סוף כ' בביאור ט' תיקונים, – תקוּנָא רְבִיעָאָה: עלֵעִין אֲתַחְפִּין מֵהַאי גִיסָא וּמֵהַאי גִיסָא הֵינּוּ בְּהִינְתָּ הַתְּקַשְׁרוֹת עִם נְשְׁמוֹתֵיהֶם, וְהֵם מְחַפִּין אוֹתוֹ מִכָּל צֶדֶד. תְּקוּנָא חֲמִישִׁאָה:

^{עד} זוהר ח"ב דף רעו: – תוספות – ויוסף שבת אקרי לתתא לקבל צדיק חי עלמין דאקרי שבת לעילא.

^{עו} ועיין תורה סז תנינא – גם הצדיק הוא בְּהִינְתָּ שְׁבֶת, כְּמוֹ שְׁבֶתוֹב (בְּזֶהר נְשֵׂא דָף קמדי): 'אֲנִתָּ הוּא שְׁבֶת דְּפִלְהֵי יוֹמֵי'. עכ"ל רבנו. – אבל לשון הזוהר הוא רבי יהודה קארי ליה שבת, דכלהו שיתא מניה מתברכין, דכתיב (שמות כ') שבת לה' קדש לה', מה שבת לה' קדש, אוף רבי שמעון שבת לה' קדש: גם ע"ש בדף קמה.

^{עד} נוסף בתקפא

^{עו} ראיתי שכתבו שהערה זו בסוגרים כתב מוהרנ"ת כי בדפוס ראשון לא היה ברור היכן תחילת תורה הבאה. ולא נראה לומר כן את הסוגרים האלה כתב מוהרנ"ת בתקפא שאז גם ציין כל תחילת תורה באות וכבר א"א לטעות היכן תחילת תורה.

